

Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 16. novembra 1990
številka 47, letnik 49, cena 12 dinarjev

Dolgujete odgovor

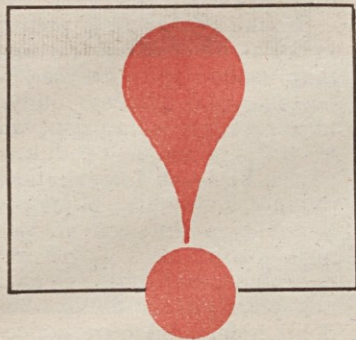
Ali se bodo sindikati zblížali ob privatizaciji

V tej številki Delavske enotnosti poročamo o okrogli mizi SSS o privatizaciji slovenskih podjetij. Njeni udeleženci so imeli kar precej povedati o vlogi sindikatov pri tem, za delavce življenjsko pomembnem vprašanju. Ne kaže drugega, kot da vse, kar je letelo na sindikat, na kratko povzamemo:

Ze na začetku se je porodil upravičen dvom o uspešnosti sicer dobro zastavljene okrogle mize. Ignoranca strokovnjakov in velmož, ki očitno mislijo drugače in bi s soočanjem mnenj razpravo naredili zares smiselno, je namreč sila zgovorna.

Ugotovili smo, da je bil ena rdečih niti debate poudarek izjemne odgovornosti sindikatov pri sprejemanju tako pomembnih zakonov, ki »pomenijo grožnjo slovenskemu narodu«. Slišali smo, da si tu sindikati ne bi smeli privoščiti strankarskih opredelitev in sploh ničesar, kar krni njihovo moč pri zavzemanju za tako vitalen skupen interes njihovih članov.

Spet poziv k enotnosti v akciji delavcev (njihovih sindikatov) in upokojevcem, ki »so občepeli na isti kahlji«. Ugotovitev, da »bolj kot bodo sindikati pri tem načelni, bolj se

bodo objektivno zblíževali in le takšni kaj dosegli za svoje članstvo... Položaj delavcev se grozljivo slabša in zakoni, ki na to vplivajo, bi brez sindikatov nikakor ne smeli biti sprejeti...«

Nova in nova svarila, kako so delavci pri nas razbiti, kako naj bi jih sindikati povezovali, kako naj bi se borili proti tajnim plačam, za soudeležbo zaposlenih pri upravljanju, lastninjenju...

In kar dvakrat so sindikatom vrgli v brk neposreden izziv: »Delavci – lastniki komaj še potrebujejo sindikat. Je torej sploh v objektivnem interesu sindikalnih birokracij, da se pri tem zanje zavzemajo?!«

Še navedek Gojka Staniča: »Proti tej katastrofi lahko kaj storijo le še delavci in sindikati. Stranke so medle, direk-

Dreta je odnesla most v Lačji vasi. Pripadniki JLA so krajanom priskočili na pomoč.

torji prestrašeni, vlada s svojimi institucijami pa blokira, manipulira in deli karte pod mizo...«

Vsekakor prevelik izziv, da bi v imenu bralcev ne povprašali Miha Ravnika, Franceta Tomšiča, Rastka Plohla, Venčeslava Japlja, Cirila Mezka, Jožeta Antolina in druge sindikalne voditelje, kako mislijo nanj odgovoriti. In predvsem, kaj mislijo storiti. Očitno se namreč hudičevo mudi.

Za uredništvo:
Ciril Brajer

Sebična pomoč

Sedanja srbska oblastvena klika se je odločila odigrati partijo na življenje in smrt. V trenutku, ko ji na vrata trkajo volitve in z njimi opozicija, je komunistična, boljševidna Miloševićeva oblast nad Srbijo, Vojvodino in Kosovom sklenila potegniti na dan svoje čudežno orožje. Toda poteze v časovni stiski so redkokdaj dobre in tudi zdaj se zdi, da je Milošević iz orožarne političnih trikov nehote potegnil bumerang. To pa je seveda mnogo bolj njegov problem, kot pa tolažba prizadetim podjetjem in oblasti v Sloveniji in na Hrvaškem. Zato se velja bolj kot z njim, ki je skoraj hermetično zaprl srbski trg (od 1. novembra letos) za slovenske in hrvaške izdelke, storitve ter za poslovneže ukvarjati z vprašanjem, kako nadomestiti izgubljeni trg. To je treba narediti brez nervoze, brez evforije, je dejal direktor enega slovenskih podjetij, ki mu je srbski trg pred prvo blokado pomenil veliko, pa se je uspelo z njega izvleči samo s praskami. Potegniti bo treba dobre dolgoročne gospodarske in poslovne poteze. Omenjeno, a neimenovano podjetje sicer ni prepričano, da bi bilo mogoče kar tako pretrgati poslovne stike, pa čeprav bi se republike v Jugoslaviji politično razšle. Vendar ta trenutek na srbski trg ne računa. No, ko smo zapisali, da je Milošević »skoraj hermetično zaprl trg«, smo s tem hoteli povedati, da je nadaljeval politiko od prve blokade: izdelki in storitve, ki jih Srbija nujno potrebuje,

»mogu proči« brez dodatnih obdavčitev in ovir. Prav tako niso izvozno obdavčili surovine, ki jih kupujeta Hrvaška in Slovenija v Srbiji in ki jih ta tako drago kot doma ne more prodati nikjer po svetu.

Tu velja ravnati povsem tržno: kupovati surovine v tisti državi, kjer so najcenejše, in prodajati izdelke tja, kjer jih je moč prodati najugodnejše. Srbski trg navsezadnje le ni tako velik in pomemben, čeprav »pospravi« (oziroma je doslej) skoraj deset odstotkov slovenskih izdelkov, približno prav toliko potrebnih surovin in polizdelkov pa Slovenija kupuje v Srbiji. Slovenija se mora navsezadnje mnogo bolj preusmeriti na zahodnoevropski trg. Z izdelki bo seveda šlo težje kot z nakupi surovin. Toda na nobenem trgu se ni lahko uveljaviti in tudi na jugoslovanskem se bo vse težje. Malo zaradi vse manjše kupne sposobnosti občanov in podjetij, malo pa zaradi vse večje konkurence – ob vse bolj sproščnem uvozu. Tako gledano pomeni najnovjša srbska protitrzna poteza samo dodatno, čeprav trdo šolo za slovenska podjetja. No, pa saj smo zmeraj znali reči, da so stroge šole vedno najboljše, da največ naučijo. Če nam bo Milošević pomagal k hitrejšemu preustroju podjetij in k njihovi usposobitvi za poslovanje v hudi evropski in svetovni konkurenci, mu bomo morali biti navsezadnje še hvaležni.

Boris Rugelj

Če vprašate mene

Obetajo se nam hudi časi. Vse življenje sem si jih želel in komaj upal, da jih bom dočakal. Dvom se je že bil zajedel v besede prof. Maksa Pirnika s Tolminskega učiteljskega, da mora vsako pokolenje doživeti svojo preizkušnjo.

Plebiscit za samostojno Slovenijo. Odgovor na vprašanje, ki ga nosimo v sebi od nekdanj, zamreženega s pohlepom tujcev in prevarami sosedov, z lahkovernostjo dedov in izdajo očetov.

Kazalo je že, da vsi vemo, kaj mora priti, le narodovi predhodniki in vodniki so se doslej bali uvideti. Še več. Ko je rešitev nepričakovano izrekla najmanjša med opozicijskimi strankami, je Demos zabevska vanjo z vsem arzenalom zavračanja, ironije, zabavljaštva in s tisto genijalno, da je plebiscit povsem nepotreben, ker da ga nadomešča že vse njihovo doseganje početje.

Nezrelost vladajoče koalicije je s tem dosegla vrhunec in pravi orgazem v ruskem skupinskem seksu.

Toda družčina je pri varovanju svoje garderobe očitno pošla sapa v pljučih in jadrnih. Neučinkovitim pri reševanju vsakdanjih problemov kruha in iger se jim je posvetilo, da s temi »preprostimi« stvarmi, pa četudi dodajo še vino in ribe, Slovencev ne bodo zmogli nasititi.

Njihovo gorivo, kar je tako značilno za jurišnike, je čustven naboj, ki pa ga je v šestih mesecih preglasilo kruljenje v želodcu.

Vratolomna reinkarnacija v Poljčah je, če vprašate mene, rezultat namišljenega upanja, da si bodo avreolo in večnost zaslužili z velikimi dejanji in ne s peko kruha. Strah pred smrtnostjo je bil celo močnejši od neložnja, da sprejemajo le predlog socialistov.

In tako je prišlo do oznanjenja. Zgodi naj se dan pred božičnim večerom, da bo svetost popolna.

Koliko razlogov da bi se uprl temu samohranitvenemu spektaklu za vsakdanjo koristno rabo popolnoma nesposobne politične združbe!

Koliko moči v meni, da bi poizkusil preprečiti zlorabo pravice svojega pokolenja do ustanovitve samostojne slovenske države!

Pa se ne bom uprl in ne bom preprečeval. Kajti, če imam oznanjevalce za nezrele, vase zagledane može, se zato še ne smem odreci dejanju, ki je vse življenje nezadržno raslo v meni in sem ga polagal tudi v zibel vseh svojih sinov.

Če menim, da so povolilni politiki bolj prežeti s sovraštvom kot ljubeznijo, še ne pomeni, da bom zato prostovoljno stopil v vrsto mož, ki so po vojni zmago osramotili in priložnost zapravili.

In če mislim, da krščansko socialna demokracija ni po moji meri, ne bom zato zamujal svojega časa. Niti ne bom preprečeval, da bi v slovenski samostojni državi, ali že ob izrekani znanju, ko bodo razmere ostrejšje, dosegli tolikšno državljansko zrelost, ki ne bo več dopuščala profane neučinkovitosti.

Če vprašate mene, sem za plebiscit – pred božičem ali šele 8. februarja. In iz kateregakoli političnega zornega kota ali zakotja nanj gledam, vam zagotavljam, da moj glasovalni delež k večini ne bo darovanje tej vladi, temveč prispevek predvsem prihodnjim, med katerimi bodo morda tudi takšne po moji meri in duši.

Pa saj gre vendar za ljudi, zame in tudi za poletje naših otrok.
Doro Hvalica

Nikoli več vlade brez programa

stran 3

Zmenite se že enkrat

stran 4

Narod si bo pisal sodbo sam

stran 5

Za ene sanje, za druge strah in nejevolja

stran 6

Kamen za vratom razvoja

stran 8

Božo Kuharič, direktor Mure:
Goli in bos na modno pisto Evrope

stran 9

Znanje se moraš naučiti uporabljati

stran 11

Golf je (in ostaja) le za izbrance

stran 14

Prekladanje z leve na desno

Avgusta je bilo v družbenem sektorju skupno zaposlenih 6.473.500 delavcev, to pa je za 4,1 odstotka manj, kot avgusta preteklega leta. Z drugo številko: v letu dni se je število delovnih mest v družbenem sektorju zmanjšalo za 276.760, v gospodarstvu za 268.000. V industriji se je število delovnih mest zmanjšalo za 79.000, med temi skoraj polovica v kovinsko-predelovalni industriji. V gradbeništvu je odpravljenih 54.600 delovnih mest, v trgovini na veliko 28.500, v obrti za 35.300, v finančnih in podobnih ustanovah za prek 18.000...

No, število delovnih mest se ni samo zmanjševalo. V premogovnikih so zaposlili 7,5 odstotka več delavcev, v proizvodnji naftnih derivatov 18,4 odstotka več,

v proizvodnji in predelavi barvastih kovin 14,2 odstotka, v letalskem prometu za 15,4 odstotka, v mestnem prometu za 9,5 itd.

Ti podatki pa kajpak ne pomenijo, da se je število zaposlenih povečalo. To število, nasprotno pada, kljub podatkom o rasti števila zaposlenih v posameznih dejavnostih. Možno je, da je rast zaposlenosti posledica reorganizacij podjetij, s tem povezane (možne) drugačne registracije glavne dejavnosti, veliko je prezaposlitev ob zapiranju podjetij. Vsekakor pa se število novih delovnih mest ni povečalo samo zato, ker statistika beleži tako zmanjšanje zaradi tistih, ki so odšli drugam ali v pokoj, kot tistih, ki so se v istem podjetju zaposlili na teh mestih.

B. R.

Eskalacijska klavzula

V skladu s 30. in 32. členom splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo znašajo izhodiščni

osebni dohodki za mesec november 1990 (6,9 + 5 + 1,9 × 90% = 6,71):

Tarifni razred	Mesečni bruto OD v din
I. enostavna dela	6.500,00
II. manj zahtevna dela	7.154,00
III. srednje zahtevna dela	7.990,00
IV. zahtevna dela	8.907,00
V. bolj zahtevna dela	10.077,00
VI. zelo zahtevna dela	12.025,00
VII. visoko zahtevna dela	13.654,00
VIII. najbolj zahtevna dela	16.256,00
IX. izjemno pomembna, najbolj zahtevna dela	19.500,00

V skladu z 39. členom 1. točke splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo znaša regres za prehrano za november 802,00 din na delavca. Podatke in izračune smo pripravili skupaj s strokovno službo Gospodarske zbornice Slovenije.

Brane Mišič

Vprašanja in odgovori

Vprašanje:

Nadomestila osebnih dohodkov po splošni kolektivni pogodbi so določena na podlagi izplačanih osebnih dohodkov v preteklem mesecu. Ali so nadomestila lahko manjša od zajamčenega osebnega dohodka?

Odgovor:

V skladu z 68. členom (zadnji

odstavek) zakona o delovnih razmerjih (Uradni list RS št. 14/90) je določeno, da nadomestilo osebnega dohodka ne sme biti nižje od zajamčenega osebnega dohodka. Sedaj veljavni znesek najnižjega zajamčenega osebnega dohodka znaša 2.830,00 dinarjev za poln delovni čas.

Brane Mišič

Humoreska

Genij

Srečal sem nekdanjega kolega s pravne fakultete. Že dolgo se nisva videla in imela bi se marsikaj pogovoriti, a že kar na začetku me je naskočil:

»Ah, vi novinarji. Vedno hočete imeti prav, pa vselej zašuštrate vsako stvar,« je rekel.

– Kaj pa smo spet zašuštrali?

– No, če vas ne bi bilo, se za tisti Trend sploh ne bi vedelo.

– Ja, in Grubelič bi lahko kupce vlekli še naprej za nos?

– Nič jih ni vleklo za nos. To je bussines. Tako se dela na Zahodu.

– A ja! Pa me res zanima, kdo na Zahodu si lahko privoščiti nategniti nekaj tisoč kupcev, jim pobrati denar, artiklov pa jim ne dobavi?

– Saj bi jim zrihtal avtomobile, le malo bi morali počakati.

– A tako, kot smo čakali na razne domače zastave itd?

– Jasno. Ali misliš, da se bo naš način poslovanja spremenil kar čez noč!? Navsezadnje je tudi Sandi Grubelič zrastle v našem sistemu in tega mu pač ne moremo zameriti.

– Kaj pa Lilet?

– In kaj je narobe z Liletom. Mož se je uštel. Tudi to spada k bussinesu. Tako na Zahodu.

– A tako? Presneto poceni je kupil Lilet, potem pa je mislil, da bo dobil denar kot podporo za nezaposlene. In ker ga ni dobil, hoče postaviti vse delavce Lileta na cesto...

– In kaj ti tu ni jasno? Seveda je vse to naredil, zakaj pa mu vlada ne da denarja, ki bi ga moral dobiti, a!

– Zato, ker bi dobil tega denarja skoraj toliko, kot je dal za Lilet, očitno pa je Lilet kupil z denarjem, ki so mu ga dali kupci kot predujem za avtomobile...

– Točno! In kaj je tu slabega. Nasprotno, mož je genij. In tako si je izračunal, da bo dobil Lilet takorekoč zastoj. Takšne ljudi potrebujemo.

– Jaz pa si mislim, da bi bilo pametneje imetje vrniti starim lastnikom in pa delavcem...

– Ba, ba, ba! Ali se ti je zmešalo, kakšna kolobocija bi šele nastala iz tega. Vse bi bilo po starem, nobenih svežih idej...

– No, ampak ta tvoj Sandi se je s svojimi svežimi idejami le ujel v svojo poslovno mrežo...

– Ja, in tega ste krivi vi, novinarji.

– A zato, ker smo pisali, kaj se dogaja pred grosupeljskim Trendom?

– Da, zato. Morali bi prepovedati takšno pisanje. Vsaj dokler se velikopotezno podjetništvo pri nas ne zasedra.

– Torej dokler razni goljufi ne bodo dobili vsega imetja v svoje roke?

– Kakšni goljufi neki. Pravi poslovneži, pravi zahodni poslovneži. Takšni kot Grubelič.

– Kaj ti je na njem tako všeč, kaj tako poslovnega je naredil?

– Naj ti povem le to, da je med redkimi, ki je dolžan Elanu. Kot najbrž veš, je Elan dolžan mnogim in le redki so Elan nategnili.

No, zdaj verjamem, da je Sandi Grubelič res genij.

Bogo Sajovic

POPRAVEK

V 46. številki Delavske enotnosti se nam je v stavku, ki je objavljen na 4. strani: SINDIKATOM DEJAVNOSTI SLOVENIJE, OBČINSKIM SVETOM IN OBMOČNIM KOORDINATORJEM »prikradla napaka«, ki bistveno spreminja smisel predloga, ki ga je podpisal Miha Ravnik.

Točka 5. se pravilno glasi: vzpostavljanje pogojev za delovanje vseh organizacijskih oblik v ZSSS na načelih solidarnosti.

Naš komentar ni potreben!

Pomoč

Krka, tovarna zdravil Novo mesto, je sklenila s svojo pomočjo ublažiti posledice zadnje katastrofalne ujme v nekaterih predelih Slovenije.

V ta namen daruje: denarno pomoč v višini 200.000 dinarjev, pomoč v zdravilih v vrednosti 200.000 dinarjev in štiri vagone novotermna v vrednosti 100.000 dinarjev.

Denarno pomoč in pomoč v zdravilih bo Krka usmerila prek Rdečega križa Slovenije, za novotermna pa vs prosimo, da nam sporočite, kako in kam naj ga dostavimo.

Sindikati vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije je 6. 11. 1990 namenil 50.000 dinarjev solidarnostne pomoči svojim članom, ki so jih prizadele poplave v Celju in okolici.

Dodatno je sklenil nakazati 10.000 dinarjev na ziro račun Rdečega križa za pomoč prizadetim.

Privatniki v večini

V Jugoslaviji so septembra našli 51.002 delovni organizaciji, ki so bile registrirane v skladu z določili zakona o podjetjih. Tako poroča Zvezni zavod za statistiko in nadaljuje: 10.962 podjetij je bilo družbenih, 37.866 pa v zasebnih rokah, 1202 zadrugi, mešanih podjetij pa je bilo 972. Po poreklu kapitala pa je statistika razvrstila jugoslovanska podjetja takole: v 49.946 podjetjih je bil samo domači kapital, tuji v 208, mešani kapital pa v 848 podjetjih. Od skupnega števila podjetij jih 8.648 deluje v industriji in rudarstvu, 1.872 se jih ukvarja s kmetijstvom in ribištvo, 179 je gozdnih gospodarstev, 2.856 jih gradi ceste, stavbe... 1.247 je prometnih, 2.104 gostinskih in turističnih, 21.421 trgovin itd.

B. R.

Sindikalna hranilnica

V Domu sindikatov v Ljubljani je bila v četrtek ustanovna skupščina Delavske hranilnice Slovenije. Vanjo je dozdaj pristopilo 27 sindikalnih organizacij iz Slovenije, ki so vanjo vložile svoja denarna sredstva.

S tem je ZSSS izpolnila še enega izmed konkretnih kongresnih sklepov v korist članstva, je na začetku skupščine ugotovil Rajko Lesjak. Po besedah Jožeta Stegneta, ki je v predsedstvu ZSSS vodil priprave za ustanovitev hranilnice, bo to pomemben integrativni faktor Svobodnih sindikatov. Hranilnica ni odprta

Razprave ob okrogli mizi SSS o privatizaciji

Nikoli več vlade

V Mladinem Zlopamtilu se Miha Kovač poigrava z več vidiki slovenskega potapljanja v in pod sivino jugoslovanskega povprečja. Predsedniku slovenske vlade očita takole: »Za gospoda Peterleta se medtem zdi, da ga razen maš in letanja po grobovih ne zanima nič drugega; itd. In če vlada o teh podatkih molči in ne odgovarja kritikom, potem o vzrokih za kolaps bodisi nima pojma bodisi ve, da so po malem vse kritike upravičene; ali pa je vse skupaj sploh ne zanima.«

Vladina podmizna igra

Morda pa je še tretja možnost – da vlada ve, da jo zanima, toda da ima pri vsem tem polomu pač svojo igro. Da je vladina igra vse prej kot čista, se je strinjalo precej razpravljalcev. Kar nekajkrat smo namreč slišali, da vlada poskuša gospodarstvo čim bolj razvrednotiti, da bi si ga oblastniki čim ceneje prigrabili. Privatizacija naj ne bi bila nič drugega kot silovita bitka teh, ki niso delali, da vzamejo vse tistim, ki so v nemogočih razmerah vendarle ustvarili vsaj to, kar imamo.

Tako ni čudno, da smo slišali precej bridkih, češ kdor je pošteno delal, tako ali tako nima denarja, da bi kar koli kupil, pa naj bo to delavec, strokovnjak, direktor... Zatorej je super cinizem, da skušajo vse premoženje vzeti ljudem prav ti, ki imajo tako polna usta njihovih pravic in svoboščin. Hrvati prav zaradi takšnih poskusov že nekajkrat menjajo vlado, mi pa...!?

Dvoličnost sklada in agencije

No, mi pač po svoje. In to »po naše« kaže, kakšni pravzaprav smo. Čudni? Morda le normalni. Omizje je pomembno pokimavalo, ko je Gojko Stanič opozoril, da so po ponujenem modelu možnosti za korupcije neskončne. Razvojni sklad razpolaga z domala vso lastnino in to brez vsake finančne odgovornosti. In nosilec sklada ter agencije? Nekaj dvoma smo v vprašanju predsedniku vlade vnesli že v prejšnji številki Delavske enotnosti, na tej okrogli mizi pa smo poslušali, da so prej sicer imeli kar dobre zamisli, od zasedbe stolčkov pa o le-teh ni več ne duha ne sluha.

Zaradi vseh pomislekov in izrednega pomena (na kocki je končno približno 90 odstotkov slovenskega premoženja) je bila rdeča nit razprav zahteva po referendumu o privatizaciji slovenskih podjetij – kot je bil rdeča nit tudi poudarek izjeme (so)odgovornosti sindikatov pri sprejemanju zakonov, ki so morda največja grožnja slovenskemu narodu. Pri tem ne sme biti nobene in nikakršne strankarske

le za sindikalne organizacije, temveč tudi za druge pravne osebe, za podjetnike, obrtnike. Skupščina je sprejela statut in imenovala Jožeta Sintiča, poslanca v zvezni skupščini, za v. d. direktorja hranilnice. Potem ko se bo hranilnica vpisala v sodni register, pa bo opravljen razpis. Delavska hranilnica bo poslovala v Domu sin-

Vroči telefoni na SPIZ

Telefoni na republiški skupnosti za pokojninsko in invalidsko zavarovanje so nenehno vroči: upokojenci sprašujejo, kako bo s pokojninami po novem ali se bodo pokojnine povišale, delavci pa ali se jim splača čimprej upokojiti ali ne. Na SPIZ-u ne vedo odgovora. Sklepi republiške skupščine o pokojninah so še zmeraj odprti: ne ve se še, kako bo z novo pokojninsko zakonodajo, kako bo z novo metodologijo obračunavanja pokojnin. Po zad-

opredelitve nobenega od sindikatov!

Privatizacijo na referendum

»Referendum o privatizaciji podjetij je nujen,« je pribil Rajko Lesjak. »Za slovenske delavce ni nič manjšega pomena kot je plebiscit za slovenski narod! Takšnemu zakonu, kot ga ponujajo zdaj, pa bo sindikat vsekakor resna opozicija.«

Branko Pintar ga je podprl in dodal, da o nečem, kar ima tako usoden vpliv na vse zaposlene, zdaj odločajo ljudje, ki so presneto malo prispevali k nacionalnemu produktu. »Sicer bi se ne lotevali tako diletantsko stvari, bi se ne igračkali s koristmi narodnega gospodarstva. Že od prej dobro poznam vodilo »če nam boš pomagal na oblast, boš dobil potem določene koncesije« in očitno to vodilo zdaj velja.

V res težkih razmerah so delavci soustvarjali skupno premoženje, lahko rečemo, da nihče ni dobival polne plače. Vsak zaosleni je prispeval naravnost iz plače v naložbe, v razširjeno reprodukcijo. Kdo ima zdaj pravico vse te razlastiti? Takšne verifikacije Slovenci niso dali nobeni stranki, nobeni strukturi, in če kdo, mora zdaj sindikat udariti po mizi.«

Predsednik Sivih panterjev Černetič je opozoril, da je minulo delo še vedno ustavna kategorija in predlagatelji, ki se temu izmikajo, ravnajo nezakonito. Zaskrbelo ga je tudi konfliktnost, v katero brede sindikat, če delavci dobijo ali kupijo delnice podjetja, v katerem so zaposleni:

Enotno proti vladi

»V takšnem položaju delavci, solastniki, sindikata sploh ne potrebujejo. Zato je treba delavcem omogočiti delnice v drugih podjetjih. Sindikat vendar brani delojemalce pred lastniki, delodajalci, mar ne?!«

Spregovoril je o povezanosti zakona o privatizaciji in davčne zakonodaje, ki je zdaj prezrta in poudaril prepletenost interesov delavcev in upokojencev, »ki čepijo na isti kahlji«. Enotno morajo nastopiti proti tej ali kateri koli

vladi, ki dela proti tem skupnim interesom in prav to se zdaj dogaja. »Po volitvah ni ne gospodarskih kaj šele socialnih programov, zakon o privatizaciji pa vitalno posega v prerazporeditev lastnine in tak, kot je, ne sme in ne more biti sprejet! Naj pride iz Beograda ali iz Ljubljane, to ni ne demokracija ne tržno gospodarstvo.«

Miran Mihelčič je govoril o razmerah, ki so že same neugodne za sprejemanje zakona. Bistvo sprememb lastninske strukture pa je videl v tem, da novim lastnikom omogočijo razvoj, zaslužek. Tega predlagani zakon ne obeta. Našel je marsikaj nujnega, česar ne premoremo oziroma ne gradimo – lastniško kulturo, organizacijo upravljanja, motivacijske vzvode...

Načelnost sindikatov

»Namen teh sprememb naj bi bila večja učinkovitost gospodarjenja. Vloga sindikata pa je boj za boljši položaj delojemalcev – ali so solastniki ali ne, je drugo vprašanje, čeprav sam nanj odgovarjam DA. Nisem za to, da bi komur koli kaj podarili, minulo delo in podobno se rešuje s popusti. Glavno merilo pa mora biti prispevek k rasti družbene lastnine. Nosilci dodatnega vlaganja kapitala, kdor koli to že bo, zaslužijo posebno spodbudo. Problem pa je, kako doseči, da bodo ti nosilci prav ljudje z znanjem, ti, ki so prispevali svoj delež k razvoju, tehnološkemu napredku...«

Predsednik Socialistične stranke Vojko Volk je menil, da daje Demos prednost denacionalizaciji in podržavljanju družbene lastnine. O tem bodo očitno še potrebne široke in temeljite razprave in vsem sindikatom ostane v njih le nekaj:

»Bolj bodo sindikati pri tem načelni, bolj se bodo objektivno zblíževali in le tako bodo lahko kaj dosegli za svoje članstvo. Poudarjam, če kaj, jih lahko le načelnost pri tem področju zblíža. Morala bi jih, saj se položaj delavcev grozljivo slabša. Brez sindikatov noben sistemski zakon ne more biti dobro pripravljen in zdaj je priložnost, da pride njihova odgovornost do veljave.

Problem je Demosova politika

Očitno je, da noben čist projekt privatizacije ne bo mogel biti uspešen. Treba se je dogovarjati in v to jabolko ugrizniti čimprej, da grizljaj ne bo

sežni delavci, s čemer se jih podjetja znebijo, na grbo pa pridejo pokojninski skladom, kamor se steka premalo denarja za izplačevanje pokojnin. Gre za začarani krog neuspešnosti gospodarjenja podjetij.

Predstavniki vlade zagotavljajo, da pri novi pokojninski zakonodaji ne gre za vsebinske spremembe, kot za prilagoditev novim družbenim razmeram. Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja postaja vse bolj izjavalec sistema, ne pa več njegov oblikovalec, področje upokojevanja se prenaša v državno urejanje. Upokojenci bodo 28. novembra dobili za 3,3 odstotka nižje pokojnine kot pomoč ljudem na poplavljenih območjih. Usklajevanja pokojnin ne bo, dokler ne bo narejena nova metodologija. Do takrat pa bo zevala pravna praznina, ki je ne more zapolniti obvestilo republiškega sekretariata za informacije, da so govorice o prihodnem slabšem odmerjanju pokojnin neutemeljene.

M. F.

brez programa

zastal v grlu. To skušajo na Madžarskem, kjer tuj kapital ne priteka po predvidevanjih, tudi na Poljskem se nič bistvenega ne spreminja, čeprav ne eni ne drugi niso obremenjeni z ovirami, ki jih imamo mi za

izgovor! Mislim na nacionalne konflikte in medrepubliške zaplete. »Vzrok težav torej ni v tem. Problem je, ker tu in tam vlada demosovska politika,« je njegovo misel skončal **Gojko Stanič**.

Na to se je navezal **Ivo Fabinc**, češ da mu ni in ni jasno, od kod v Sloveniji tako visoka stopnja konzervativizma. Vse skupaj mu namreč premočno smrdi po podjetništvu 19. stoletja:

»Celo tuji kolegi nam očitno zaman poskušaj dopovedati, da je dandanašnji zastarelo govoriti o klasičnem kapitalizmu in klasičnem kapitalistu... Sodobna korporacija ne zna razmišljati, ne zna ničesar brez vloge (in to aktivne) delavstva, brez interesne skupnosti dela in kapitala... Če bomo pri nas tako nadaljevali, bomo morali nekatere menedžerje kaj hitro zapirati – ker so očitno siljeni v uporabo metod, ki jih Zavod že davno ne pozna več.

To je, enostavno povedano, napačno in zastarelo pojmovana menedžerska svoboda. To si človek težko predstavlja kot si ne more odgovoriti na vprašanje, od kod, in to danes v Sloveniji, teza o vračanju državne lastnine?! Očitno nimamo razčiščenih osnovnih pojmov in tako so razmišljanja trda. Tako ni moč priti do rešitev.

Dokler je zastoj

Delavci pri nas so razbiti, ali kot razred ali kot socialne skupine ali kakorkoli. Je pa tu le skupen interes in to je objektivni interes sindikatov – postaviti delavca v vlogo tistega, ki skrbi za usodo podjetja. Le da bo moral imeti tu sindikat bolj aktivno vlogo. Delavec bo moral dobiti vpliv na upravljanje in na procese lastninjenja.

Vse doslej je lepo strnil **Vojko Volk**, češ da je to dobra šola, da si nikoli več ne smemo pri-

voščiti vlade brez programa! Spet se je vključil **Gojko Stanič** s poudarkom, da boljše motivacije od lastnine ni, saj maksimalno zaostri odgovornost vsakega delavca. Se je pa vprašal, koliko je to objektivno sploh lahko v interesu sindikalnih birokracij?! Ali delavci lastniki sploh potrebujejo sindikat?!

Brane Mišič se je strinjal, da je lastnina superodgovornost. Toda prav zato ne razume slovenske države, ki jo hoče v celoti vzeti nase. Pomagal mu je medklic, da ni problem, dokler si oblastniki lahko zastoj delijo. Če bi morali tudi odgovarjati, kaj šele plačati kaj iz svojega žepa... Mimogrede je sesul še »Markovičevo delnico«, ki da ni drugega kot da vzameš delavcu in daš državi, in se vendarle zavzel, da bi delavci na račun minulega dela primeren delež pokasirali zastoj. Jasno je namreč, da so v skupno premoženje vlagali naravnost iz plač. Če kdo, to prav sindikat dobro ve, soočiti pa je treba vse modele in nikakor spet poklekniti pred eno samo resnico.

Tajne plače so svinjarija

Kopja so s malce lomila okoli tega »zastojkarstva«, češ, ključni cilj je vendarle svež kapital, dokapitalizacija, složen pa je bil nov poziv sindikatom – Nikakor dovoliti tajnih plač v podjetjih, vsaj dokler nekdo oziroma neka-

teri ne kupijo večinskega deleža v njih! V družbenih podjetjih so tajne plače čista svinjarija!

Miha Ravnik je nekajkrat opozoril na pomembno vlogo delavcev in seveda njihovih sindikatov tudi v graditvi in ne zgolj v konfrontaciji odnosov med delom ter kapitalom, **Albert Vodovnik** pa je menda najbolj ostro udaril po vladi:

»Za slovensko vlado je lastninjenje le politično vprašanje in niti najmanj ji ni mar za to, kar tule govorimo. Vlade strukture se hočejo enostavno obdržati in temu podreajo vse, tudi lastninske odnose. Na tem področju nas je prav zaradi tega prehitela vsa Jugoslavija, na repu smo se znašli in referendum je nujnost. Sindikat bo tu ostro nastopil!« **Gojko Stanič** ga je podprl v tem, da sta vladina država in koncept vse gospodarstvo spraviti v stečaj in tako omogočiti ceneno razprodajo:

»Le v Sloveniji so tako odločno blokirali ogromno željo in voljo ljudi za vlaganja v svoja podjetja, za poskus rešitve za vsako ceno. Očitno bomo morali spet iz Hrvaške, Bosne, nazaj uvažati svoje dobre zamisli.

Proti tej katastrofi lahko kaj storijo le še delavci in sindikati. Stranke do teh stvari sploh nimajo stališča ali pa je le-to delavcem sovražno. Direktorji so prestrašeni, agencija manipulira, blokira... Torej!«

Ciril Brajer

Profesor dr. Gojko Stanič pripravil alternativni zakon o lastninjenju družbene lastnine

Zakon o privatizaciji vodi v državljansko vojno

Profesor dr. Gojko Stanič je bil med redkimi, ki so se odzvali vabilu sveta ZSSS k razpravi za okroglo mizo o zakonu o privatizaciji podjetij. Tako se je hočeš nočeš znašel v vlogi uvodničarja oziroma razlagalca predloga za izdajo zakona o privatizaciji, ki ga je pripravila slovenska vlada. Stanič se je zavedal te neljube vloge in že na začetku poudaril, da bi bilo prav, če bi snovalci tega zakona na takšnem sestanku, kot ga je organizirala ZSS, tudi razložili njegov pomen. Ker je Staničeve besede jemati zgolj kot ugotovitve, ki ji ni moč oporekati, se je treba mimo tega vprašati, na koga leti kritika, ki veje iz nje. Na organizatorje sestanka iz vrst svobodnih sindikatov, ki so v vabilu množičnim občilom zapisali, da so »na okroglo mizo povabili vrsto strokovnjakov z univerze, Gospodarske zbornice Slovenije in gospodarstva, med drugim dr. Iva Fabinc, dr. Ivana Ribnikarja, dr. Gojka Staniča, dr. Lojzeta Umeta, Danijela Pučka, dr. Bogdana Kavčiča, Hermana Rigelnika, Mirana Goslarja in druge«, ali na vlado? Kakor koli je že bilo, dejstvo je, da so se na tej okrogli mizi prepričevali že pričrni, kar rojeva vprašanje o praktični koristi takšnega zborovanja. Še posebej, če imamo pred očmi željo svobodnih sindikatov, da v dialogu z vlado nastopajo kot legitimni in aktivni pogajalec. No, če je bil smisel te okrogle mize oblikovati protivladni, rezervni ali alternativni model privatizacije oziroma lastninjenja podjetij v družbeni lasti, potem je ta okrogla miza vsekakor uspela. Povsem drugo vprašanje pa je, kako ta model spraviti v skupščino oziroma celo na referendum, o katerem je bilo v zvezi z njim tudi govor na tej okrogli mizi.

Stanič je pri analizi ponujenega predloga na izdajo zakona o privatizaciji in razgrnitvi svojega modela izhajal iz projekta »Moja delnica«, v katerem je, kot je dejal, vložil

dve leti intenzivnega raziskovalnega dela. Predlog za izdajo zakona o privatizaciji je po njegovih besedah, ki pa jih širše javno mnenje potrjuje, izdelana na osnovi etatičnih in centralističnih izhodišč in na podlagi popolnega uravnilovskega zanikanja različnosti prispevkov zaposlenih k povečanju družbenega kapitala. Prav v tem pa tiči tudi razlog, da je Stanič razvil tudi svojo zasnovo tez za alternativni zakon o olastninjenju, ki temelji pretežno na modelu delavskega delničarstva in ki vidi vlogo države zgolj v nujnih posegih.

V takšno ravnanje ga je vodilo spoznanje, da ponujeni zakon o privatizaciji glede na izkušnje Madžarske, Poljske in nekdanje Vzhodne Nemčije odlaga rešitev tega vprašanja za 50 in več let. To pa zato, ker domače prebivalstvo nima na voljo toliko kapitala, da bi pokupilo družbeno lastnino, spremenjeno v državno, medtem ko tuji kapital ni zainteresiran za intenzivno vlaganje v te države in tudi ne v našo. Tako je bilo slišati 25. in 26. oktobra na mednarodnem simpoziju o privatizaciji v vzhodnoevropskih državah v Zagrebu. Madžari, na primer, so dokaj hitro prodali tujcem svoja najboljša podjetja, potem pa je proces lastninjenja zastal. S podobno zagato se zdaj otepajo Poljaki. Udeleženci posvetovanja naj bi bržda prav zato svetovali hitro ukrepanje v korist pospeševanja podjetništva, češar pa predloženi zakon ne zagotavlja.

Analiza ponujenega osnutka zakona o privatizaciji Staniču kaže, da gre predlagatelju predvsem za doseg tehle ciljev.

Zamenjati vodilne gospodarstvenike

Koncentrirati prista sredstva prebivalstva zgolj v republiškem razvojnem skladu in na tej podlagi zasnovati popolno politično gospodstvo politične birokracije vrhov vla-

Gojko Stanič

dajočih strank. Tako pridobljena sredstva pa naj bi oblast vlagala v večne izgubarje in tako vzdrževalna obstoječo gospodarsko strukturo. Sedanja vlada je po Staničevem mnenju izjemno blagohotna do velikih izgubarjev (jeseniška železarna, rudniki), medtem ko na drugi strani ne kaže moči za soočenje z realnimi težkimi problemi korenite preobrazbe gospodarstva, ker se boji socialnega gneva prizadetih delovnih slojev.

Zamenjati vodilne gospodarstvenike, ki so ustvarjali bogastvo družbenega kapitala, z ljudmi iz politične nomenklature vladajoče strankarske koalicije, ki niso ustvarjali bogastva, želijo pa obogateti s političnim povzpetništvom. To Staniču na drugi strani govori, da si obstoječa oblastniška nomenklatura prizadeva docela moralno in ekonomsko diskvalificirati tiste direktorje, ki so v težkih razmerah polfevdalnega birokratskega družbenega sistema navkljub vsemu uspeli razviti dobre in razmerna bogate industrijske pravice. Stanič je o tem dejal, da se oblast načelno zavzema za spravo, medtem ko stvari na terenu potekajo povsem drugače.

Ustaviti proces samopomoči (dokapitalizacije) v tistih podjetjih, ki so skladno z zvezno zakonodajo že začela uspešno reševati problem likvidnosti. Zaradi najave podraževanja družbene lastnine se je ta proces ustavil. Stanič v tem vidi samo še več stečajev. Kot da si nekdo želi gospodarstvo popolnoma spraviti na kolena, da bi ga potem golega in bogega lažje vzel pod državno okrilje.

Razprodati (pod ceno se-

Staničeva različica

Bistvo Staničevih tez za »zakon o določitvi lastnika družbenega kapitala podjetij in zavodov v družbeni ali mešani lastnini« je v tem, da delavci z dnevom veljavnosti njegovega zakona preprosto postanejo lastniki družbenega kapitala. Tako naj bi prešlo podjetje v last zaposlenim delavcem, nezaposlenim upokojencem in invalidom, ki so delali v podjetju ali zavodu. Delavci bi prevzeli lastništvo podjetja do povprečne višine 20.000 ekujev na posameznega, sedaj zaposlenega delavca in sicer na podlagi knjigovodsko ocenjene vrednosti podjetja. Vskladno, ki bi prevzel svoj delež družbenega kapitala pa bi moral v 10 letih vložiti še najmanj 30 odstotkov dodatnega kapitala. Družbeni kapital naj bi se priznal upravičencem na podlagi višine izplačanih osebnih dohodkov in drugih nadomestil v podjetju ali na podlagi višine plač v celotnem delovnem stažu v družbenih podjetjih.

vedu) podjetja v družbeni lasti tujcem in tistim domačinom, ki so kradli oziroma goljufali. Po Staničevem mnenju namreč nihče, ki je pošteno delal in posloval, doslej ni mogel obogateti.

Resnični cilji olastninjenja pa bi po Staničevem mnenju morali biti povsem drugačni:

Okrepiti (ekonomsko, seveda) bi bilo potrebno civilno družbo, kar pomeni, naj bi formalno olastninili tiste, ki že opravljajo funkcijo lastnika. Pri tem pa naj bi spoštovali pravico človeka (tu se Stanič razlikuje od Markoviča), da sam odloča o tem, ali bo prevzel funkcijo lastnika kapitala. Po njegovi zamisli, naj bi takšen način olastninjenja oživil investicijske dejavnosti, povečal bi se promet blaga in storitev, kar naj bi tudi uspešno polnilo državno blagajno. To naj bi državi omogočalo da bi lahko preusmerjala nezaposlene delavce in financirala splošne infrastrukturne potrebe. Hkrati bi lahko znižala izdatke za pokojnine, saj bi si del upravičencev preskrbel boljše prejemke iz vloženi sredstev.

Oba zakona na referendum

Skladno s temi pogledi Stanič opredeljuje tudi nosilce privatizacije po predloženem zakonu (država, agencija, sklad za razvoj in podjetja skupaj z zaposlenimi) ter one, ki jih meče na površje njegov model (zaposleni in drugi domačini, organi upravljanja, agencija in sodišče).

Stanič vidi odločilno prednost svojega modela v času, v katerem naj bi bila opravljena privatizacija. Ta naj bi bila po Staničevi verziji opravljena v dveh letih. Kar bi ostalo, bi država lahko podražila.

Podobno velja za pravičnost in korupcijo, ki naj bi ju Staničev model ustrezneje reševal kot pa predlog vladnega zakona.

Glede nacionalnih interesov Stanič poudarja, da je naša

resnična komparativna prednost cenena intelektualna delovna sila, medtem ko je naš suvereni razvoj vezan predvsem na razvoj intelektualnih podjetij. Stanič zameri državi, ker poskuša zdaj vnovčiti tudi lastnino in kreacijo inteligence. Posledica tega bo beg inteligence v lastna majhna oziroma tuja podjetja.

Glede nekdanjih lastnikov Stanič podpira prijem v vladnem zakonu in hkrati poudarja, da tržne ekonomije visoko cenijo podjetnika, ki iz nič ustvari bogastvo, ne pa njegovih otrok in vnukov. Ugotavlja, da bi morali v takšnih primerih upoštevati tudi že od rimskega prava sem veljavno načelo o priposestvovanju. Zaposleni so več kot 20 let uživali nemoteno posest družbenega kapitala, kar pomeni, da so dejansko že postali lastniki, saj nobena civilizirana družba za več kot 20 let nazaj ne vrača lastnine, ki jo je že priposestvoval nekdo drug. Drugačno ravnanje mu pomeni le pravno neurejenost in kaos.

In končno: Stanič ugotavlja, da Demos v svojem volilnem programu ni najavil, da bo podprl vso družbeno lastnino, sedaj pa se je vladajoča koalicija odločila prav za to. Z lučjo politične kulture gledano mu to pomeni navadno prevaro vseh, ki so volili delegate Demosa. Kot sociologu mu predlagani vladni model privatizacije pomeni predvsem dvoje: zmanjšano motivacijo za delo in možnost nove državljanske vojne. Prav zato je predlagal, naj glasujejo volilci tako o vladnem kot njegovem alternativnem zakonu o privatizaciji in sicer na referendumu hkrati z novo ustavo. Strokovnjake, sindikate, direktorje in delavce, skratka vse tiste, ki so ustvarjali družbeno bogastvo v podjetjih pa vabi, da dopolnijo njegove izhodiščne teze za zakon o olastninjenju, da bi ga tako izpopolnjenega poslali v redno proceduro zakonodajnega postopka.

Ivo Kuljaž

Sekretarji OS ZSSS ljubljanskih občin, prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, še »funkcionirajo«, a jim pri delu očitajo predvsem to:

Zmenite se že enkrat!

Čeprav bo kmalu minilo desetletje, odkar so Pankrti »vznemirili« mestne velmože s hitom »Lublana je bulana«, se medtem diagnoza bolezni ni kaj dosti spremenila. Nasprotno: metropola se zadnje čase duši v nesnagi, stečajih se vrstijo po tekočem traku, brezposelnost narašča iz dneva v dan, mnogi zaposleni stankajo z »dost' mam...«. Kot kaže, pa se je v tem najneugodnejšem trenutku »bolezen« polotila tudi ljubljanskih svobodnih sindikatov, saj njihovega utripa skorajda ni slišati. Zato smo sekretarje občinskih svetov, zbrane v iniciativno skupino za organiziranje območne organizacije sindikata Ljubljana, povprašali po vzrokih za pojav epidemij, o terapiji in o participaciji, potrebni za ozdravitev.

V občini Center je bilo do letošnje pomladi še 60.000 zaposlenih včlanjenih v Zvezo sindikatov Slovenije, po 1. kongresu ZSSS pa se je njihovo članstvo osulo kar za dve tretjini – na 20.000! Po besedah sekretarke Zmage Obšterar, ki sicer sedi na dveh stolih – je namreč tudi sekretarka mestnega odbora samostojnega sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja, »ki ne spada pod Ravnika!« – je vzrokov za to več. Prvega vidi v dejstvu, da je struktura zaposlenih v »njeni« občini za slovenske razmere pač specifična, saj so poleg takšnih ali drugačnih gospodarskih organizacijah tudi sodišča, ministrstva, zbornice, Univerza,

Zdaj jih imajo 8.432, gotovo pa še kakšno stotnijo več, le da tega ne vedo točno, koliko, ker so se nekateri najbrž včlanjevali naravnost v RO. (Lani so jih imeli 19.400, pred kongresom pa 19.181) Z razpoložljivimi finančnimi sredstvi – »kolikor jih pač že je« – nudijo svojemu članstvu tudi vso potrebno sindikalno pomoč.

Financ pa tudi v njihovem okolju ni veliko. Več je takih sindikatov podjetij, ki zadržujejo članarino, če jo že pobirajo, manj pa tistih, ki določen del odvajajo republiškim odborom ali občinski organizaciji. Vzrok za to vidi Marja Mihelc v zmedu, ki je po kongresu in kasneje nastala pri (re)organizaciji Svobodnih

ZS – naleteli na gluha ušesa. Ko je potem v šišenskih podjetjih zavoljo izgub in verige stečajev začelo postajati vroče, se s to zadevo razumljivo niso več tako goreče ukvarjali. Njihovo ost pa je otopilo tudi trenje med RO in Zvezo, ki ga je bilo čuti tudi navzdol. V takih »nedorečenih« razmerah se je »neka skupina« spet pojavila z idejo »o novi poti«, ki pa je bila začrtana po »stari« trasi. Občinska organizacija za vsako ceno, »da bomo vsaj vedeli, kam se obrniti, ker od ROS nimamo nič«, bi lahko okarakterizirali njihovo pogosto geslo. Sindikalni »občinarji« jih globoko razumejo, zato navkljub »stečaju« z vsemi razpoložljivimi silami prihajajo v »službo«. Pa ne »zaradi računa«, temveč zgolj zavoljo rvesbine njihovega dela...

Po novem naj bi vso težo sindikalnega delovanja nosili vodilni možje odborov posameznih dejavnosti, vendar se bodo v panožno heterogeni Šiški nanje obračali tudi delavci manjševinskih panog, ker se drugam pač ne bodo mogli,

ljalo toliko, kot je še do nedavnega. V SSS jih je v njihovi občini »registrano« ostalo samo 13.500, prej jih je bilo pa 36.000. Pa še tem nimajo kaj ponuditi...

Neopredeljenost

Andrej Satran iz Bežigrada ima pred očmi več vzrokov za sedanje »mrtvilo« ljubljanskih sindikatov. Po njegovem se je začelo po razpustitvi delovne skupnosti, čeprav pred tem niso bile dogovorjene enotne oblike nadaljnjega delovanja; v občinskih svetih so si morali potem pač po svoje organizirati delo, »da nekako še gre«. Nadaljevalo se je s tem, »da z republiški odbori dejavnosti nikakor nismo mogli priti skupaj, na kakšen način organizirati 'podrejene' odbore«. Vrhunec pa so gotovo predstavljala navodila o organiziranosti v ZSSS, saj so za Ljubljano praktično neizvedljiva.

Opraviti imajo namreč s članstvom v 250 različnih subjektih – od vrtecev do univerze, od »furmanov« do pilotov. »V številnih občinah po Sloveniji si lahko vsak dan v domala vsaki fabriki in celo vodiš njeno sindikalno politiko, v Ljubljani pa v enem letu fizično ne moreš obiskati vseh sindikalnih organizacij.« Pravi pa, da bi jih delavci radi videli v svojih okoljih, se jim o marsičem potožili in kakšno konkretno tudi zahtevali, pa ... »Pa nismo razmejili vsebine dela. In zato nam upravičeno očitajo: dogovorite se že enkrat,« opisuje, besede pa podkrepi tudi s številkami: od 35.000 »avtomatičnih« članov jih je v vrstah ZSSS zdaj okoli 12.000, kar 25.000 pa je neopredeljenih, med njimi vsi vrtni, zavodi, šole...

Zakaj tako? Po njegovem zato, ker smo sami povzročili pravo zmedo; nenadoma so se namreč znašle »v obtoku« različne pristopne izjave – »naše, Tkalčeve, grafiko...« – pa narod ni vedel, ne kod ne kam. Razčistiti je torej treba odnose med ROS in Zvezo. Potem da bo najbrž konec tudi »delnega kaosa« pri finančni (ne)disciplini. V bežigraske občinsko sindikalno blagajno zdaj kane namreč bore malo cekinov. »Toliko, da je za telefon,« se grenko zasmije. »Od republike navzdol pa ne do bimo nič. Kakor nas tudi nihče ne vpraša, kako bomo poravnali najemnino za prostore, stroške ogrevanja...«

Zanemarjenost?

Pankrti, ki so pred desetletjem »udarili« s hitom »Lublana je bulana«, so imeli domicil v Mostah. In prav tam je položaj občinske sindikalne organizacije najbolj »bulan«. Po razpustitvi delovne skupnosti so šli funkcionarji »na svoje«, ker po besedah nekdanje predsednice in zdajšnje članice predsedstva ZSSS Marije Fedran v sindikatu niso več videli svoje socialne varnosti. Škoda, da je tako, saj je pristopne izjave za SSS podpisalo 16.000 delavcev ali več kot 50 odstotkov vseh zaposlenih, kar je procentualno gledano najvišji odstotek v Ljubljani...

Taka je torej trenutna sindikalna podoba Ljubljane. In da se sploh kaj dogaja, gre za sluga najbolj požrtvovalnim aktivistom; čeprav so vsi po vrsti prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, jim srce ne da, da bi jo stvari nenadzorovano ubrale svojo pot...

Damjan Križnik

Zamrznitev odnosov z ZSSJ

Svet Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je na 6. seji 25. oktobra 1990 sprejel sklep, da zaradi obstoječih razmer in odnosov v Zvezi samostojnih sindikatov Jugoslavije, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije skladno z načeli in določbami statuta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije do nadaljnjega preneha uresničevati pravice in obveznosti člana Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije.

Tak sklep utemeljujemo takole:

1. Eden izmed osnovnih vzrokov za zamrznitev odnosov je kršitev programa in statuta Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije, ki sta bila sprejeta s soglasjem vseh republiških in pokrajinskih sindikalnih organizacij, kot konstitutivnih delov ZSSJ na letošnjem kongresu.

2. Z razpustitvijo pokrajinskega sveta ZS Kosova ni več enega izmed konstitutivnih delov zveze. Prav tako nismo zadovoljni z opredelitvami Sveta ZSSJ do reševanja razmer na Kosovu ter do splošne stavke, ki je bila organizirana v pokrajini ter nad neodzivanjem in nereagiranjem sveta ZSSJ do izvajanja ukrepov in odpuščanja delavcev ob tej stavki.

3. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je ob ekonomski blokadi Republike Slovenije, ki jo je začela izvajati Republika Srbija konec lanskega leta, predlagala vodstvu Zveze sindikatov Srbije medsebojne pogovore, o tem pa sta razpravljala tudi predsedstvo Sveta ZSSJ in Svet ZSSJ, njuni sklepi pa se niso uresničili.

Do teh pogovorov ni prišlo zaradi neodzivanja vodstva srbskih sindikatov na te pobude. Z ukrepi, nedavno sprejetimi v Skupščini R Srbije, pa se ekonomska blokada Slovenije nadaljuje. Prav tako je nesprejemljiv način urejanja odnosov med sindikati – članicami zveze ob dogodkih v Kninski krajini.

4. Ocenjujemo tudi, da smo v svetu Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije oziroma njegovi predstavniki kot po ustavi SFRJ pooblašteni predlagatelji v Skupščini SFRJ neuspešni pri uveljavljanju pobud in predlogov Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ti pa so bili sprejeti kot predlogi ZSSJ), za spremembo oziroma sprejem nekaterih zakonov, kot na primer: zakona o stečajih in likvidaciji, za sprejem zakona o kolektivnih pogodbah, za spremembo zakona o osebnih dohodkih, za spremembo zakona o pokojninsko invalidskem zavarovanju in zakona o stvkih. Ta neučinkovitost vnaša med članstvo veliko nezadovoljstvo.

Miha Ravnik,
predsednik Sveta ZSSS

Posvet sindikalistov v gradbeništvu o kolektivni pogodbi

Stroški odžirajo plače

Sindikalni zaupniki gradbenih podjetij Slovenije so se 8. novembra zbrali v Sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici na posvetu o uvajanju določil splošne kolektivne pogodbe v vsakdanje življenje. Poleg tega naj bi obravnavali tudi organiziranost in financiranje sindikata dejavnosti.

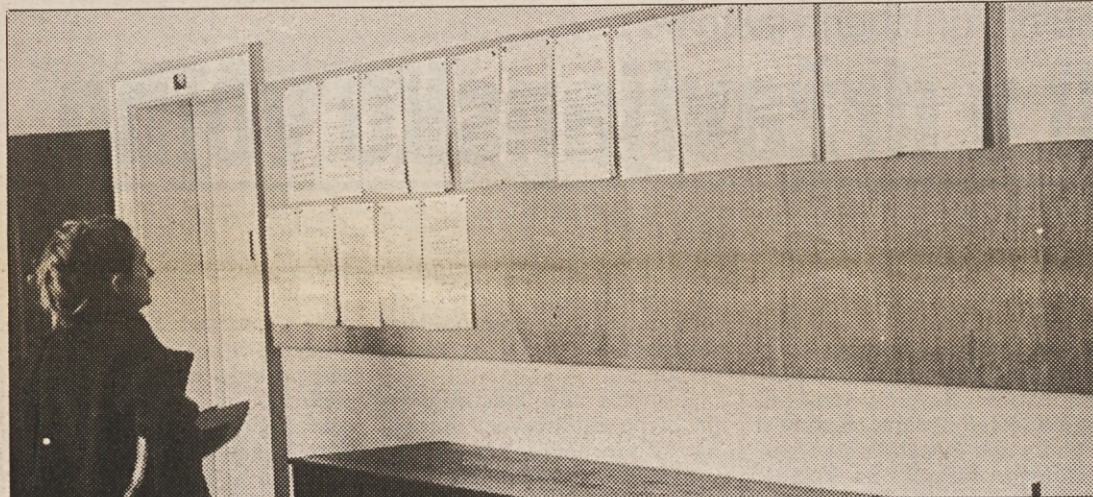
Dr. Stane Uhan s Fakultete za organizacijske vede v Kranju je kot izvedenec na tem področju poskušal razložiti in pojasniti sindikalnim zaupnikom, na kaj morajo paziti pri uresničevanju določil splošne kolektivne pogodbe. Pri tem jih je seznanil z nekaterimi podatki o trenutnem položaju ter dejavnosti. Omenil je izredno slab položaj delavcev, katerih delo je izrazito podceunjeno. Tako je primerjal plačo ameriškega in našega gradbenega delavca, s tem da je cena gradnje nekega objekta približno enaka. Kljub temu pa naš delavec zasluži desetkrat manj kot njegov ameriški kolega. Zato ne presenečajo računici, da bi že z uveljavitvijo določil splošne kolektivne pogodbe morali v tej dejavnosti dvigniti povprečne osebne dohodke za četrtno. Edino zmanjšanje stroškov proizvodnje pa je način, kako to tudi uresničiti. Ali bodo podjetja uspela to doseči v zelo kratkem časovnem obdobju, pa bo že zelo kmalu vidno, saj se prvi december hitro bliža. Takrat naj bi namreč začela veljati splošna kolektivna pogodba, katere določil naj bi se držala vsa podjetja.

Vendar je bilo po vprašanjih navzočih sodeč očitno, da bo to pomenilo skoraj nepremostljivo oviro za njihova podjetja. Večina se namreč že sedaj ubada s težavami, kako izplačati osebni dohodek v skladu z Zakonom o zajamčenem osebnem dohodku (ta sedaj znaša 2.830 din). Nereditko se zgodi, da se mnoga podjetja tega zakona sploh ne držijo. V enem so tako septembra izplačali za najnižji osebni dohodek samo 2.017 dinarjev, kar ne omogoča niti preživetja niti ni v skladu z že omenjenim zakonom. Nekatera podjetja (med njimi so tudi zelo znana, kot so: SCT, Gradis, itd.) pa so še komaj nad mejo, ki jo določa zakon.

Zato so na tem posvetu sprejeli nekatere sklepe. Vsem delavskim svetom, vodstvom in sindikatom podjetij, katerih najnižji osebni dohodki ne dosegaajo, zakonsko predvidene vsote, bodo poslali opozorilo in poziv, naj se tega zakona držijo. Pozvali so vsa podjetja, da s prvim decembrom začnejo upoštevati določila splošne kolektivne pogodbe in da temu primerno tudi prilagodijo notranjo ureditev plačilnih razredov. Nadalje so tudi sklenili, da se mora do prvega marca 1991 podpisati panožna kolektivna pogodba.

O organiziranosti in financiranju sindikata dejavnosti ter njegove povezanosti v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije pa bodo več razpravljali na svoji skupščini, ki bo šestega decembra letos.

Robert Pekljaj

instituti itd. Takšne razslojenosti v drugih slovenskih občinah ne poznajo. Drugi razlog za osip je dejstvo, da v Ljubljani deluje troje različnih sindikatov – poleg SSS še Tomšičev »in še kakšen«, pri čemer ima v mislih vsaj univerzitetnega, če ne še kakšnega bolj alternativnega. (Nena)zadnji vzrok za takšno stanje pa je po njenem mnenju tudi Ravnik, saj ga njeni člani ne podpirajo...

V iniciativni skupini za organiziranje območne organizacije sindikata Ljubljana (»ki bo, kot kaže, shodila med zadnjimi v Sloveniji«) navija za močne odbore sindikatov posameznih dejavnosti, ki bodo v prihodnje najbrž metoda in način dela republiških odborov.

Finančna disciplina? Pravi, da je niti po naključju ni: ene osnovne organizacije sploh ne pobirajo članarine; druge jo, a jo zadržujejo v svoji blagajni; tretji jo pobirajo in nakazujejo neporedno RO; redke med njimi pa se spomnijo tudi občinskega sveta. Upa, da bo novi pravilnik o finančno-materialnem poslovanju napravil red na tem področju. Da bo pri zdravljenju vsaj za participacijo...

Zmeda

Tudi v občini Vič-Rudnik je stanje »normalno«, čeprav so z jesenjo vsi občinski sindikalisti »redno zaposleni« na Zavodu za zaposlovanje. Po besedah sekretarke Marje Mihelc se še naprej redno udeležujejo vseh sestankov in sej, na katere so povabljeni, na kraju samem pa se rade volje soočajo tudi s težavami, ki v teh časih tarejo njihove člane.

Kako po novem

Sekretar mestnega sveta ZSSS Ljubljana Martin Pograjc je poslal sindikatom podjetij ljubljanskih in okoliških občin (Domžale, Kamnik, Vrhnika, Logatec, Kočevje, Grosuplje, Litija in Ribnica) predlog za organiziranje območne organizacije sindikata Ljubljana, ki naj bi začela z novim letom. Iz predloga je razvidno, da bi takšno institucijo ustanovili zavoljo zagotavljanja teritorialne pokritosti s sindikalnimi pisarnami, ki bi po odpravi občinskih svetov omogočile vsakemu članu najenostavnejše komuniciranje in hitro odzivanje na nastale sindikalne probleme. Bolj strokovna naj bi bila po novem tudi vsakršna druga pomoč, ki gre članstvu.

Območni svet naj bi po predlogu oblikovali iz predstavnikov sindikatov dejavnosti, ki se povezujejo v ROS (teh je 11), pa tudi tistih, ki se v ROS ne povezujejo (železnice, novinarji, grafiki...). V odborih dejavnosti, ki imajo več kot 4.000 članov, naj bi bil zaposlen profesionalni delavec; odbore z manjšim številom članstva pa naj bi združevali, kar pomeni, da bi en profesionalce skrbel za več odborov. Za svoj odbor naj bi skrbela tudi predsednik in sekretar območnega sveta, ki bosta izvoljena izmed vseh sekretarjev odborov.

Na osnovi ocene mesečnih stroškov poslovanja in izvajanja opredeljenih nalog območne organizacije sindikata Ljubljana predlagajo, da bi bilo delitveno razmerje članarine 50 (območje) : 50 (dejavnosti).

sindikatom. »Ko se boste med sabo zmenili in nam kaj bolj konkretnega ponudili, bo tudi denar,« je odgovor, ki ga je zadnje čase pogosto slišala.

Nedorečenost

Miro Podbevšek je brez dlake na jeziku povedal, da so med razpravami o prenovi v Šiški že februarja lani prišli do ideje o takšni organiziranosti sindikatov Ljubljane, ki bi lahko šla vstric z vsemi družbenimi spremembami. Izdelali so celo projekt, kako naj bi se posamezni odbori neposredno povezovali s svojimi ROS, vendar so z njim že na prvi inštanci – mestnem svetu

hoteli ali znali obrniti. Vendar odnos med republiški in območnimi odbori doslej še ni razmejen; ne ve se še, do kod sme prvi, do kod drugi. In smo spet pri nevarnem razmišljanju, da je sindikat – nebodigatreba.

In dokler ne bo prave odločnosti, ne bo tudi finančne discipline. Podbevšek noče povedati, odkod »rdeče številke« v republiškem erarju, vé pa povedati, zakaj. Zato, ker so sindikati podjetij zaprli svoje pipice zavoljo zdrha med republiški odbori dejavnosti in Zvezo. Ko jih ne bo več, jo bodo spet odprli, le da iz nje najbrž nikoli več ne bo pricur-

Plebiscit pomeni odcepitev

Narod si bo pisal sodbo sam

»Plebiscit o samostojni, neodvisni in suvereni Sloveniji je potreben, ker Jugoslavija ne deluje več«. S temi besedami je France Bučar utemeljil pobudo Demosa za plebiscit, ki je v dveh dneh dobila splošno podporo parlamentarnih strank v Republiki Sloveniji. Njihovi voditelji pa so se sporazumeli, da je referendumsko izrekanje prebivalstva treba dobro pripraviti in izračunati morebitne posledice. S plebiscitom pa bomo po njihovem dogovoru počakali do konca januarja, ko bo jasno, ali je možen pogovor o tretji Jugoslaviji po naših predstavah o samostojnosti in suverenosti Slovenije. Do konca leta bodo namreč volitve v vseh republikah in pokrajinah, ki bodo dobile nova vodstva. S tem

ustvarjen položaj bo dopuščal nov dogovor o naših in drugih zahtevah in konceptih za ureditev Jugoslavije.

Prebivalci Slovenije, to pa smo vsi tisti, ki smo spomladi glasovali na volitvah, bomo zanesljivo glasovali za predlog, ki nam ga bo pripravilo politično vodstvo, ki bo v tem času sklenilo tudi politično medstrankarsko premirje.

Vprašanje za plebiscit danes še ni oblikovano, vendar ni nobenega dvoma, da bo takšno, da bo omogočalo, da na njegovi podlagi ljudje glasujejo za samostojnost oziroma odcepitev od Jugoslavije. Podobno kot spomladi bodo ljudje tudi tokrat bolj kot razumsko glasovali na podlagi čustev.

Resni strokovnjaki in politiki najraje ne dajejo izjav o ceni in posledicah plebiscita. Peterletova vlada bo nekatere stvari tudi izračunala, da bi s podatki nejeverne prepričali o nujnosti naše odcepitve, ki jo bodo seveda plačali prebivalci oziroma davkoplačevalci države Slovenije. Ker bomo prostovoljno odšli iz Jugoslavije, ne moremo računati, da bomo dobili del nje-nega premoženja, saj bo ta ostala in obstala tudi brez nas. Še bolj naivno je upanje, da bodo velesile ali sosedje pripravljene financirati pustolovščino, ki vnaša nemir na staro celino in je po njihovem mnenju lahko začetek spremenjavanja meja v Evropi. Mednarodna javnost bo bolj verjetno plačevala tiste, ki bodo poskušali onemogočiti slovenski separatizem, kot označujejo naša hotenja po osamosvojitvi.

Demos je pobudo za plebiscit sprejel na seminarju

v Poljčah, ki je bil menda sklican zato, da bi njegovi poslanci skupaj z ministri pomenili mnenja o vprašanih, ki se zatikajo v slovenskem parlamentu. Gre za denacionalizacijo, privatizacijo, motorije in tudi za pomoč obubožanemu gospodarstvu. Pobudo za plebiscit je izsilila skupina v sestavi: Peter Jamšek, Tone Jerovšek in Tine Hribar. Ministri so imeli o njej sprva različna in tudi odklonilna mnenja, ki pa jih v teh dneh na hitro spreminjajo. To še posebej velja za Dimitrija Rupla, ki je na svoji koži izkusil, kako težko je mednarodno javnost prepričati in pridobiti za podporo nastanku države Slovenije.

Soglasnost političnih strank in priprave na plebiscit o odcepitvi bodo vsaj začasno odvrnile pozornost javnosti do perečih gospodarskih problemov in grozečega razsula. Ob tem, ko se vsak dan nova po-

djetja priglašajo z zahtevami po republiških sredstvih se nam ne glede na zastoj projekta privatizacije obeta takojšen nastanek državnega kapitalizma. To seveda pomeni, da bo v tem času republiška vlada neposredno upravljala skoraj z vsem gospodarstvom, ne le s podjetji, v katere bo postavila svoje ljudi. Delavci lahko pričakujejo in upajo, da oblast, ki hoče popraviti krivice iz preteklega revolucionarnega obdobja, ne more tega narediti le na račun tistih, ki jim je socializem dal delo kot edino obliko socialne varnosti. Tako mislimo kljub temu, da v Elanu, Litostraju, Metalni, železarnah in še kje oblast še nima pravih sadov.

Ljudje, ki bodo glasovali na plebiscitu pa seveda ne smejo živeti v iluziji, da bomo po njem in po njegovi uveljavitvi, ki jo bo oblast morala še izpeljati, že fizično v Evropi, in da bomo uživali vso njeno blaginjo. Ostali bomo le v njeni predsobi in v stanovanje bomo prišli šele potem, ko bomo spremenili svojo državo in ko bomo odpravili zaostanek, ki nas danes gospodarsko in kulturno ločuje od Julijske krajine, Koroške in drugih sosednjih dežel. Ta zaostanek pa je več kot desetleten in naivno je pričakovati, da bomo v Evropo prišli v kratkem času in na osnovi gesel Evropa zdaj in takoj. Podjetništvo v Sloveniji se šele rojeva in na žalost v posredništvu in trgovini in ne v dejavnostih, ki bodo omogočile naš razvoj. Trgovine odpiramo doma, denar pa nosimo v celovški KGM in tržaški UPIM pa tudi v München in London.

Odvračanje ljudi od komunizma, ki sta ga poseblyala

Komunistična partija in Avnojska Jugoslavija, je začetek ustvarjanja možnosti za družbeno ureditev, ki bo primerljiva s standardi evropske demokracije, ki se pogosto reducirajo na strankarsko ali večstrankarsko oblast. Plebiscit in odcepitev na njegovi podlagi pa sta utemeljena že zaradi počutja in motiviranosti ljudi, ki so se kljub temu, da so se otreli vladavine ene in edine stranke, znašli v položaju, ki je slabši kot prej in ki se lahko še poslabša. Glasovanje za na plebiscitu lahko pomeni za večino prebivalstva torej deblokado oziroma odstranjanje izgovorov za zaostalo balkansko Jugoslavijo, zato ni nobenega dvoma, da je izrekanje vsega prebivalstva nujno potrebno.

Nobenega dvoma pa ni, da državljani in država Slovenije potrebujejo po plebiscitu sposobnejše vodstvo, ker mu sicer ne bodo mogli zaupati izvedbe plebiscitarne odločitve. Danes normalen Slovenec ne ve, kdo od politikov mu vsak dan laže in kdo ga vara. Politikov, ki iz dneva v dan spreminjajo svoja stališča, je preveč in to velja tako za tiste, ki so na oblasti, kot za tiste, ki so zdaj o opoziciji.

Narod si bo pisal sodbo sam, je pisalo na transparentu, ko smo se Slovenci drugič odločali za Jugoslavijo. Danes moramo ta rek dopolniti, da bo narod to sodbo tudi plačeval in da mora vedeti, če lahko zaupa politiki, ki mu predlaga ločitev od zakona, ki je v različnih oblikah trajal 72 let. Ivan Cankar, ki je to geslo napisal, se je verjetno motil, ko je narodu pripisal sposobnost odločanja brez vpliva uradnikov in duhovnikov.

Franček Kavčič

Kovinarji so za skupen nastop z zbornico proti vladi

Sindikrat brzda socialni nemir

Sindikrat kovinske in elektroindustrije Slovenije je zaradi vse slabšega položaja delavcev v tej panogi sklical 13. novembra v Domu sindikatov sestanek s predstavnikoma gospodarske zbornice in izvršnega sveta. Na njem naj bi se dogovorili, kako bi skupaj rešili to dejavnost in preprečili socialne nemire, ki grozijo Sloveniji.

Da je položaj resnično obupen, potrjujejo izjave predstavnikov sindikata Iskre, Železarne Jesenice, Metalne. V večini primerov so že ali pa še bodo odpustili veliko število delavcev, denarja za plače ni, življenjski stroški rastejo, vsi pa z nezaupanjem in strahom zrejo v prihodnost. Zato je bila želja vseh navzočih, naj bi sindikat skupaj z zbornico nastopil proti vladi in od nje zahteval uresničitev vseh tistih obljub, ki so jih dali vladni možje septembra. Takrat so namreč obljubili, da bodo pripravili načrt za reševanja vsega gospodarstva, še posebej pa njihove dejavnosti, v kateri je zaposleno blizu 150.000 delavcev. Ker pa sta od teh obljub minila že dva meseca, nezadovoljstvo pa je čedalje večje, je spet aktualno vprašanje stavke, ki je bila takrat preložena na 12. december. Še največ groženj oziroma pozivov na stavko prihaja iz Maribora, kjer samo po zaslugi sindikata še ni prišlo do izbruha nezadovoljstva. Ker pa sindikat sam ne more rešiti vseh težav, še posebej pa ne socialnih stisk, za katere bi morala skrbeti država, je menda za 22. november že napovedan protestni shod vseh Mariborčanov. Ali bo ta protest pomenil začetek pohodov nezadovoljnih delavcev, se ne ve, vsekakor pa do tega ni več tako daleč. Zato bo sindikat kovinske in elektroindustrije Slovenije na začetku decem-

bra ponovno sklical vse predsednike sindikatov po podjetjih, da bi se skupaj dogovorili za delo in pripravili za (verjetno) izvedbo na povedane stavke. V ta namen je predsednik sindikata Albert Vodovnik še enkrat pozval podpredsednika Gospodarske zbornice Daniela Pučka, naj po svojih močeh poskuša vplivati na vlado, ki naj začne uresničevati obljubljeno. To pa mora storiti čimprej, saj bo naslednji mesec morda že nepozno.

Drugi del pogovora pa je potekal med člani vodstva sindikata in sekretarko sekretariata za delo Jožico Puhar. Ta pa, žal, ni prinesla dobrih novic za delavce, saj predlogi za izdajo novih zakonov, ki jih ta sekretariat pripravlja, še bolj omejujejo pravice delavcev. Tako je najpomembnejša sprememba zakona v tem, da bodo delavci, ki so spoznani kot trajni presežki, izgubili službo že po šestih mesecih in ne več po 24, kot je bilo doslej. Prav tako se pripravljajo spremembe v zakonu o zaposlovanju, ki bo upošteval zahteve gospodarstva in bo v skladu z mednarodnimi konvencijami na tem področju. Tako bodo delavci po novem prepuščeni svoji iznajdljivosti in državi, ki pa za zdaj denarja za to nima. Upajmo samo, da bo vlada poskrbela pred sprejemom tega zakona tudi za premagovanje težav, ki bodo z uveljavljanjem tega zakona nastale. Zato se je tudi Jožica Puhar strinjala z zahtevo sindikata, da mora vlada čimprej narediti natančen program, ki bo določal, kakšno gospodarstvo potrebuje slovenski narod. Dokler pa tega ni, je vsako prizadevanje sindikata le nemočno gašenje požara, ki se nezadržno širi.

R. P.

O ekonomskih vidikih osamosvajanja Slovenije

Račun brez krčmarja

Kaj mislite, ali so za načrtovano odcepitev Slovenije pomembnejši politični ali ekonomski vidiki? Povprečen Slovenec je seveda z vsem srcem za samostojno Slovenijo in težko bi ga bilo prepričati, da se podaja na nevarno in zahtevno pot. Kljub »neprijaznemu« odnosu do Jugoslavije pa se verjetno večina le zaveda, da graditev nove države ni tako preprosta naloga kot na primer zidanje skromne hišice. Zato je kot strela z jasnega delovalo pisanje novinarjev »neodvisnega« Dela, češ da so ocene o nekakšni gospodarski katastrofi in finančnem zlomu v primeru osamosvojitve Slovenije zgrešene in da o gospodarski moči slovenskega gospodarstva in družbe ne kaže dvomiti. Marsikdo je večkrat preletel nametane številke, jih začel kot v transu preračunavati in preverjati. Le malokdo pa je pomislil, da se stroški odcepitve pravzaprav ne dajo točno in celovito izračunati. Odločitev o bodočem statusu Slovenije

bo potemtakem izrazito politična, ne pa strokovna. Nasploh je zanimivo, da stroške tako zahtevnega projekta kot je nova slovenska država, izračunavajo novinarji, ne pa strokovne ustanove ali slovenska vlada. Zdi se, da se temu marsikdo izogiba, ker noče služiti vnaprej znanim političnim ciljem, ali pa morda zaradi strahu, da ne bi politika ponovno igrala stroke in jo ponižala. V preteklosti se je namreč velikokrat zgodilo, da so na primer ekonomisti seznanili politične organe s strokovnim mnenjem o tej ali oni naložbi, politiki pa so strokovne ekspertize enostavno vrgli v predal in delali po svoje. Tako imamo danes v majhni Sloveniji tri železarne, od katerih ni nobena donosna, in jih bomo morali postopoma zapirati.

Ker se je ekonomska stroka nekako umaknila s politične scene, so seveda možnosti za manipuliranje z javnim mnenjem neomejene. Slovenci smo leta in leta dokazovali, da nas

federacija izkorišča, drugi pa so nizali svoje argumente in trdili ravno nasprotno. Seveda še zdaj ne vemo natančno, kdo ima bolj prav, obe strani pa vztrajata pri znanih, bolj ali manj strokovnih argumentih, ki jih, če je potrebno zamenjujeta z demagoškimi frazami.

Videli bomo, ali se bo kdo na »analizo« novinarjev Dela javno odzval in ji ugovarjal. Kaj takega je za zdaj težko verjeti, saj si le redki upajo ugovarjati uradnim resnicam, pa naj bodo te še tako podobne tistim spred nekaj let. Vendarle pa moramo priznati, da nas stopicanje na mestu ne bo nikamor pripeljalo, da ne kaj moramo ukreniti in da se gospodarske razmere v državi še naprej slabšajo. Ali torej imamo dovolj časa za resne, pogljobljene analize posledic graditve nove slovenske države? Vse več je takih, mi odgovarjajo, da časa za kaj takega ni več, da se nam še kako mudi in da je napočil zgodovinski trenutek. Zakaj so se torej v Delu sploh odločili za objavo »provokativne« analize, v kateri mrgoli precej kvaziekonomskih računov? Težko je seveda verjeti, da jim je to naročila vladajoča politika, kot zlobno namigujejo nekateri, pa vendar postavljeno vprašanje ostaja brez pravega odgovora. Mogoče so hoteli tako odpreti širšo polemiko o slovenskem gospodarstvu, njegovi moči in hibah. Morda jim bo ta cilj uspelo doseči in bo kakšen kvazi znanstvenik reagiral in povedal svoje mnenje. Sicer pa, kaj bi si belili glavo s temi vprašanji, pustimo pri miru relevantna vsebinska razhajanja o tem ali onem modelu nove slovenske države in se pač euforično odločimo za najbolj ostro varianto, to je za odcepitev. Kar bo pa bo. Odločanje na podlagi moči argumentov nam tako ali tako ni nikoli preveč dišalo. Zato jih name-noma ni našteval in utemeljeval tudi pisec teh vrstic...

Emil Lah

Stanovanjska zakonodaja

Za ene sanje, za druge strah in nejevolja

Mar bomo v Sloveniji in ne samo tu (na Hrvaškem, v Srbiji in še kje) v sorazmerno kratkem času dežela samih etažnih lastnikov, torej lastnikov stanovanj tudi po blokkih. Slovenija je že nekaj časa ena sama dolga vas zasebnih hiš, saj je tudi sen skoraj vsakega stanovanca v bloku, da si prej ali slej postavi hišo, zdaj pa bomo kmalu tudi med dosedanjimi prebivalci v družbenih stanovanjih dobili veliko novejših lastnikov stanovanj. Zadeva je že na prvi pogled videti dokaj negotova, za marsikoga pa tudi izjemno dramatična. Povem lahko, da me na delovno mesto kličejo številni, ki jih je strah, kaj se bo na tem področju zgodilo. Povedati jim je mogoče predvsem to, da so napovedi za marsikoga res lahko neprijetne, da pa je vsekakor res tudi to, da so znane šele teze stanovanjskega zakona in torej ni še nič odločeno. Parlamentarna razprava namreč utegne marsikaj še zelo spremeniti.

Prevladuje zasebni sektor

Kaj je osnova nove stanovanjske politike, kot jo razlagajo tudi sestavljalci spreminjene stanovanjske zakonodaje? V osredju je seveda trg z vsemi prijetnimi in manj prijetnimi posledicami, trg pa smo na stanovanjskem področju sicer pričakovali že zelo dolgo, vendar se iz različnih vzrokov nikakor ni mogel prčiti tudi na to področje. Vselej je namreč prevladalo stališče, da je stanovanjski sektor izrazito socialni – pri tem pa so še zmeraj imeli poglavito besedo prav v sindikatih, razen morda v času Vinka Hafnerja, ki je na te stvari vendarle gledal nekoliko bolj dolgoročno in tudi ekonomsko utemeljeno. Ker smo se sčasoma navadili, da je stanovanjsko področje tisto, ki naj nas obvaruje vseh socialnih pretresov, se nam je naslednje zgodilo še to, da so nas ti prizadeli marsikod drugod že veliko prej, v stanovanjski politiki pa se čemu takemu morda šele bližamo.

Vendar bomo morali tudi v tem pogledu v prihodnje obravnavati stanovanjsko področje z več strani, vsekakor pa vsaj z dveh temeljnih: v podjetju se bomo nenadoma spet znašli v vlogi lastnikov ogromnega bogastva v obliki družbenih stanovanj, kot stanovalci pa v položaju, ko se bomo morali po vsej verjetnosti odločiti med tem, ali bomo hoteli stanovanje, v katerem že živimo, tudi odkupiti, ali pa se bomo zadovoljili z vlogo nekakšnega pasivnega najemnika, ki bo nazadnje v nevarnosti, da ga iz stanovanja čez določen čas tudi odslovijo. Najprej kaže omeniti, da je bilo v naši republiki prvi dan tega leta 687.590 stanovanj, med temi pa v zasebni lasti 458.558. Zasebni sektor na tem področju torej izrazito prevladuje že zdaj, saj družbeni stanovanjski sklad za jema le 229.032 stanovanjskih enot s površino 12.056.280 kvadratnih metrov. V tem seštevku je 27.249 solidarističnih stanovanj in 28.900 stanovanj, ki so vpisana kot tako imenovano splošno ljudsko premoženje. Največ stanovanj

je bilo zgrajenih v letih 1971 do 1980, in sicer 26,3 odstotka. Stanovanj, ki so stara do deset let, je med vsemi le okoli 15 odstotkov. Naš stanovanjski sklad je torej sorazmerno star, v tem pa kaže iskati tudi vzroke, zakaj je že pred leti bilo toliko govoric o večji in pospešeni prodaji družbenih stanovanj. Poznavalci so namreč pravočasno opazili, da družba ne bo zmogla vzdrževati in predvsem prenoviti toliko družbenih stanovanj, zato bi bilo boljše,

če jih čim več prevzamejo v svojo skrb lastniki. Taka akcija pa ni nikoli prav stekla, ker so se med ekonomske motive vedno vpletali tudi socialni, še najraje pa kar neprijetne mnenje, da se nekateri tako pretirano okoriščajo. Poznani so namreč primeri iz preteklosti, ko je bilo zlasti na slovenski obali vabljivo odkupiti stanovanje po res ugodni ceni, ki tudi pri trisobnem stanovanju nekaj časa ni presežala cene avtomobila znamke golf. Zato ne preseneča, ker so kmalu nato naredili tak zakon, ki je prodajo družbenih stanovanj praktično onemogočil, s čimer pa je tudi sicer dober namen spodletel.

Konec družbenih stanovanj

Zdaj gre očitno spet zares, morebiti res nekoliko preveč nerodno predstavljene novosti v stanovanjski zakonodaji pa stanovalce upravičeno begajo. Vendar je treba že zaradi korektnosti do sestavljalcev novega stanovanjskega zakona navesti, da izhajajo iz povsem jasnih izhodišč. Nova slovenska ustava bo naprimer, kot je predvideno, odpravila pojem stanovanjske pravice, ki je doslej pomenil praktično popolno zaščito imetnika stanovanjske pravice in tistih, ki seveda z njim živijo. Ker posledic ne bomo več imeli družbene lastnine, torej ne bo več niti družbenih stanovanj – tako kot na drugih področjih bo lastnina javna ali pa zasebna. Javna lastnina bodo očitno stanovanja, ki jih je določena družbenopolitična skupnost, v glavnem pa občine, »podedovala« od nekda-

njih stanovanjskih interesnih skupnosti v obliki solidarističnih stanovanj, v prihodnje pa posebna kategorija tako imenovanih socialnih stanovanj za manj imovite sloje ljudi. Vsa druga stanovanja bodo praktično zasebna – ali v resnici zasebna, kot si to zamišljamo pri etažnih lastnikih stanovanj, glede na predvideno privatizacijo podjetij, pa bodo tudi njihova družbena stanovanja delila isto usodo. Toda ta stanovanja bodo seveda še naprej v lasti

vori, da je mogoče od podjetja (ali na primer občine) zahtevati, da nam prodajo stanovanje, v katerem živimo. Stanovanje bo sicer ocenil sodni cenilec, vendar bodo pri prodaji odšteli najprej 30 odstotkov popusta na to vrednost. Kot pravijo, naj bi bila to nekakšna splošna ugodnost za vse, ki so pripravljene odkupiti svoje družbeno stanovanje, vsaj ta čas pa se ne razmišljajo o tem, da bi bili popusti morda večji za ljudi z daljšo delovno dobo ali daljšim prebivanjem v nekem stanovanju. Lastniku bi bilo treba dvajset odstotkov tako izračunanega zneska vplačati v dveh mesecih po podpisu pogodbe, preostalih 80 odstotkov kupnine pa naj bi obročno odplačevali v naslednjih desetih letih. Pomembno je vedeti, naj bi obroke ohranili v njihovi realni višini, torej bi anuitete sproti revalorizirali. Prav to vprašanje najbolj razburja potencialne kupce, še zlasti seveda, če poznajo težave, ki jih imajo vsi, ki so v zadnjih dveh letih najeli stanovanjska posojila v bankah in zaradi revalorizacije posojil stanovanja praktično ne morejo odplačati. Na posvetu o novi zakonodaji smo slišali zagotovilo, naj bi revalorizirali le anuiteto, ne pa glavnico dolga. Če poenostavimo: če nam bodo mesečni obrok izračunali na recimo tisoč ali dva tisoč dinarjev, bo ta lahko zaradi inflacije čez nekaj mesecev nekoliko višji. Vendar se nam ne bi smelo zato zgoditi, kot se zdaj dogaja v banki, da so ljudje zgroženi, ko ugotovijo, da so banki zaradi nje-nega načina revalorizacije in predvsem res zelo visokih realnih obrestih (v stanovanjsko komunalni banki so te ta čas 14 oziroma 21-odstotne) banki praktično dolžni vedno več. Če bodo revalorizirali obrok (anuiteto) za določen odstotek rasti maloprodajnih cen, se nam bo ta v resnici višal (zanemarimo, ali se nam bo hkrati večala tudi plača), toda po določeni dobi bi stanovanje vendarle izplačali. Na obroke ne bi obračunavali obrestih.

Podjetja si obetajo svežega denarja

Zadeva seveda ni tako idilična niti ni tako idilično zamišljena. Svoje mnenje so že nekajkrat povedali tudi predstavniki različnih podjetij. Ta namreč potrebujejo za svoj obstoj in za svoj razvoj obilo svežega denarja. Najlažje bi ga pridobila prav s prodajo stanovanj. Vendar mora biti ta prodaja pripravljena tako, da bodo tudi podjetja imela od prodaje nekaj, to pa je gotovina. Zato pozdravljajo zamisel o 20-odstotnem takojšnjem pologu, češ da je to zadeva, ki lahko njihove denarne sklade izdatno napolni. Če vzamemo za primer podjetje, ki ima na primer 450 družbenih stanovanj povprečne površine in povprečne kvalitete, bi lahko ta stanovanja prodala po zdajšnji povprečni ocenjeni vrednosti 1500 mark za kvadratni meter za okoli 270 milijonov dinarjev, ob 20-odstotnem pologu v gotovini pa bi mu to prineslo okoli 50 milijonov dinarjev oziroma blizu osem milijonov mark kapitala. Takih podjetij ni prav

malo, še več pa je tistih, ki bi jim zaigralo srce ob tolikšnem svežem kapitalu.

Seveda pa ta račun ne priznava prav veliko posebnosti v našem življenju. Zato je stvari lažje izračunati kot pa jih tudi uresničiti. Prav lahko je ugotoviti, da bo prodaja družbenih stanovanj stekla zelo neenakomerno in predvsem zelo neenako. Upamo si trditi, da bodo mnogo prej razprodali stanovanja v bolj atraktivnih krajih in verjetno bodo med njimi tudi manjša stanovanja, saj bodo večja tudi pod takimi pogoji za marsikoga pretežno denarno breme. Ti računi tudi ne upoštevajo grozljivega podatka o naraščajočem številu brezposelnih v Sloveniji in tega, kaj bodo podjetja lahko počela s hipotekami nad njihovimi stanovanji. Kakor koli se bo že obrnil naš čas, prav gotovo toliko in toliko tisoč ljudi ne bo šlo na ceste, ampak je kaj takega možno le toliko časa, dokler primeri niso preštevilni.

Računi ne upoštevajo naših sposobnosti

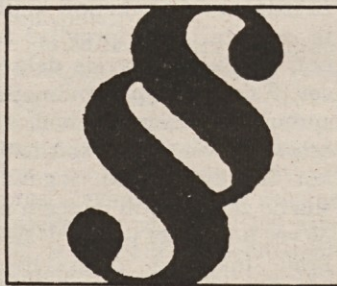
Drugo vprašanje, ki pa je prav tako nujno potrebno resnejše obravnave, pa je, kako je sploh z našo plačilno zmoglostjo. Vzemimo za primer Ljubljano. Mestni izvršni svet se sicer lahko še tako zelo želi prikupiti svojim prebivalcem in jim ne poveča stanarine, toda kilava je njegova razlaga, da tega ne dopuščajo njihove socialne razmere in to, da ne vedo, ali bi ljudje še zmogli plačevati dražjo stanarino. Naše plače praviloma letos res niso sledile stroškom, toda tudi taka mestna vlada bi se morala potemtakem resno postaviti po robu vsakršnim naklepom za prodajo družbenih stanovanj pod tako negotovimi pogoji. Na stanovanjsko politiko se ni treba spoznavati na pol, da lahko ugotovimo, da prav ta mestni izvršni svet ljudi preprosto nateguje, saj si prav tako postavlja v ospredje željo, da bi ljudje družbena stanovanja odkupili (še vedno namreč raje to, kot pa da bi družbena stanovanja – tudi v lasti podjetij – podržavila). Kako naj namreč kupi stanovanje tisti, ki mu ne ostaja niti za ustrežnejšo stanarino, če pa vsaj sestavljalci stanovanjskega zakona priznavajo, naj bi bil mesečni obrok za okoli 60 odstotkov višji kot pa mesečna stanarina. Vendar ne zdajšnja, pač pa bodoča ekonomska ali tržna najemnina, ki bi bila od zdajšnje nedvomno vsaj še za

enkrat višja. Zdaj pa seveda lahko že rečemo, da so se gotovo poskrili v luknje vsi tisti, ki so v svoji voluntaristični skrbi, da stanarine ne bi bile previsoke, dosegli, da bomo odkupovali stanovanja v zanemarnih stavbah, takih, kjer vzdrževanja zaradi pomanjkanja denarja skoraj niso poznali. Povedati je namreč treba še tisto, kar najraje vsi po vrsti zamolčijo, da je od kupljeno stanovanje seveda treba vzdrževati, torej zanj plačevati spet nekakšno stanarino, da bo streha cela in da bo dvigalo mogoče pognati.

Past v odpovednih rokih

Med posebnostmi nove zakonodaje bo gotovo nekaj stvari, ki utegnejo povzročiti še veliko preglavic. Povejmo, da na primer še nekaj časa ne bo mogoče zahtevati nakupa stanovanj, če so ta bila denimo nacionalizirana ali kako drugače zaplenjena. Če vemo za pomemben projekt denacionalizacije, bomo razumeli, da bo treba v tem primeru počakati na poprejšnji sprejem predvidenih predpisov. Jasno je tudi, da vsi ne bodo odkupovali družbenih stanovanj. V tem primeru bodo pač z lastnikom v prihodnje podpisali najemno pogodbo, ki bo praviloma sklenjena za nedoločen čas (to velja posebej izrazito za dosedanje imetnike stanovanjske pravice), ki jo bo mogoče z njegove strani odpovedati le iz natančno predpisanih krivdnih razlogov (neplačevanje najemnine ipd.). Vendar pa se past skriva v sicer manjkrat omenjeni podrobnosti, in sicer, da bi lahko lastnik komu odpovedal stanovanje tudi iz nekrivdnih razlogov – vendar s triletnim odpovednim rokom (k temu je seveda treba dodati prvo dvoletno obdobje, ko lahko zdajšnji stanovalci sami zahtevajo odkup stanovanja). Bolj nevarno pa utegne biti za tiste, ki se mu bo zgodilo, da bo njegovo zdajšnje stanovanje odkupil nekdo drug – ta bo namreč lahko že z enoletnim odpovednim rokom zahteval najemnikovo izselitev, če bo pač stanovanje potreboval zase. Ne v enem ne v drugem primeru, kot pravijo zakonske teze, prejšnjemu najemniku ni treba več preskrbeti drugega primernega stanovanja (zdaj le še glede na število družinskih članov). Pač – izjemoma le še tedaj, ko bi nas kdo želel izseliti iz stanovanja pred iztekom omenjenega odpovednega roka.

Stojan Žitko

PRAVNIK SVETUJE

Vprašanje:

Delavec se ni vključil v sindikat podjetja ali v sindikat dejavnosti. Ob smrti tega delavca so nekateri menili, da mora sindikat iz sredstev članarine plačati venec. Ta dolžnost sindikata naj bi izvirala iz tega, da je delavec vrsto let plačeval sindikalno članarino. Kakšno je pravilno stališče?

Odgovor:

Zahteva, da mora sindikat kupiti venec iz sredstev članarine, ni utemeljena. Statut Zveze svobodnih sindikatov Slovenije opredeljuje v 1. členu pravice (sodelovanje pri oblikovanju, sprejemanju in uveljavljanju sindikalne poli-

tike; delovanje v organih in organizacijah ZSSS; varstvo sindikalnih zaupnikov, strokovno in sindikalno usposabljanje) dolžnosti (delovanje v skladu s programskimi in statutarnimi akti; plačevanje članarine, opredeljevanje do oblik in sredstev sindikalnega boja) in ugodnosti članov (solidarnostna pomoč iz solidarističnih skladov v primeru stečaja in likvidacije podjetja, poškodbe pri delu, poklicnih boleznih, nezgode, smrti; pomoč stavkajočim iz stavkovnega sklada; letovanje v objektih sindikalnega turizma, pomoč pri iskanju zaposlitve itd.).

Pogoj za uveljavljanje naštetih pravic, dolžnosti in ugodnosti, je članstvo v organizaciji, ki nastane s podpisom pristopne izjave v sindikatu podjetja ali v drugi obliki sindikalne organiziranosti.

Pripominjam, da bodo v statute sindikatov dejavnosti (ki so v pripravi) vključena izrecna določila, da sindikalna članarina ni vračljiva ali iztožljiva in da je namenjena funkcionalnemu delovanju sindikata.

Dipl. iur. Ana Križanič

V Bruslju so bili na soočenju slovenski strokovnjaki za vrednotenje dela (3.)

Draginja povleče za seboj tudi plače

Dr. Stane Uhan

III. PODJETNIŠKI VIDIK

Zelo zgovoren in izčrpen pri predstavljanju delovanja Združenja podjetnikov (Federation patronale des industries metallurgiques - Fabrimetal Brabant) je bil g. G. Van Geengergh, odgovoren za nagrajevanje.

1. Organiziranost podjetnikov

Združenje je neobvezna organizacija, v katero se je včlanila večina (privatnih) podjetij, ki zaposlujejo v tej panogi nad 80 odstotkov delavcev. Ukvarjajo se z naslednjimi vprašanji: gospodarjenje, mednarodni odnosi, pravo in davki, tehnika in razvoj, socialna vprašanja - zlasti v zvezi s kolektivnimi in individualnimi pogodbami, izobraževanje. Delujejo kot nekakšen servis za podjetja.

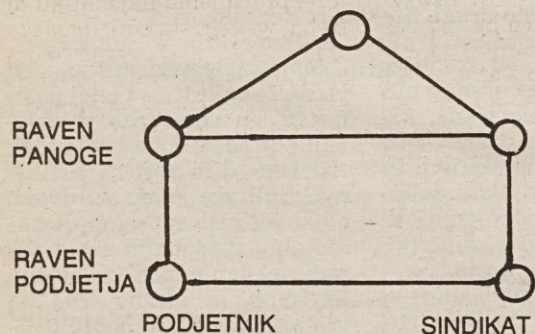
Razčlenjeno prikazana struktura združenja, ki je povezano tudi z Zvezo podjetnikov Belgije (FEB), deluje na štirih ravneh: nacionalna (conseil), regionalna (concertation), panožna (comnuission) - to je nacionalni in regionalni ter podjetniški raven (consiel).

Sestava in verjetno tudi delovanje združenja podjetnikov je blizu naši gospodarski zbornici, vendar s precejšnjo razliko - članstvo in članarina nista obvezna. Zelo visok delež včlanjenih podjetij kaže - po njihovem zagotovitvi - na zadovoljivo visoko kakovostno raven njihovega profesionalnega delovanja. Pred obvezno vključitvijo v GZS je bil pri nas podobno organiziran Biro gradbeništva Slovenije - z neobveznim članstvom.

2. Reševanje konfliktov

Največ dogovorov poteka na ravni panoge. Socialna plača se dogovori za dve leti, vmes pa se po metodi usklajuje z gibanjem življenjskih stroškov. Kadar ne pride do soglasja (rešuje se »conflit collectif«) in se napove stavka, mora biti le-ta objavljena 30 dni prej. Obstajajo še podrobnejša določila - podobna našim stavkovnim pravilom - po katerih se morajo ravnati partnerji. Podjetniki dajejo sindikatu določeno vsoto kot garancijski znesek, ki je zmanjšan, če podjetje ne sledi predpisanemu postopku.

Konflikti se rešujejo po določeni shemi.

Če se podjetnik in sindikat (delegati v podjetju, po naše zaupniki) med seboj ne sporazumejo, se konflikt prenese na višjo, panožno raven, kjer se pogaja podjetnik (direkcija podjetja) z direkcijo oziroma združenjem na panožni ravni; podobno tudi sindikalni delegati. Nato pride do pogovora med vsemi štirimi (dve ravni, dva partnerja). Če ne pride tudi tedaj do dogovora, lahko kdorkoli zahteva intervencijo nevtralnega organa (bureau conciliation).

3. Politika plač

Podjetniki so v Belgiji nezadovoljni z dolgoročno gibanju stroškov, ki kažejo največjo rast pri neposrednih izdelavnih stroških, takoj nato pa pri stroških za socialno zavarovanje, pri plačah je zato rast bruto OD precej višja kot rast neto OD. Dajatve na neto plače, ki so znašale leta 1967 40,4 odstotka, so se leta 1987 dvignile na 80,8 odstotka, zdaj pa znašajo že 83,6 odstotka. (Približno toliko kot pri nas). Delavec sam plača predvsem za socialno zavarovanje okoli 40 odstotkov. (Pri nas bi rekli temu načelo bruto OD).

Zanimiva je tale ugotovitev predstavnika združenja delodajalcev: gibanje plač v Belgiji je vezano na indeks cen življenjskih potrebščin (iz košarice prek 400 proizvodov); po določilu kolektivnih pogodb se vsakoletno zvišanje plač okoli 2,5 odstotka izvede avtomatično; o tem se ne razpravlja! Če se podjetnik ne drži določil kolektivnih pogodb, ni socialnega miru in praviloma pride do čezmernih sindikalnih zahtev. Reševanje takšnih problemov pa preveč stane. Podjetniki vežejo plače raje na učinek delav-

Obveščamo vas, da je Republiški odbor Sindikata tekstilne in usnjarsko-predelovalne industrije Slovenije 29. oktobra 1990 med drugim sprejel tudi tale

STALIŠČA

V zadnjih dveh letih smo svoje zahteve, prošnje in opozorila večkrat poslali pristojnim republiškim in zveznim ustanovam. Opozarjali smo na slab gmetni in socialni položaj zaposlenih v tekstilni in usnjarsko-predelovalni industriji v Sloveniji in Jugoslaviji ter ga pojasnjevali. Z argumenti smo dokazali svoje ugotovitve, predlagali konkretne ukrepe za razbremenitev obeh panog - tekstilne in usnjarsko-predelovalne - pripravili in sprejeli enourno opozorilno stavko vseh delavcev v obeh dejavnostih.

Doslej se stvari še niso uredile. Ugotavljamo celo nasprotno: proizvodnja pada, prav tako izvoz, obremenitve obeh panog se povečujejo, javni sektor, država in družbene službe pa povečujejo porabo.

Zaposleni v obeh panogah prejemo najnižje osebne dohodeke v Sloveniji in Jugoslaviji. Kljub podpisani splošni kolektivni pogodbi za gospodarstvo v Sloveniji in že pripravljenim predlogom za sprejem obeh panožnih kolektivnih pogodb je vprašljivo njihovo uveljavljanje, saj se pojavljajo težnje po zmanjševanju pravic s strani poslovnih struktur.

Delavci so že lačni in jim zmanjkuje potrpljenja. Lačnih pa ne zanima »visoka politika demokracije«. Od pristojnih - institucij sistema, predvsem v Sloveniji, zahtevamo ukrepe in takšne razmere, da bomo delavci s svojim delom zaslužili dovolj za človeku dostojno življenje.

Na dan seje republiškega odbora, 29. oktobra letos je bil v Mariboru ponovno pretest tekstilnih delavcev. Javno so bile izražene zahteve, podobne vsem dosedanjim, in postavljeni tudi roki za odgovore.

Odgovore, zlasti pa učinkovite ukrepe, pričakujemo in zahtevamo od pristojnih ustanov in posameznikov, ki ste nam v času predvolilnih bojev obljubljali izboljšanje razmer.

Republiški odbor meni, da je naredil vse, kar je trenutno v njegovi moči, in na koncu še enkrat sviri pred »socialno bombo«, ki ji že gori vžigalna vrstica tudi v obeh naših dejavnostih.

Predsednik RO:
Alojz Omejc

cev in na dohodek podjetja. O tem se s sindikati stalno pogovarjajo. Belgijski podjetniki ugotavljajo, da v večini držav EGS ne obstaja avtomatizem indeksa.

Pri določevanju plač obstajajo minimalne plače po panogah in po kategorijah, to je po skupinah v zvezi s kvalifikacijami (funkcijami). Imajo tako imenovane »bareme«, iz katerih so razvidne vse podrobnosti, tudi v frankih. (Ob odhodu so nam obljubili, da nam jih bodo poslali, takoj ko bodo končana pogajanja. Če jih bomo dobili, bomo bralce Delavske enotnosti seznanili z njimi).

Na ravni podjetja so glede na njegovo velikost različne minimalne plače; lahko so samo višje kot na ravni panoge. Ravni in gibanja plač so odvisna od politike, ta pa od trga delovne sile. Na primer, kadar je velika konjunktura, se poveča fluktuacija pri določenih poklicih in zanje je povišanje minimalnih plač višje; še posebej to velja za raven podjetja.

Za višje uslužbenke in za kadre se sklepajo individualne pogodbe. Tudi na združenju podjetnikov smo slišali »zgodbo« o težavah, ki jih imajo zaradi slabo opredeljenih pojmov delavec, uslužbenec, kader. Vedo, da je (tudi zato) včasih minimalna plača, določena s strani podjetja, zelo enostranska.

Pri obravnavanih kategorijah delavcev se pri določanju minimalne plače upoštevajo: zahtevnost dela (klasifikacija delovnega mesta oziroma področja dela); razvrstitev delavca, tudi z upoštevanjem znanja oziroma izobrazbe delavca, vključno z delovnimi izkušnjami (pomen referenc in priporočil); drugi kriteriji, ki jih upoštevajo tudi paritetne komisije, kadar se določajo minimalne plače za (višje) uslužbenke.

Osnovne plače in s tem razvrstitve v skupinah od najnižje do najvišje osnove se določajo na podlagi vrste (zahtevnosti) dela, upoštevajo tudi tehnološko opremljenost delovnega mesta, izobrazbo delavca, delovne razmere, odgovornost - torej tiste kriterije, ki so bili določeni v Mednarodni organizaciji dela in ki jih uporabljajo specialisti. To delavce najbolj zanima. V isti skupini se osnove med najnižjo in najvišjo lahko razlikujejo za 50 odstotkov.

Podjetja, zlasti velika, imajo zunanje konzultante (tudi iz tujine), ki so izvedenci za določanje plačne politike višjih kadrov, top menedžerjev. Marsikje imajo izdelane plane kariere (razvoja) za svoje kadre.

V združenju podjetnikov imajo na podlagi dolgoletnih podatkov določeno politiko, ki jo

prediskutirajo s sindikati. Vendar podjetniki ne sprejmejo vedno njihovih predlogov.

Vse delavce, uslužbenke in kadre (menedžerje) imajo razvrščene v štiri kategorije. Pri delavcih v prvi kategoriji začnejo plače naraščati po 21. letih starosti in naraščajo počasi do svojega vrhunca. V višjih kategorijah se začne tek premakne navzgor na 25 let in več in naraščajo hitreje. Zasledujejo minimalne in maskirane plače.

Med dleavci obstaja 11 razredov, med katerimi je razlika 6-7 odstotkov; vendar ni pravila, saj gre za dogovarjanje.

4. »Visoka« politika in plače

V Belgiji kot v drugih državah EGS veliko govorijo o Evropi 1992 in poslej. Dogovarjajo se različni sindikati in različne federacije podjetnikov. V Belgiji pravijo, da so socialne pravice (skoraj) na najvišji ravni v EGS. Podjetniki pa upajo, da bodo imeli v združenji Evropi zato nižje dajatve za socialne namene, medtem ko si sindikati prizadevajo, da se pridobljene pravice delavcev v Belgiji po letu 1992 ne bi (o)krnile.

Leta 1981 je hotela vlada v Belgiji zaradi kritičnih razmer odpraviti ali zmanjšati nekatere socialne pravice, med drugim odpraviti oziroma blokirati avtomatizem delovanja indeksa na dvig plač. Tedaj se je gibal na - za njih visoki - ravni 6-10 odstotkov letno. Vlada je to hotela storiti predvsem zaradi povečanja konkurenčnosti belgijskih proizvodov in storitev. Izkazalo se je, da je morala vlada najprej prepričati sindikalne organizacije, da so le-te potem prenesle vladno politiko svoji bazi - delavcem.

G. G. Vangeenberghe je posebej poudaril, da gre za rahločutno vplivanje na misljenje ljudi. Zdaj naj bi se problem spred desetih let ponovil ob naftni (zalivski) krizi. Pričakujejo občutno rast inflacije v letu 1991. Položaj vlade ter njeno reagiranje že zdaj različno ocenjujejo. Pravijo, da bo šlo za njeno testiranje. Baza, zlasti industrijski delavec, se ne bo hotel odreči pridobljenim pravicam, saj se pri plačah npr. pogajanja začnejo venomer od vnaprej (obojestransko) priznanega indeksa navzgor.

V Belgiji je zanimiva tudi »barva« vlade. Leta 1981 je bila sestavljena iz velike koalicije krščanskih demokratov in liberalcev. Ta vlada je vodila (desno usmerjeno) liberalno politiko, podobno kot v Veliki Britaniji in v ZDA. Sedanja vlada je koalicija treh strank, med njimi dveh glavnih, socialistov in krščanskih demokratov. Zdaj so zelo pomembne zveze z dvema sindikalnima organizacijama. V tem je šibka točka za podjetnike.

Ta politični vidik je dodal J. Vandewattne, asistent na L'Ecole de Commerce SOLVAY z bruseljske univerze, ki je spremljal skupino na vseh treh srečanjih.

5. Javnost plač

Skupino naših strokovnjakov je med drugim zanimal njihov predstavnika združenja podjetij na vprašanje tajnih plač.

Minimalne plače po skupinah so vsem znane iz kolektivnih pogodb (baremi). Osnovne plače (iz zahtevnosti dela) delavcev se določajo na podlagi določenih kriterijev, največkrat s sodelovanjem konzultantskih firm. Tako določeno razvrstitev lahko delavci poznajo ali ne. V podjetjih imajo primerjave med različnimi deli in na njeni osnovi primerjajo tudi posamezne plače. To velja za privatni sektor.

V javnem sektorju so plače znane vsem, ker jih objavljajo.

Znani so tudi najvišji zaslužki na podlagi davčnih prijav. Nasplo pa se podatki o izplačilih ne objavljajo, čeprav so višine OD za posamezne skupine delavcev znane, saj deluje trg delovne sile.

6. Odvisnost plač od uspeha

Za ročne delavce se participacija na uspeh podjetja uveljavlja stežka in počasi, kajti gibljivost dohodka in dobička je veliko večja kot so gibljive plače (teh) delavcev. Pogostejša je participacija pri uslužbenih in pri (vodilnih) kadrih. Največkrat jo izplačuje v obliki bonusov, katerih višina je odvisna od uspeha podjetja.

Če podjetje posluje slabo, se to ne pozna na plačah ročnih delavcev - do stečaja. Tudi v kriznih letih (1981-86) se ni reševalo podjetij na račun plač (ročnih) delavcev. Nasprotno pa slab poslovni rezultat vpliva na raven plač uslužbencev iz kadrov. Gre za zmanjšanje gibljivega dela. Povedali so za primer francoskega podjetja, v katerem od njegove ustanovitve od leta 1935 delavci niso stavalni. Delavčevi zaslužki so odvisni od rezultatov podjetja, za katere so (so)odgovorni vsi delavci. V Belgiji takšen sistem ni odobren s strani sindikatov, zlasti zaradi možnih slabih poslovnih rezultatov podjetij. Odgovorni so (predvsem) kadri.

Delavci dobijo poleg osnovne plače in učinka za njihovo storilnost med počitnicami - ko ne delajo - dvojno plačo v višini 185 odstotkov osnovne plače. Ob koncu leta dobijo - skoraj vsi! - še trinajsto plačo, ki jo imajo za normalno. Boljša podjetja izplačujejo še 14. in 15. plačo, bodisi vsem, največkrat pa le nekaterim delavcem.

Brezposelnost v Sloveniji na pohodu

Kamen za vratom razvoja

Čprav po merilih večine razvitih držav morda še ne dramatično, pa vendar za naše možnosti v Sloveniji čedalje bolj usodno narašča brezposelnost, zlasti še med mladimi, to je tistimi, ki jim je namenjena poglavitna odgovornost za naš razvoj. Tako bi lahko rekli, da se vprašanje brezposelnosti počasi spreminja v mlinski kamen za vratom slovenskega razvoja, ob tem pa se vse bolj zdi, kot da smo se vdali v usodo, namesto da bi se celovito lotili tega vprašanja.

Po zadnjih podatkih republiškega zavoda za zaposlovanje je število brezposelnih v Sloveniji naraslo na 52.000, to pa je kar 80 odstotkov več kot lani ob koncu leta. Toda do konca tega leta se bo število brezposelnih še povečalo. Načrtujejo, da jih bo ob koncu leta v Sloveniji že 80.000 ali celo več. Približno 66 podjetij, v katerih je zaposlenih 20.000 delavcev, je namreč že v stečajnem postopku, k tem pa je treba dodati še veliko več tistih, ki bodo kmalu zabredla v likvidnostne težave. To pa pomeni, da se bo na cesti znašlo še več delavcev kot zdaj. Vse to so zadosti močni razlogi, da je demokratični forum Slovenije, gibanje za boljše življenje, pripravil prvega iz vrste posvetov o brezposelnosti.

Zaposlovanje se krči

Dela ni, pa tudi upanja ne, da bo jutri v tem pogledu kaj bolje. Nelikvidnostne težave gospodarstva, pičila akumulacije, presahle investicije – vse to skupaj seveda ne more oživiti slovenskega gospodarstva in s tem odpreti možnosti za delo. Zaposlovanje se tako krči. Že lani smo imeli za 10.000 delovnih mest manj, letos pa se je brezposelnost še dodatno znižala. Zelo veliko je podzaposlenih. To pomeni, da je za kakih 20 odstotkov zaposlenih preveč, kot pa bi jih dejansko potrebovali za ustvarjanje družbenega proizvoda. V posamičnih podjetjih je za 30, 40 in celo 50 odstotkov odvečnih delavcev, ki bi jih morali poslati na cesto.

Med brezposelnimi je največ mladih, in sicer približno 27.000. To pa je več kot polovica vseh brezposelnih. Kakih 14.200 ali 28 odstotkov vseh je iskalcev prve zaposlitve.

Zastrašujoč je podatek, da je kar 38 odstotkov mladih iskalcev zaposlitve, to je skupno 10.000, brez vsakršnih kvalifikacij, zato se jim še posebej črno piše. Relativna brezposelnost je zdaj že prek 6 odstotkov, medtem ko se je v prejšnjih časih vrtela med enim in dvema odstotkoma. Če se primerjamo z Zahodnimi državami, stopenja brezposelnosti niti ni tako zelo visoka, zato pa imamo pri nas opraviti z neprimerno večjo podzaposlenostjo in pa seveda z veliko manjšimi možnostmi za ponovno zaposlovanje. Pravzaprav možnosti za novo službo ta čas sploh ni.

»Ne poznam države, ki bi se podobno kot naša tako lahko ukvarjala z brezposelnimi delavci in se obnašala, kot da je vse to nekaj povsem normalnega,« opozarja Miha Ravnik. Tako pri nas nismo zgradili sistema, ki bi odpravljal nevarnost socialnih nemirnov. Delavec je pri nas v neprimerno slabšem položaju

kot v razvitem svetu, zato so tudi sleherne primerjave z Zahodom povsem neumestne.

Plaz upokojevanja

Povrh vsega pa nam grozi, da nas bo stisnilo čedalje hujsje razmerje med zaposlenimi, upokojenimi in brezposelnimi delavci. Kmalu bomo namreč imeli komaj kakšnih 700.000 zaposlenih (pred leti jih je bilo blizu 900.000) in kar 400.000 upokojencev (pred leti pa jih je bilo približno četrta milijona). Delavci bodo le stežka zmogli vse dajatve in prispevke, vključno s pomočjo brezposelnim. Ljudje, ki so bliže penziji, razmišljajo, kako bi čimprej prenehali delati, tako da bi kmalu začeli prejemati pokojnino, namesto da bi s svojim znanjem in delovnimi izkušnjami napravili kaj koristnega na svojem de-

lovnem mestu. Mlajši pa mislijo na to, kako bi še kaj dodatno zaslužili. Kako naj sploh v takšnih razmerah dosežemo višjo produktivnost dela?

Danes se pri nas tudi nihče ne ukvarja s travmami brezposelnih delavcev, ki bi radi delali, vendar zaposlitve ne morejo dobiti. Te svoje travme in stiske prenašajo na svoj širši krog, v družbo. Še posebej to velja za mlade, ki pridejo iz šol, pa ne dobijo zaposlitve. Res da se po drugi strani delavci več kot prej upokojujejo – vendar pa na vsakih 10 upokojenih delavcev vzamejo ponovno v delovno razmerje le še po enega ali dva delavca. V večini primerov pa še tega ne.

Vlada pripravlja novo zakonodajo s področja brezposelnosti oziroma zaposlovanja.

Gospodje v Ljubljani: celjska regija se potaplja

V Ameriki uspešni, doma pod vodo

Gospodarstveniki celjske regije bijejo plat zvona. Pred durmi je najbolj črn petek izmed vseh črnih. Železarne Štore, velenjski rudnik, Emo, zdaj tudi Unior in Konus, Kstroj in že več kot 50 dni Steklarna Boris Kidrič v Rogaški tonejo skupaj s primežem nelikvidnosti. Gospodje ministri pa še kar nakladajo, brskajo po preteklosti in sanjajo o Evropi.

Valter Jordan, predsednik Svobodnih sindikatov v Šmarju:

Ta vlada minira vse po vrsti

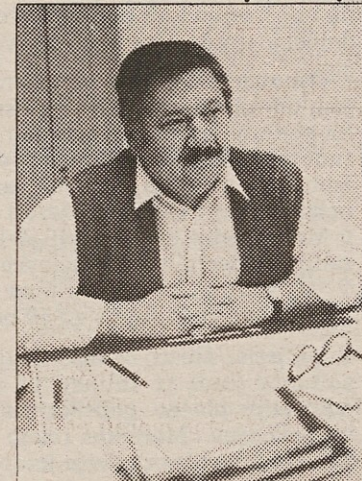
Dva tisoč tristo sedemdeset delavcev v šmarnski občini najuspešnejše delovne organizacije, Steklarne Boris Kidrič v Rogaški Slatini, še vedno ne more dojeti, kaj se dogaja. V šestdesetih letih obstoja steklarne zdaj doživljajo to, da nimajo denarja niti za plače. Delavci, na katerih hrbtih je rasla steklarina, slonela kraj in občina, zdaj ne morejo preživljati niti sebe.

»To, kar nas delavce najbolj moti, je, da vse od izvolitve nove vlade v občini in republiki ni bilo niti enega nalogov. Vsaj uradno ne. Ne vem, kaj so se včeraj naši dogovorili v Ljubljani, toda položaj je izredno resen,« meni Valter Jordan, predsednik občinskega sveta Svobodnih sindikatov Slovenije v Šmarju, redno zaposlen v rogaški Steklarni.

»V Šmarnski občini je zaposlenih okrog sedem tisoč ljudi, tri tisoč pa se jih vozi na delo v druge občine. Največ v Celje. Steklarna je v občini največja delovna organizacija in poleg Zdravilišča tudi najpomembnejša. Če odštejemo še Kors, nam ostanejo samo še podjetja, ki bi drugod komaj pomenila kaj, za našo občino pa kljub temu pomenijo veliko. Od vseh v občini zaposlenih se je v Svobodne sindikate včlanilo prek 5.700 delavcev, ker mislijo, da jih bodo le sindikati obvarovali pred še večjimi težavami, ki so na vidiku.

Razmere v občini so na meji katastrofe. Na vrata skupnosti za zaposlovanje pritiska že prek 600 brezposelnih, v vseh podjetjih delavci vedo povedati, da imajo vodstva že pripravljene sezname tehnoloških presežkov. Če k temu dodamo še podatek, da so v občini plače za četrtno manjše od republiškega povprečja, je slika jasnejša. Delavčevo preživetje je odvisno samo še od kozjanskih ali zagorskih rovt. Tudi zato je med delavci še vedno relativni mir, v primerjavi z večjimi industrijskimi centri.

Vodstva podjetij živijo v veliki zmoti, ko mislijo, da so tisti sezname tehnoloških presežkov dovolj velika zavora in uzda, ki delavca še drži na povodcu. Delavci vidijo, da nji-

Valter Jordan

Sprejete te zakonodaje naj bi bilo tik pred zdajci. Pri tem namerava vlada dozdat največ dvoletno pomoč za brezposelne skrčiti na pol leta. V tem času pa se ni mogoče ne prešolati niti najti novega delovnega mesta. Vlada namerava dati večji poudarek tako imenovani aktivni politiki zaposlovanja, tako da bi sofinancirala odpiranje novih delovnih mest, dajala posojila pri nabavljanju opreme za samozaposlovanje, denar za prekvalifikacijo in dokvalifikacijo in podobno. Za ves ta načrtovani program – del tega programa že teče – za zdaj še ni zbranih zadosti sredstev.

Emil Milan Pintar, predsednik vlade v senci, je dejal, da Peterletova vlada sploh ne ve, kaj hoče, da ne pozna problematike zaposlovanja, da aktivna politika zaposlovanja koplje v prazno in da se na tem področju obračamo nazaj, namesto naprej. Ekonomska politika bo pomoč brezposelnim izničila, v nasprotnem primeru pa bo ta pomoč pomenila preveliko breme za zaposlene. V svetu je v zadnjih desetih letih na tem področju prevladala nova filozofija: človek ne dobiva avtomatične pomoči, če je ostal brez dela, ampak si jo mora šele pridobiti z raznovrstnim udejstvom, izobraževanjem itd.

Zakon bi moral ponujati

pomoč samo tistemu, ki se na delo pripravlja oziroma išče zaposlitev, tako da bo konkurenčen, ne pa tako kot zdaj, ko bo šel v bistvu na šestmesečni dopust. Skratka, tudi s to zakonodajo nam grozi nevarnost, da bodo brezposelni prejemali pomoč po napačnem modelu. To pa nas pelje v past, saj bi to lahko povzročilo dušitev zaposlenih. Vsekakor to ni tržno računanje, ampak, kot je rekel Emil Milan Pintar, blokada tržnega gospodarjenja.

Za povrh povejmo še to, da kar za 30 odstotkov zaostajamo v dodatnem izobraževanju za tujino. Resda ima danes naš srednješolec za pet do deset odstotkov več znanja kot avstrijski, ko konča šolo. A že čez deset let ima le še za 80 odstotkov znanja avstrijskega delavca – ker se pač ni naprej izobraževal. In to se nam bo v razvoju zmeraj bolj maščevalo.

Še najbolj zmotno pa je tisto mnenje, ki smo ga večkrat slišali, češ da se zdaj brezposelnim pri nas kar dobro godi. Kot je povedala Sonja Pirher z republiškega zavoda za zaposlovanje, je kar 68 odstotkov takšnih brezposelnih, ki ne prejemajo nobene pomoči, le 12 odstotkov brezposelnih dobiva denarno pomoč in komaj 20 odstotkov jih prejema denarna nadomestila. Gre to-

rej le za slabo tretjino brezposelnih, ki prejemajo pomoč in to v povprečju le 4 do 6 mesecev.

Brezposelnost je eno izmed najtežjih vprašanj, s katerimi pa se je vlada dozdat premalo ukvarjala oziroma je premalo storila, da bi poiskala poti za novo zaposlovanje ali sprožila vse tiste mehanizme, ki bi to omogočili. Sama brezposelnost niti ne bi bila tako zelo zavraščajoča, ko bi bili na voljo novi programi, ko bi delavce izpopolnjevali za nova dela in naloge, ko bi vedeli, da jih kmalu čaka nova zaposlitev. Pri reševanju tako težkih vprašanj pa bi morale biti dobrodošle vse nove ideje, ki prihajajo bodisi z leve bodisi z desne strani.

Namesto da bi se resneje lotili novih zaposlitvenih programov s čemer bi se morala bolj ukvarjati tudi gospodarska zbornica, pa je zdaj pri nas glavni »hit« ideja javnih del. Na Zahodu jih sicer tudi poznajo, toda tam predstavljajo javna dela le eno izmed mnogih rešitev in to manj pomembnih na področju brezposelnosti. Mi pa smo v bistvu z javnimi deli začeli v praksi reševati to tako pomembno področje. Javna dela da – vendar bi kazalo ponuditi brezposelnim tudi kaj bolj obetavnega, dolgoročnega...

Marija Frančeškin

V znoju talil in oblikoval kozarec, iz katerega pijejo drugi. Steklar iz Rogaške.

hova vodstva vidijo rešitev samo v odpuščanju, namesto da bi se dokopala do novih programov. Drži, to je v svetu že preizkušen recept, vendar so v kapitalizmu že pred odpuščanjem delavcev pripravili socialne programe. In to ne takšne, kot si jih zamišljajo pri nas, da namreč odpuščenemu delavcu izplačajo nadomestilo, temveč nova delovna mesta, kjer si delavec sam z delom zagotovi plačo. Pri nas se zgodovina ponavlja, izberemo najlažjo pot, žal, spet na račun človeka.

Meni enostavno ne gre

Albin Šrimpf, predsednik sindikata steklarjev: Zaradi stolčkov potaplja tudi dobre

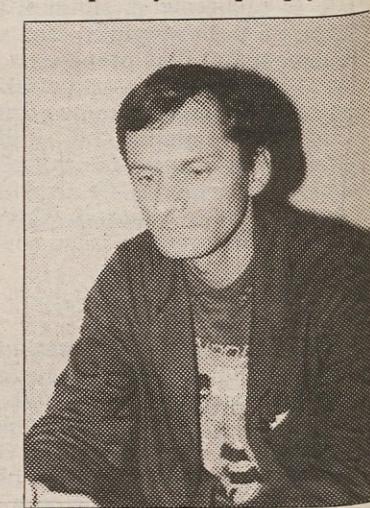
»Rad bi videl gospodarstvenika, ki bi našemu steklarju opravičil ravnanje vlade in dokazal, da vodi ta politika v boljše,« med drugim pravi Albin Šrimpf, predsednik svobodnih sindikatov v Steklarni Boris Kidrič. Prav tako bi rad tega gospodarstvenika pred praznovanjem dneva republike postavil pred naše upokojece, ki jih že vsa leta ob tej priložnosti povabimo medse, ko letos ne bodo dobili kuverte. Še vsako leto, tudi nam je šlo najtežje, smo zbrali toliko, da smo našim nekdanjim sodelavcem, ki so to varno gradili in v njej izgoreli, pred novim letom dali kuverti z nekaj tisočaki. Letos pa še za naše plače ne moremo postrgati dovolj denarja do plačilnega dneva.

Niti delavci niti naši nekda-

ni sodelavci, upokojece, ne morejo dojeti, za kaj gre. Vse naše tovarne smo gradili z malo tujega kapitala in kratkoročnih posojil. Torej ne gre za žrtev prezadolžitve. Na svetovnem trgu dosegamo visoke cene, naša kvaliteta je na zaviljivi ravni, proizvodnja velika, izkupiček pa nikakršen.

Rogaška je ob sebi gradila tudi okolje, najnerazvitejši predel Slovenije in na oni strani Sotle, Hrvaško. Z rogaško steklarino spet pada Kozjansko, šmarnska občina in na oni strani Hrvaško Zagorje. Zato je nemogoče raztolmačiti sedanje ravnanje slovenske vlade; vlade, ki je v svojih obljubah pred volitvami napovedovala vse kaj drugega, kot to, kar je danes.

Moji sodelavci rotijo, naj vlada že enkrat za vselej pusti mrtve onostranstvu, medsebojne prepire in sekanje glav »rdečim« direktorjem. Pri direktorjih gre samo za dvoje: ali so ali niso sposobni. Rezanje glav sposobnim samo zaradi nekdanje barve je zločin. Revščina, ki glasno trka na vrata delavcev, ne more uslišati prošnje o potrpljenju.

Albin Šrimpf

o odcepitvah, o plebiscitu. Delavec hoče za pošteno delo pošteno plačilo in se boji te nerazumne razprodaje kapitala, ki ga je prav ta delavec ustvaril. Zal vse kaže, da gre za načrtovano politiko, ki vse bolj diši po politiki v eni južnih republik. Vprašanje pa je, ali to politiko ljudje jemljejo za svojo, ko pa jih peha na cesto in v revščino!«

Janez Sever

Slike: Lucas

Božo Kuharič, direktor Mure, o položaju tekstilne industrije, Mure in možnih poteh za premagovanje težav

Goli in boski na modno pisto Evrope

Prihodnost industrije, ki jo poznamo kot žilavo, kreativno, po storilnosti enakovredno evropski konkurenci, kot velikega izvoznika, je zelo črna. Tako je dipl. inž. Slobodan Šujica s poslovne skupnosti tekstilne industrije sklenil kratek pregled poslovanja tekstilne industrije Slovenije v prvem polletju letos. V minulih treh mesecih se je njen položaj še poslabšal. To smo izvedeli pri Branki Novak, sekretarki ROS delavcev v tekstilni in usnjarski industriji Slovenije. In o tem, o dejanskem položaju slovenske tekstilne industrije, posebej pa še v »njegovem« podjetju, smo se pogovarjali z Božom Kuharičem, dolgoletnim direktorjem Mure iz Murske Sobote in poslancem v slovenski skupščini.

»Položaj je tragičen. Najbolj pa podatek, da je proizvodnja letos padla za desetino, zaloge pa so se povečale za sedem odstotkov. Tragični so osebni dohodki: jugoslovanska industrija je imela letos povprečno za 51 odstotkov višje plače. Likvidnost je katastrofalna. Vrsta podjetij ima blokirane žiro račune. Izgube v prvem polletju so znesle 967 milijonov dinarjev, vendar so to le na papirju. Upam si trditi, da je glede na to, da delamo bilance na osnovi fakturirane realizacije, izgub bistveno več. Edini svetel podatek je izvoz, ki je bil v tem času večji za 18,8 odstotka. Dosegel je vrednost 700 milijonov dolarjev in to praktično v celoti na konvertibilnem trgu. Uvoz tekstilnih izdelkov pa se je trinajstkrat povečal. To je posledica sprostitve uvoza, ki ga je uvedel Ante Marković,« je začel pripoved Božo Kuharič.

— Povzetek vsega tega je...

»Celovit pogled na to je takšen: onesposobljen je največji del konfekcijske industrije v Jugoslaviji. Najbolj tragično pa je, da direktorji ne vidijo izhoda. Ne vedo, kako bi svoja podjetja reševali.«

— Vendar so bili predlogi, kako izboljšati položaj, objavljeni, tudi na zbornici...

»Mi dajemo predloge že kako leto, dve leti. Pred mesecem dni smo jih podpredsedniku ZIS Mitroviću ponovili, in sicer: popraviti nerealen tečaj dinarja ali dati primerne spodbude za izvoz. Zmanjšati je treba skupne obremenitve. V konfekcijski industriji so še posebej visoke, ker imamo veliko zaposlenih, naš sistem zaje-manja za družbeno nadgradnjo pa je naravnano na osebne dohodke. Tekstilci smo zato relativno bolj obremenjeni kot druge dejavnosti. Znižati je treba carine za surovine in urediti uvoz končnih izdelkov na naš trg. Druge države so temeljito zavarovale domačo tekstilno industrijo in mi zahtevamo podobno varstvo pred konkurenco, kot so jo uvedle zase razvite države.

— Tuje države omenjajo uvoz tekstila s kontingenti.

»Primer: v ZDA lahko letos jugoslovanski konfekcionarji prodamo 115.000 moških volnenih oblek. To je posel za enega proizvajalca, takšnega, kot smo mi ali Varteks. Hkrati lahko Američani prodajo v Jugoslavijo tudi do dva milijona oblek.«

— Finančne discipline skoraj ni.

»Mi v Muri še posebej terjamo finančno disciplino, uveljavitev osnovnih poslovnih manir: račun mora biti plačan. Ker je težko verjeti, da bi trg kar sam uredil te zadeve, predlagamo, da se ponovno uvede nadzor nad plačili in zavarovanje plačil ali kaj podobnega. To so predlogi konfekcionarjev...«

— Kaj pa obresti? Ali nanje nimate pripomb, tako kot povsod drugod!

»Obresti so zanesljivo previsoke. Vendar kot gospodarstvenik vem, da jih oblikuje trg kapitala. Če kapitala ni... Jasno pa je tudi, da s tako visokimi obrestmi s tujino ne moremo poslovati.«

— Kakšen je položaj v Muri? Takšen kot nasploh v jugoslovanski konfekcijski industriji?

»Avgusta smo izdelali bilanco poslovanja Mure do konca tega leta. Ob določenih cenah, stabilnem tečaju in stimulacijah bi Mura v zaključni bilanci izkazala izgubo. Zato smo v strokovnem kolegiju naredili načrt, katerega glavno geslo je bilo: Mura mora letos poslovati pozitivno. Delavski svet je ustrezne sklepe sprejel, rezultat ukrepanja pa je pozitivno poslovanje po devetih mesecih letošnjega leta. V tem času smo ustvarili 7,1 milijona din dobička! Lahko rečem, da bo tudi končna bilanca ugodna.

— Ali tudi na račun plač?

»Tudi dosežki so nam dovolili povečati oktobrske plače za deset odstotkov in bodo znašale približno 5.500 din. To sicer ni dosti, vendar moramo še malo zategovati pas. Skrbeti moramo za svoje dobro ime v tujini, saj izvozimo za 80 odstotkov. S firmo, ki je v izgubi, nihče ne mara poslovati.«

— Če povzamem: ob izrazito črni sliki je vsaj ena konfekcijska tovarna, ki je premagala težave...

»Če bi se srečali pred mesecem dni in pol, bi vam govoril povsem drugače. Takrat sta bila položaj in perspektiva strahotno črna, tudi v Muri. Takrat Marković še ni pristal na izvozne stimulacije, nismo še vedeli, da bo tudi Slovenija spodbujala izvoz. Zdaj pa sem večji optimist.«

— Ali je položaj v slovenski konfekciji podoben kot v Jugoslaviji?

»Položaj slovenske konfekcije je bistveno boljši, po rezultatih in po izvozu. Tudi primarna tekstilna industrija je na Slovenskem na boljšem, vendar je kljub temu v zelo slabi koži.«

— Kakšen je potem položaj jugoslovanskih predilnic in tkalnic, če so slovenske boljše od njih, pa kljub temu v zelo slabem položaju?

»Tragičen. Boste videli, kaj se bo zgodilo v prihodnjih mesecih, ko bo začel veljati v bilateralnih odnosih s Sovjetsko zvezo konvertibilni način plačevanja in ne več klirinški. Sovjetska zveza bo začela iskati blago na svetovnem trgu. Jugoslovanska podjetja bodo tu potegnili krajši konec.«

— Torej bodo vsi tekstilci rinili na domač trg in si delali neloyalno konkurenco pri lohn poslih.

»Mura sicer pri južnih proizvajalcih nima konkurence v kakovosti, modi, izbiri itd. Z najdražjimi izdelki v Jugoslaviji nimamo nobenih težav. S povprečnimi in podpovprečnimi pa so velike, ker so cene za dano kakovost previsoke. Naši proizvajalci svoje neizkoriščene zmogljivosti že dolgo ponujajo tujim partnerjem za vsako ceno. Vendar nas to ne bo prizadelo, ker tovarne v drugih republikah zaradi slabše kakovosti in neposlovnosti ne morejo pridobiti tistih tujih kupcev, kot jih mi. Tako da se domače konkurence pravzaprav ne bojimo.«

— Samo da bi bil še tečaj pravšen...

»Da, vendar se pojavlja nov problem: tujci se boje našega političnega položaja in pričakujejo državljansko vojno. Tuj partnerji se tudi boje velikih stavk v Jugoslaviji. Pogodbe so pripravljene izpolnjevati, potrebujejo izdelke itd., vendar se strahovito boje težav.«

— Poleti sem se pogovarjal z direktorjem neke tekstilne tovarne. Dejal je, da obžaluje, da se ni že bistveno prej in v večjem obsegu lotil dodelavnih poslov. Dejal je: kje bi mi bili danes, če bi se tega lotili tako, kot se je lotila Mura. Koliko lohn poslov ima Mura in kaj ima v resnici od njih...

»Zdaj približno pol lohn poslov, pol pa blagovnega izvoza. Mi smo začeli izvoz na ta način. Kaj smo s tem pridobili? Polno zaposlenost, tehnologijo, razvoj tkanin in modo. No-

Božo Kuharič

bena skrivnost ni, da so bili dolga leta nazaj ti posli – glede akumulacije – bistveno boljši od blagovnega izvoza. Tudi danes je tako. Mi jim že dolgo ne pravimo več dodelavnih posli, ampak poslovnoproizvodna kooperacija. Navsezadnje, kako naj ocenimo naš blagovni izvoz, če kupujemo blago v Italiji, Nemčiji, na Japonskem itd. Ali je kakšna razlika med dodelavnim poslom in takim blagovnim izvozom? Drugo pa je seveda, ko mi domače tkanine predelujemo. Mi želimo uporabljati domače tkanine, toda kljub vsem prizadevanjem so reke domače tkalnice sposobne izdelati blago, ki po kakovosti ustreza okusu tujih kupcev.«

— Zakaj naše tovarne ne delajo dobrih in modnih tkanin?

»Ker se je v zadnjih desetih letih premalo vlagalo v tehnologijo.«

— Napaka vodstev?

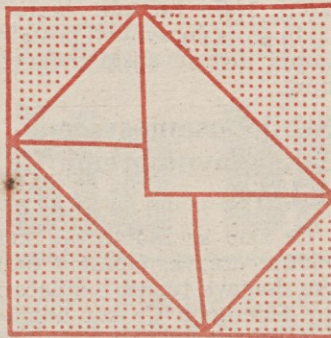
»Ne. Niso imeli možnosti. Ni bilo rezultatov in ni bilo sredstev.«

— Zaradi obremenitev, zaradi...?

»Zaradi obremenitev, zaradi težav pri pridobivanju sredstev in tako naprej. Dolga leta smo se v glavnem komaj preživaljali. V razvoju pa smo delali veliko napako: gradili smo velike kombinatne, Tekstilindustrijske, MTT, Teteks itd. V velikih sistemih je praktično nemogoče spremljati spremembe v svetu.«

— Ponekod zdaj iz konglomeratov nastajajo manjša samostojna podjetja...

»Zato pozdravljam to, da se je MTT, denimo, razbil na več tovarn. Tako imajo večje možnosti za razvoj. Vendar je tekstilna industrija pri nas tehnološko tako zaostala, da ni mogoče spremljati razvoj. Potrebovala bo dolgo vrsto let, in morala bo zajeti sapo (dobiti sredstva), da se bo reorganizirala, sodobno opremila.«

PREJELI SMO

Stavkovni odbor Tovarne obutve Maribor Trend Form

Stavkovni odbor se je v soboto, 3. novembra 1990 (12. dan stavke), odločil oblikovati sporočilo, s katerim seznanja javnost z vzroki za stavko.

Ugotavljamo, da je v javnosti naša zahteva po plači predstavljena kot edina in najpomembnejša zahteva, pri tem pa nihče ne razume naše zahteve po socialni varnosti, ki je za nas bistvenega pomena.

Naša zaposlitev pri Grubeliču se je v bistvu začela 30. avgusta 1990, ko nas je Zavod za zaposlovanje poklical na pogovor, nam »ponudil« delo in ob vseh lepih obljubah o delu in plači v Trendu smo zaposlitev morali sprejeti. Že 30. avgusta smo morali podpisati izjavo, s katero smo Grubeliču prepustili svoje nadomestilo za brezposelnost, ne

— Ali bi tekstilci še lahko povečali izvoz glede na vse omejitve na tujih trgih?

»Lahko bi. Zanimivo je, da vsi silimo pretežno na nemški trg. Ta je sicer res najbolj zanimiv in cene so visoke. Toda dovoljenja za izvoz v druge članice evropske gospodarske skupnosti, denimo v Francijo, ostajajo neizkoriščena.«

— V podatkih gospodarske zbornice sem zasledil trditve, da se naša tekstilna industrija po storilnosti lahko primerja z zahodno-evropsko. To se ne ujema s tem, kar mi pripovedujete vi?

»Čeprav je Mura dobro tehnološko opremljena, si tega ne upam trditi. Vseeno smo v tehnologiji na slabšem. Dolga leta je bila domača proizvodnja strojev tako zavarovana, da praktično nismo smeli kupovati drugod kot pri Bagatu (ki je sicer delal po licenci italijanske firme Necchi). Zato ni mogoče trditi, da smo na evropski ravni po produktivnosti.«

— Ko se govorilo o možnostih, da bi se tekstilna industrija lahko izvlekla iz težav, ste omenili tudi finančne injekcije. Od kod naj bi tekstilna industrija dobila denar?

»Glede tujega kapitala sem zelo skeptičen. Mura ima nekaj ponudb o vlaganju kapitala. Toda menimo, da mora biti najprej urejena naša zakonodaja. Želimo tudi korektne, enakopravne pogovore, ne želimo razprodajati firme ali pa zniževati cene naših podjetij. Poleg tega se ni mogoče pogovarjati o sovlaganju s tujim partnerjem, če imaš komajda pozitivno bilanco, se pravi, da si praktično brez dobička. Obilo dobrih živcev moramo imeti, da bomo vzdržali tako dolgo, da bodo naše bilance čiste in take, da bo tuj partner imel interes iskati profit v vlaganju v naše firme.«

— Ali vlada res dela kaj za to, da bi izboljšala gospodarske razmere ali samo govori?

»Prizadevanja vlade se čutijo, vendar ne pomenijo nekega bistvenega olajšanja. Morali bi spremeniti davčno politiko. Mi, ki smo delovno intenzivna dejavnost, najbolj »nadrnsamo«, ker so v glavnem vse obremenitve vezane na osebne dohodke. Šele z novim davčnim sistemom bodo nastale bistveno drugačne razmere. Vendar – kako to urediti ob naši nadgradnji, ki je odvisna od nas? Potem so tu carine, 35 odstotkov na uvoz blaga...«

— Uvažate blago, narediti obleko in jo prodate na domačem trgu?

»Seveda, prost uvoz nas je prisilil v to. Novi kolekciji, Leona in Gallus sta iz uvoženega blaga, pa tudi sicer smo prisiljeni uvažati.«

— Se torej začnejo tudi za domač trg enak boj kot za tujega?

»Začenja? Seveda je domača tekstilna industrija zelo prizadeta zaradi prostega uvoza. Tudi mi jo z našim uvozom prizadevamo, vendar ne moremo drugače.«

Boris Rugelj

da bi imeli sklenjene pogodbe o delu in preden se je g. Grubelič 5. septembra odločil, katerega od delavcev bo sprejel na delo.

Začeli smo z veliko vneto, saj smo pričakovali, da bomo po več letih propadanja družbenega podjetja končno v zasebnem uresničili svojo dolgotrajno željo – za pošteno delo pošteno in dobro plačilo. Z vsako spremembo v zadnjih treh letih so se norme povečevale, tako so se tudi v začetku dela pri privatniku bistveno povečale. Pa smo zmogli tudi te.

Dočakali smo vse kaj drugega. V času dela smo delodajalca doživeli »v živo« le enkrat, ko se je prišel s TV snemat v proizvodno dvorano. Drugi pooblašeni zastopniki (beri odvetniki) z delavci niso imeli nobenih stikov.

Streznitev je prišla kar hitro, po enem mesecu dela, saj smo zaključevali proizvodnjo, ki jo je Grubelič kupil skupaj s tovarno. Novega dela ni bilo na vidiku, prav tako pa tudi plač ne. V prvem mesecu dela je bila skupina delavcev že na enotedenskem čakanju doma, saj je dela za njih zmanjkalo.

Devetnajstega oktobra 1990 je del proizvodnje že končal delo, torej bi se tudi zanje začelo čakanje doma. O vsem tem smo poročali delodajalcu, od njega zahtevali odgovore, pojasnila, a jih ni bilo. Še več. Delodajalec naših vprašanj niti ne sprejema, obnaša se, kot da ga ni. Mi pa smo tukaj. Hočemo urediti svoj status.

Zato smo postavili zahtevo, naj prevzame odgovornost za nas Zavod za zaposlovanje, saj nas je le-ta prisilno zaposlil pri delodajalcu, ki ga ni. Žal hočemo spet imeti status brezposelne osebe, kot smo jo imeli pred zaposlitvijo pri Grubeliču – torej pred 3. 9. 1990, saj nam le Zavod lahko zagotavlja neko socialno varnost.

Zdaj pa k razpravi o »denarni pomoči« Zavoda za zaposlovanje. Javnosti se je venomer govorilo, da delavci nočejo sprejeti denarne pomoči. Resnica je malo drugačna. Iz izjave, ki bi jih naj podpisali posamezni delavci, je jasno videti, da sprejemajo osebni dohodek v višini zajamčene plače za september in oktober 1990 v skupnem znesku 5.660 din (2 x 2.830 din), torej ni govora o kakršni koli denarni pomoči. Da moramo ta denar vrniti, ko bomo in če bomo sprejeli plače za to isto obdobje, je za delavce povsem razumljivo. Če se ta izjava smiselno spremeni, torej da delavci prejmejo denarno pomoč, ni razloga, da je ne bi sprejeli.

Z izplačilom denarne pomoči pa naši problemi še zdaleč niso rešeni. Še naprej ostaja vprašanje, kaj bo z delavci v prihodnje. Zahtevamo, da se naše sporočilo zaradi pravilnega informiranja javnosti objavi v celoti.

Predsednik stavkovnega odbora:
Konrad Voh

Prebivalci Jugoslavije, porazdeljeni po svojih republiških državah, smo te dni zasuti z različnimi variantami reševanja jugoslovanske krize. Vsaka od teh različic obljublja ljudem svetlo prihodnost in rešitev vseh problemov. Glede na to, da je stanje v današnji Jugoslaviji tako slabo, da slabše ne more biti, na prvi pogled kaže, da je vsak predlog boljši od tega, kar imamo (preživljamo) zdaj. Ob tem pa je glavno vprašanje: ali je med jugoslovanskimi republiški državami sploh možen skupen dogovor glede na različne politične, gospodarske, kulturne in civilizacijske standarde, saj vsi ne ustrezajo istim kriterijem. Dosledno izvedena konfederalna opcija razpleta jugoslovanske krize namreč zahteva popolno suverenost in dosledno spoštovanje (upoštevanje) enakih standardov demokracije, tržišča in človekovih pravic med vsemi članicami te nove zveze držav.

Trenutno je najpomembnejše najti takšen model skupne države, ki bo sprejemljiv za vse. Prav tako pomembno pa je, da v vseh republikah kar najhitreje vzpostavimo možnosti za demokracijo. Le povsem suverene in resnično demokratične države bodo sposobne vstopiti v skupno zvezo na isti način in po istih standardih, ki veljajo za Evropo, kamor bi vsi radi kar najhitreje prišli.

Ekonomski računi še pod embargom

V Evropo pa si – kot vse kaže – najbolj naglo želimo (hitimo) Slovenci. Glede na rezultate dveh anket javnega mnenja, ki sta bili opravljene po kriznih dogodkih v Ljubljani (lanskega decembra – o neuresničnem »mitingu resnice«, in pred nedavnim, po zasedbi nekdanjega RSTO), lahko sklepamo, da se slovensko javno mnenje, kar zadeva odcepitve, oblikuje predvsem pod pritiskom zunanjih dejavnikov, kjer pa zadnje čase igra pomembno vlogo tudi ekonomska politika zvezne vlade oziroma njene posledice za slovensko gospodarstvo.

Na slovensko javno mnenje nedvomno najbolj močno vplivajo politični dogodki zato, ker je javnost o njih dobro obveščena in si lahko sama ustvari svoje mnenje. Povsem drugače pa je (bo) z gospodarskimi posledicami tega morebitnega dejanja, saj javnost ne ve dovolj dobro, kaj bi popolna osamosvojitve Slovenije pomenila na ekonomske področju.

Slovenska vlada baje pravi ekonomski račune v primeru odcepitve; vendar za zdaj še ne objavlja celovitih in konkretnih podatkov. Očitno je gospodarski vidik odcepitve tako kočljivo področje, da ga še ne kaže odpirati. Javnost bi namreč o odcepitvi pričela razmišljati skeptično, kar sedaj, ko so pred nami pogovori o prihodnji ureditvi Jugoslavije, za Demos – glede na njegove predvolilne obljube – nikakor ne bi bilo pametno. Vlada sicer obljublja javnosti, da Slovenija iz Jugoslavije ne bo odšla »bosa in gola«, ne pove pa, ali bo obuta v lesene »cokle« ali vsaj v »gojzerje« – pišejo o nas (naši vladi) v južnih republikah. Več o naših možnostih za vstop v Evropo, kot jih posreduje vlada, pa je moč razbrati iz izjav ekonomistov in drugih javnih delavcev.

Dr. Jože Mencinger: »Če gremo, ne bomo Švica«

Tako dr. Lojze Sočan, direktor ljubljanskega Inštituta za ekonomska raziskovanja in zdaj predstavnik Slovenije pri EGS v Bruslju, meni, da razvitim ni treba čakati zadnjega

Razburkana politična »jugopanorama« pred letošnjim 29. novembrom

O Kovačeve Micke bosu kobili

v jugoslovanskem konvoju. Republike in narodi se morajo odločiti o tem, katere probleme lahko rešujejo skupaj, katere pa samostojno. Čas je, da se v Jugoslaviji dogovorimo, kaj bomo financirali skupaj, kaj pa ločeno. Noben avtoritarni model za konec tega stoletja ni sprejemljiv; upoštevati je treba evropske kriterije. Povsem nelogično je, da bi zdrave ekonomske odnose v državi, ki jih bo Evropa sprejela, onemogočili z blokadami. Te odnose moramo razvijati, in nobena varianta – ali konfederacija ali odcepitve – ne predvideva prekinitve teh stikov. Dr. Sočan sodi, da je za nas pametnejša konfederalna varianta razvoja in predlaga, da sedemo za skupno mizo kot enakopravne republike in vidimo, kaj je čigav interes.

– Ne bi si smeli domišljati, opozarja dr. Jože Mencinger, podpredsednik slovenske vlade, da bi v primeru odcepitve Slovenija postala druga Švica. Najbolj ga skrbi naša neproduktivnost, ker je naša usklajenost z zahodnim tržiščem zanemarljivo majhna. Za našo neproduktivnost pa ni kriva niti federacija niti kdorkoli drug. Če bi hoteli zgraditi infrastrukturo, bi potrebovali približno milijon dolarjev tuje kapitala.

Tudi dr. Andrej Kumar, profesor na ljubljanski Ekonomski fakulteti, podobno kot nekateri drugi slovenski ekonomisti, ocenjuje, da bodo za zahodni kapital zanimivejše druge države, npr. Poljska, Madžarska in Češkoslovaška, kot pa Slovenija, ki je predvsem majhno tržišče, poleg tega pa še neproduktivno. Podobnega mnenja je naš minister za finance dr. Marko Kranjec, ki poudarja, da bi bil udarec zaradi odcepitve, s tem pa tudi izguba jugoslovanskega tržišča, ogromen. Ne glede na to, kakšna bo politična usoda Slovenije, slovensko gospo-

darstvo nikakor ne bi smelo dovoliti, da bi izgubilo jugoslovansko tržišče, opozarja Tomaž Košir, predsednik GZ Slovenije.

Ob nameri, da bi se naša republika ekonomsko osamosvojila (odcepila) pa te dni že poslušamo tudi opozorila (ekonomske grožnje) iz drugih okolij. Naše največje breme naj bi po osamosvojitvi postali skupni jugoslovanski dolgovi tujini.

Srbija: osamosvojene čaka glavno breme dolgov

Če smo se zadolževali kot enotna država, moramo tudi vse dolgove tujcem odplačati kot federacija. Če smo odplačilo dolgov odložili izključno zaradi kreditne sposobnosti Jugoslavije in zaupanja, ki ga imajo tuji upniki do Jugoslavije, je malo možnosti, da bi si katerakoli ločena zvezna enota v prihodnje pridobila zaupanje tujih investitorjev. In končno: če se bomo ločili, ne morejo samo »federalisti« odplačevati tujih dolgov, piše srbsko časopisje.

In še: V bodoči ureditvi Jugoslavije, kot jo zagovarjata Slovenija in Hrvaška, bi se moral tudi velik del federalnih dolgov prenesti na ti dve republiki. Ob tem pa se sproža vprašanje, ali bi mednarodni upniki sprejeli, da bi del dolgov federacije v prihodnje odplačevali dve osamosvojeni republiki, ki nimata nikakršnega mednarodnega ratinga. Popolnoma bi bil spremenjen tudi obseg bodočih zadolževanj za prestrukturiranje in razvoj celotnega jugoslovanskega gospodarstva. Načrt, po katerem bo Jugoslavija do leta 2000 odplačala približno 13 milijard dolarjev za srednjeročna in dolgoročna posojila, bi morali spremeniti, najdebeležji konec pri odplačilu pa bi potegnili prav osamosvojeni republiki.

O slovensko-hrvaškem modelu konfederalne ureditve Jugoslavije sodi podobno tudi vodilni srbski politik dr. Jurij Bajec, član predsedstva SR Srbije, ki poudarja, da predlagatelj tega modela razmišljajo v zastarelih in že preseženih kategorijah. Sklicujejo da se npr. na rešitve Evropske skupnosti iz časov njenega nastanka v 50 letih, namesto da bi uporabili rešitve združene Evrope za leto 1993. Ideja o carinski uniji in skupnem tržišču kot bistvo novih ekonomskih odnosov je nesprejemljiva, ker bi imeli Slovenija in Hrvaška možnost stalnega pristopa na jugoslovanski prostor brez kakršnekoli kompenzacije. Tega ne bo nihče sprejel. – Preseneča me, pravi dr. Bajec, – da se Slovenija in Hrvaška tako zlahka odpovedujeta jugoslovanskemu tržišču, na katerem bi imeli, v razmerah funkcioniranja moderne federacije in enotnega tržišča, tudi v prihodnje privilegiran položaj, ker tržišče še vedno nagraduje relativno večjo produktivnost njenih gospodarstev, kot pa bi morali namenjati denarja v skupno blagajno.

–Koncept konfederalne pogodbe, ki sta ga ponudila Slovenija in Hrvaška, za Srbijo ni sprejemljiv, je v oddaji novosadske televizije Signali poudaril dr. Stanko Radmilović, predsednik IS Srbije. – Srbiji ni treba več ponavljati, da je za federacijo, temveč mora ponuditi lastne rešitve, s katerimi bi zavrnila poskuse, da prek koncepta konfederalne pride v neenakopraven položaj. Dr. Radmilović ne vidi razlogov, zaradi katerih bi Srbija sprejela rešitev, po kateri bi deli srbskega naroda, ki živijo zunaj sedanjih meja Srbije, postali nacionalne manjšine ali etnične skupine z negativom negotovim statusom in negotovimi možnostmi, da bi preprečili asimilacijo.

V ekonomskem pogledu pa je nesporečno, je poudaril dr. Radmilović, da bi bile posamezne konfederalne enote privilegirane. Ime bi npr. odprt dostop na tržišče Vojvodine in Kosova, ne bi pa imele nobenih obveznosti, da prispeva k njenemu razvoju.

S takšno oceno soglašajo, kot kaže, tudi v Črni gori. Prof. dr. Gavro Perazić, profesor za mednarodno pravo na titograjski univerzi, meni, da se Slovenija in Hrvaška še sami dobro ne zavedata, kakšne probleme nam bosta povzročili na mednarodnem področju. Popolnoma upravičeno se lahko vprašamo, ali sta sposobni prevzeti obveznosti, ki jih je prevzela Jugoslavija v zvezi s sosednjimi državami. Takšna odločitev bi morala biti dogovor vseh. Na najbolj demokratičen način bi se moral o tem izreči vsak državljan posebej. S politiko postavljanja pred dokončno dejstvo pa da nekatere republike napovedujejo državljansko vojno celi Jugoslaviji, in to na najbolj mračni osnovi – nacionalni.

Makedonija: Povezuje naj nas ekonomski interes

Kot vemo, je poleg Slovenije in Hrvaške tudi Makedonija

pripravila svojo »platformo« bodoče ureditve Jugoslavije. V tej listini je med drugim rečeno, da so za Makedonijo sprejemljive tiste državne ureditve Jugoslavije, ki zagotavljajo »državno suverenost in integriteto makedonske države in enakopravnost ter dogovorno določanje skupnih interesov z drugimi suverenimi republikami«.

IS Makedonije se neposredno ne izreka v polemiki, ali naj bo bodoča Jugoslavija federacija ali konfederacija. Za rešitev sedanje ustavne krize predlaga sprejem nove zvezne ustave, v kateri bo predviden postopek za uresničevanje pravic narodov do samoodločbe glede odcepitve in postopek mednarodnega priznavanja republik, ki bi se morali odcepiti. Ustava naj bi zagotavljala tudi ozemeljsko celovitost vsake republike, ki je imela svojo suverenost v sedanji jugoslovanski skupnosti. Za Makedonijo ni sprejemljiva varianta, po kateri bi imele v federativni skupnosti samo nekatere republike ali pokrajini konfederalni status. Temelj in glavni pogoj za obstoj jugoslovanske skupnosti je (naj bo) skupni ekonomski interes, oz. zagotavljanje enotnega trga kapitala, blaga in delovne sile in – na teh osnovah vključitev v Evropsko skupnost. Jugoslavija pa naj bi, po makedonskem predlogu, na zvezni ravni uresničevala tiste funkcije, za katere bi se republike dogovorile. V Jugoslaviji ne bi smelo biti majorizacije, nobene suverena republika ne bi smela imeti prednosti ne glede na številčnost njenih državljanov ali velikost njenega ozemlja. Skupne organe pa naj bi volili na osnovi paritetne zastopnosti vsake suverene republike.

BiH: smo za takšno Jugoslavijo, ki naj koristi vsem

Svoje so ob slovensko-hrvaškem predlogu konfederalne pogodbe povedali tudi že v BiH. – Vprašanje možnosti obstoja BiH je test, ki ga bo Jugoslavija naredila, ali pa bo na njem padla. BiH je namreč ključ za rešitev jugoslovanske krize, pravi dr. Zdravko Grebo, profesor na Pravni fakulteti v Sarajevu, ki je nedvomno pristojen za odgovore na vprašanja o sedanjem in bodočem trenutku BiH.

Za to svojo trditev navaja dva argumenta: če ima BiH svoj raison d'etre, je edina možna oblika Jugoslavije demokratična federacija. Če je namreč BiH kot nacionalno heterogena skupnost sploh možna, potem je v razširjeni obliki možna tudi Jugoslavija. Če pa Jugoslavija ni možna – kar pa tudi ni neverjetna teza – potem tudi BiH ni možna.

Če je Jugoslavija možna kot skupnost konfederalnih ali federativnih nacionalnih držav, potem obstajata samo dve možnosti: ali bo BiH razdeljena med matične države, ki si bodo lastile dele svojega naroda v BiH, ali pa bo BiH – to se sicer sramežljivo, vendar vedno jasneje pojavlja na političnem prizorišču – postala

nacionalna država večinskega naroda – Muslimanov. V tem primeru bi Jugoslavija dobila konsistenten sistem, v katerem bi bile vse njene enotne nacionalne države, vendar pa bi svojo usodo postavila na kocko, meni dr. Grebo.

Drugi argument, zaradi katerega Jugoslavija ne more razpasti, dokler ne razpade BiH, pa je dejstvo, da se ne moreta vzpostaviti niti velika Srbija, niti velika Hrvaška, dokler bodo njuni narodi živeli tudi zunaj meja teh dveh držav.

Če sodimo po javnih nastopih prvakov različnih strank v BiH, je jasno, da bi v BiH radi ohranili celovitost Jugoslavije in nesprenemljivost njenih notranjih in zunanjih meja. Pri tem poudarjajo, da je treba notranje odnose urediti na način, ki bo ustrezal vsem narodom in narodnostim, vsem republikam in pokrajinama. Menijo tudi, da s strpnostjo in močjo argumentov ta cilj ni nedosegljiv. Da se nekaj dogaja tudi v BiH, dokazuje napoved, da bodo po skrbni preučitvi slovensko-hrvaškega koncepta in po zavrnitvi federalnega predloga predsedstva SFRJ pripravili tudi svoj predlog ureditve prihodnjih odnosov v državi. V normalnih razmerah naj bi bil sprejemljiv za vse.

Bo Srbija (do)čakala svoj »veliki finale«

Po vsem povedanem kaže, da je danes v jugoslovanskem političnem vrtincu možno jasno prepoznati le logiko velikosrbskega koncepta preureditve države. Že dalj časa se govori o scenariju, v katerega pa mnogi dobronamerni Srbi, pa tudi drugi, niso verjeli, ker so pač mislili, da gre za spopad dveh nacionalizmov. Ponavljajoči se »izbruhi« nacionalističnih strasti v Srbiji pa pričajo, da pri večini vseh teh srbskih vrenj ni sledu nikakršne spontanosti, temveč da gre za povsem prozoren velikosrbski koncept preureditve države v hegemonistično Jugoslavijo ali celo veliko Srbijo.

V tej igri živcev pa se izredno naglo bližajo svobodne volitve v BiH in Makedoniji. Če pride do volitev, preden bo zmagal velikosrbski koncept, se bo razmerje sil bistveno spremenilo. Neodločna, ne po volji ljudstva izvoljena vodstva v teh dveh republikah, bo zamenjala bolj samozavestna in bolj odločna, po volji ljudstva izbrana oblast, ki tudi, če ne bi povsem sprejela slovensko-hrvaške konfederacije – nedvomno ne bo pristala na velikosrbski ultimati.

Jovičeva računica in računica njegovih nalagodajalcev je naslednja: V končni fazi nas Slovenija ne zanima. Hrvaško bomo tako ali drugače uklonili, če pa hoče biti s Slovenijo, ji bomo vzeli občine s pretežno srbskim prebivalstvom. BiH pa bi se nato zardi sestave in politične opredelitve, verjetno odločila za koncept »močne federacije«. V tem primeru bi zlomili hrbenico bosanskohercegovski demokraciji in večstrankarstvu. Zato je treba tudi to republiko izsiljevati. In vse, kar se dogaja s tako imenovanim Srbskim nacionalnim svetom v BiH, je tako prav tista formula, ki jo Srbi uporabljajo tudi na Hrvaškem.

O usodi Kosova pa vsi zelo malo ali nič.

Politika se ne meni za gospodarstvo

Ali je po vsem tem – ob tako hudih nadnacionalnih trenjih – še mogoče obstoj ne le sedanje, marveč prenovljene Jugoslavije?

V Jugoslaviji ni mogoče rešiti nacionalnega vprašanja z nobenimi delitvami, in to iz

enostavnega razloga, ker nacionalne delitve niso možne. Najbolj radikalna rešitev vsakega nacionalnega vprašanja je mogoča samo v sklopu Jugoslavije. Naši narodi so tako pomešani, da niso mogoči niti teritorialne niti etnične volitve. Nikoli niso bili pred težjimi in odgovornejšimi odločitvami in nikoli se niso tako zlahka in neodgovorno prepustili še bolj neodgovornim nacionalnim liderjem.

Ostri ekonomski ukrepi v škodo sosedov, zapiranje enotnega trga v republiške meje, trganje denarnih tokov – vse to priča, da politika v imenu suverenosti in samostojnosti še vedno nadzoruje gospodarstvo, in to celo v tistih jugoslovanskih okoljih, kjer so bile že izpeljane večstrankarske parlamentarne volitve. Tako ima tudi odločna politična volja, da bo Slovenija jutri samostojna in suverena, bodisi s konfederacijo ali v skrajnem primeru z odcepitvijo od Jugoslavije, svojo ekonomsko ceno.

Če bi Slovenija, v primeru odcepitve, samo za prvih šest mesecev samostojnega življenja potrebovala približno milijardo dolarjev, kot je nedavno tega dejal Milan Kučan, potem bi bil vsak Slovenec že v prvem letu samostojnosti zadolžen za približno 1.000 dolarjev ali za toliko, za kolikor je bil v času največje zadolženosti Jugoslavije, sredi osemdesetih let, zadolžen vsak njen državljan.

Ali ni to previsoka cena za odcepitev? Vladajoče politične garniture so z redkimi izjemami prišle na površje zaradi družbene krize in razpada samoupravnosocialističnega sistema. To je tako farsa kot tudi tragedija, ki jo igramo tudi mi, Slovenci. Vsak, ki gleda z odprtimi očmi, lahko vidi, da obstaja nepremostljiv prepad med težo položaja in nesposobnostjo in neodgovornostjo »subjektivnega dejavnika«.

Neverjetno, vendar še kako resnično je, da vladajoče politične garniture ta propad še poglabljajo, s tem pa se še bolj diskvalificirajo. Ker pa so zadržane v svoje nacije, jih takšna diskvalifikacija v političnem življenju samo še utrjuje. Politične elite so s pomočjo medijev med našimi narodi povzročile toliko nestrnosti in sovraštva, da bi te strasti kdaj lahko pomirili samo z iracionalnimi in skrajno destruktivnimi manifestacijami. Politična volja torej ne sprašuje za ekonomsko ceno osamosvojitve. Če normalen Jugoslovčan še lahko razume politike, nacionalne liderje, pa ne more razumeti priznanih ekonomistov, da se v parlamentarni demokraciji lahko sprijaznijo s tako pogubno zmago politike nad ekonomijo. Mar nismo, kar je najbolj tragično, tudi Slovenci še vedno boljše, ne glede na povolilno demokratsko preobleko, če dovoljujemo, da nas navaden politični diktat vodi naravnost v revščino?

Morali bomo zagristi v grenak sadež izrekanja ljudstva, to je že jasno. Organizirati referendum (plebiscit). V igri so preveč resna vprašanja, da bi jih lahko prepustili nerensnim, neodgovornim in teži položaja nedoraslim posameznikom. Jugoslavijo lahko ohranimo samo, če bo njena obnova rezultat polnega soglasja vseh narodov. Vendar pa samo demokratsko konstituirani narodi lahko legitimno določijo obliko svoje skupnosti. Vsaka druga, prisiljena ali za zeleno mizo dosežena oblika enotnosti bi ne pomenila samo še enega, odločilnega klca k razpadu temveč že sam razpad Jugoslavije, ki pa ne bi bil več relativno miren, kot so za zdaj še vsi naši »mitingi resnice«, temveč tragedija za vse njene narode.

Vinko Blatnik

Krkina nagrada za raziskovalno delo odpira marsikatera vrata

Znanje se moraš naučiti uporabljati

Tisto, kar bo večina morala šele spoznati in se naučiti, to je ceniti in negovati znanje, v novomeški Krki delajo že dvajset let. Spoznanje, ki za večino šele prihaja, pomeni zanje utečeno prakso. Brez nje ne bi dosegli tega, kar so, saj jih niti večji ne manjši pretresi ne vržejo iz tira.

Del te prakse so tudi Krkine nagrade, ki jih vsako leto podeljujejo študentom in dijakom za razpisane raziskovalne naloge. Letos so jih podelili že dvajsetič.

Kaj so v teh letih prinesle Krki in kaj širše? Krki prav gotovo precej raziskovalcev, ki so svoja nagnjenja spoznali prav pri teh prvih nalogah za Krkine nagrade. Druga, nič manj pomembna posledica pa je povezovanje fakultet in znanstvenih ustanov s proizvodnjo. Mladi raziskovalci sami niso dorasli nalogam brez pomoči mentorjev. Ti pa so večinoma univerzitetni profesorji in sodelavci na inštitutih. Sodelovanje izobraževanja in proizvodnje je tako vsa leta dobivala nove vezi. Nenazadnje pa so raziskovalne naloge pripomogle tudi do novih spoznanj ali so vsaj odpirale poti, po katerih so ti mladi raziskovalci kasneje krenili.

Eden izmed letošnjih Krkinih nagrajencev, ki bo očitno stopil na pot raziskovalcev, je Hrvoje Petrovič, doma iz Novoga mesta. Nekaj dni ali od 31. oktobra je Hrvoje diplomirani inženir biotehnologije, kot Krkin stipendist pa bo 1. decembra v Krki nastopil tudi

službo. Delal bo tisto, kar ga v resnici veseli. Ni torej čudno, da so to za Hrvoja eni dnevi, polni plačila in priznanj za neredko težko pot do diplome, pa Krkina nagrada, uspešno opravljen izpit za raziskovalca. Vesel je bil, kar si jal je, ko sva se pogovarjala. Čeprav se je trudil, da tega ne bi preveč pokazal.

»Kemija mi je bila že od nekdaj všeč. Ne sicer v tistem najširšem smislu, ampak bolj posamezne veje te znanosti. Zato sem se tudi po osnovni šoli vpisal na srednjo kemijsko šolo v Novem mestu, saj imamo v Novem mestu Krko, ki take ljudi potrebuje. O tem sem se prepričal tudi na obvezni praksi, ki smo jo imeli v Krki. Že takrat sem se, bolj podzavestno, usmeril v to, kar sem tam videl: v genetiko mikroorganizma. Bolj kot sem prodiral vanjo bolj sem spoznaval vedno večji pomen te veje znanosti v prihodnje, prav tako pa tudi možnosti zaposlitve, ki jih ponuja Krka.

Študiral sem v Zagrebu, ker je biotehnološka usmeritev edino tam, pa še stanovanje v Zagrebu zame ni bilo problem.«

O študiju nisva dosti govorila, ampak bolj o tistem, kar mu je pomagalo in ga usmerjalo v raziskovalno dejavnost.

»Kemija je ekzaktna znanost, saj je malo stvari, ki jih lahko vidiš v najširšem smislu ali dobesedno. Vse si moraš najprej predstavljati in potem dokazati. Prav fakulteta te mora poleg tega, da ti da osnovno teoretično znanje, na-

Letos so že dvajsetič podelili Krkine nagrade za raziskovalne naloge. Dobilo jih je 61 študentov in dijakov, skupaj pa doslej že 1212. Podelitvi Krkinih nagrad, ki pomenijo priznanja znanju, so se udeležili najvišji predstavniki fakultet, znanstvenih inštitutov in vlade. Udeležil pa se je tudi predsednik predsedstva Republike Slovenije Milan Kučan. V kratkem nagovoru je poudaril, da če hočemo v Evropo, moramo znanju povsod dati pravo veljavo. Ljudi z znanjem imamo, vendar nam ti uhajajo drugam, tja, kjer ga znajo ceniti.

Hrvoje Petrovič

učiti tudi razmišljati, da znaš to znanje v praksi tudi uporabiti. Posebej za kreativno in raziskovalno delo je to zelo pomembno. Znati moraš misliti s svojo glavo, da najdeš prave metode, s katerimi prideš do rezultatov. Kaj si v teh letih dosegel, se najbolje vidi v diplomski nalogi.«

Naj povemo, da si je Hrvoje za diplomsko nalogo izbral eno izmed tem, razpisanih za Krkino nagrado: Analiza nestalnosti bakterije streptomyces albus.«

Za razpisano nalogo sem se odločil predvsem zato, ker brez pomoči Krke oziroma njenih strokovnjakov in naprav ne bi zmozel, vsaj ne v tako kratkem času.

Kljub teoretičnemu znanju, ki ga na fakulteti dobiš, brez mentorja prav gotovo ne bi bil sposoben speljati tako resnega projekta. Ker znanja še ne znaš najbolje uporabiti, so naveti in usmerjanja pri tem nepogrešljivi. Pa še nekaj je. Za razne analize fakultete niso najbolje opremljene, vsaj ne tako kot razvojni laboratorij v Krki. Kot štipendist Krke sem imel dostop do vseh raziskovalnih naprav v tovarni. Nekatere raziskave pa sem lahko naročil in so mi jih naredili drugi. Torej je to uvajanje v timsko delo. Saj ne da sem ne bi znal, le ogromno časa bi porabil za nekatera zgolj rutinska opravila.

V čem je bistvo Hrvojeve naloge? Precej časa je potreboval, da mi je razložil, pri tem pa moram povedati, da je eden redkih, ki je znal kemijsko zapletene procese povedati dokaj preprosto.

Bakterija Streptomyces albus »proizvaja« antibiotik salinomycin. Dogaja pa se, da količina proizvedenega antibiotika včasih pade pod donosno mejo. Zakaj? S tem se po svetu ukvarjajo že več kot deset let.

Po vseh zapletenih raziskavah je Hrvoje prišel do zaključka, da se te bakterije pojavljajo v treh oblikah. Ene so

stabilne, druge pogojno stabilne in tretje tiste, ki praktično nič ne proizvajajo. Razlika je menda v razpadanju genov teh bakterij. Težko je to čisto natančno dokazati, posebno še, ker ni na voljo ustreznih naprav.

V svoji nalogi Hrvoje tako ni mogel do konca, bo pa nadaljeval.

»Krka izdeluje antibiotike in se seveda srečuje tudi s temi težavami. Zato se zavzemajo, da bi našli rešitev. Ko sem se pogovarjal za delo v Krki, v fermentaciji antibiotikov, smo se tudi dogovorili, da bom nadaljeval nalogo v novo ustanovljenem odelku biokemije, genetiki mikroorganizmov. Prav vesel sem tega. Še posebej, ker sem ugotovil, da boljših možnosti za znanstveno delo, kot so v Krki, ni nikjer v Jugoslaviji.

Kaj mi pomeni Krkina nagrada? Predvsem nekaj oblika na »rano«, ki je nastala pri študiju in delu za diplomu. Nagrada sicer ni nekaj konkretnega, vendar mi je pomagala pri tem, da sem dobil delovno mesto. Je pa tudi nekaj, kar ti pomaga, če hočeš naprej. Lahko bi temu rekli referenca. Je eden od razlogov, da lažje nekaj dosežeš, tudi doktorat. No, kar precej vrat ti odpira.«

Andrej Agnič

Prištinski poštni delavci že dva meseca stavkajo

Kosovska pošta brez Albancev

Na Kosovu nič novega, bi dejali glede na redke in skope novice, ki prihajajo od tam. Še vedno so nekateri bolj enakopravni od drugih, ti še vedno poskušajo obržati privilegije na vse mogoče načine. Zdi se, da se veljavnost zakonov, mednarodnih konvencij in drugih pravnih norm konča, ko prestopite meje nekdanje avtonomne pokrajine Kosovo. Zato so morda še tolikanj bolj dragocene informacije, ki jih dobimo neposredno od tam. Tokrat smo izvedeli za težave prištinskih poštnih delavcev pri uveljavljanju svojih delavskih pravic, predvsem pravice do stavke.

Za mednarodno priznanje sindikata

Za Kosovo je poleg boja za oblast značilen tudi boj za prevlado na sindikalnem področju. Poleg Zveze sindikatov Kosova, torej stare sindikalne organizacije, ki seveda spada pod beograjsko oziroma srbsko okrilje, obstaja že nekaj časa tudi sindikalna alternativa – Zveza neodvisnih sindikatov Kosova.

Medtem ko je za prvo značilno, da se je njeno članstvo zelo zmanjšalo, da je v njej zelo malo delavcev albanske

narodnosti (v bistvu zanemarljivo majhno število), da poskušajo na bližajočih se volitvah uspeti kot samostojna politična stranka (le kje je tako opevana nepolitična usmeritev sindikalne organizacije?) in da so, hote ali nehote, podaljšana roka uradnesrbske politike na Kosovu, ima nasprotna stran drugačne značilnosti. Zveza neodvisnih sindikatov Kosova, v katero je včlanjeno skoraj 90 odstotkov vseh zaposlenih in to večina albanske narodnosti, je ravno zaradi svoje sestave omejena v svojem delovanju. Vsaka njihova poteza je od uradne politike, ki jih tako ali tako ne priznava, pričakana na nož in opredeljena za politično ter v tem smislu tudi obravnavana. Zato se Zveza neodvisnih sindikatov Kosova, kot je dejal njen predsednik Hajrulah Gorani, zavzema za mednarodno priznanje, pri čemer naj bi jim pomagali tudi avstrijski sindikati, s katerimi so se nedavno pogovarjali.

S stavko branili sebe in skupščino

Vsa stvar se je v PTT Kosovu, od koder smo dobili te podatke, zapletla že z jülijsko

razpustitvijo kosovske skupščine. Od tedaj je na Kosovu izgubilo službo kar 11.000 delavcev, večinoma albanske narodnosti. To je bil dovolj velik razlog, da je Zveza neodvisnih sindikatov napovedala za 3. september enodnevno opozorilno stavko, na kateri so zahtevali vrnitev kosovske skupščine in njenih organov ter vseh odpuščenih delavcev. Reakcija oblasti je bila v neki meri pričakovana. V PTT Kosovu so zaradi stavke odpustili 106 delavcev, med njimi 49 diplomiranih inženirjev, 11 diplomiranih pravnikov, 7 diplomiranih ekonomistov in 39 delavcev z višjo ali srednjo izobrazbo. Uradna obrazložitev je bila, da omenjenega dne niso opravljali svojega dela in da so s tem ogrozili poslovanje pošte in tudi delovna sredstva. Preostali delavci se s to obrazložitvijo niso strinjali, zato so 11. septembra vodstvu podjetja poslali zahtevo, ki jo je podpisalo 1196 delavcev, naj se ti delavci v 48 urah vrnejo na svoje delovno mesto. Dva dni kasneje, ker ni bilo nobenega odgovora, je 1400 delavcev izmed 2050 zaposlenih, začelo stavkati. Zahteve so ostale iste: vrnitev delavcev na delo in pravica do stavke.

Peti dan stavke, to je 18. septembra, pa je 1300 stavkajočih prek sredstev javnega obveščanja izvedelo, da so zaradi neopravljanja svojega dela odpuščeni. Le kakšnih 150 ljudi je to odpoved tudi dobilo pisno, preostali pa so za svojo usodo izvedeli iz časopisov. Seveda so vsi prizadeti prek sindikata takoj poslali odgovor, češ da omenjene razrešitve ne priznavajo, saj za to, po njihovih besedah, ni nobenih pravnih osnov. Odgovora pa, kot že mnogokrat doslej, ni bilo.

Od 18. septembra naprej v PTT Kosovu dela le še približno 700 ljudi, kar je tretjina prej zaposlenih. Čeprav so v zameno za odpuščene albanske delavce pripeljali nekaj ljudi iz drugih delov Srbije, še vedno kar 70 odstotkov storitev ne opravljajo, tako da morajo na primer upokojenci po svoje pokojnine kar sami. Tudi druge storitve so v večini že dva meseca okrnjene, kar pa, kot kaže, oblasti ne gane preveč.

Želijo pomoč in podporo

Položaj odpuščenih delavcev je zaradi tega, ker že dva

meseca nimajo službe niti ustreznih denarnih prejemkov, iz dneva v dan bolj kritičen. V okviru sindikata sicer poteka solidarnostna akcija za pomoč stavkajočim, vendar to komaj zadošča za vsakodnevno življenje. Zato so se tudi predstavniki Neodvisnega sindikata PTT delavcev Kosova obrnili po pomoč k delavcem v Sloveniji in Hrvaški. Želijo si, da bi tako delavci, sindikati in stranke, ki se zavzemajo za človeške in delavske pravice, podprli njihova prizadevanja za uveljavitev vseh tistih pravic, kot jih imajo drugi delavci v Jugoslaviji in drugod po svetu. Nikakor si ne želijo, kot so dejali, da bi bili samo zaradi tega, ker so albanske narodnosti, prikrajšani za te pravice ter tako postali državljani zadnjega reda. Radi bi se spet vrnili na delo in s svojim delom pripomogli k reševanju težkega gospodarskega položaja Kosova. Kdaj bodo to dosegli pa je glede na trenutni politični položaj zelo težko napovedati. Sicer pa je negotovost značilna tudi za vso Jugoslavijo, ne samo za Kosovo.

Robert Pekljaj

Ravnatelji bodo imeli najpomembnejšo vlogo

Šolstvo naj bi dobilo nov zakon do konca leta

Lanska ustavna dopolnila, ki so z začetkom letošnjega leta odpravila samoupravne interesne skupnosti družbenih dejavnosti, so zahtevala oblikovanje novega sistema družbenega upravljanja in financiranja. Ureditev v letu 1990 je bila označena za prehodno, deklaracija o suverenosti Republike Slovenije in ustavni zakoni, sprejeti na tej podlagi, pa še odločneje postavljajo zahtevo po oblikovanju novega sistema ustanavljanja, organiziranja, upravljanja in financiranja družbenih dejavnosti.

Republiški sekretariat za vzgojo, izobraževanje in telesno kulturo je bil med prvimi, ki je pripravil predloge za novo zakonsko ureditev za svoje področje. Le malo po začetku skupščinske procedure o splošnem zakonu o zavodih je pripravil predlog za izdajo zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja s prvim osnutkom zakona. Čeprav bo osnutek zakona najbrž doživel še vrsto sprememb, pa na sekretariatu zatrjujejo, naj bi bil zakon o skupščini sprejet še v letošnjem koledarskem letu.

Dosedaj je področje vzgoje in izobraževanja urejalo kar precej zakonov – zakon o svobodni menjava dela, zakon o svobodni menjava dela na področju vzgoje in izobraževanja, pa – kar je največji anahronizem – še vedno zakon o zfurženem delu. Tu so bila še določila zakona o usmerjenem izobraževanju in zakona o osnovni šoli. Zlasti ovire iz zakona o združenem delu, ki ga v družbenih dejavnostih še uporabljajo, povzročajo resne organizacijske, upravljalne in, kar je najhuje, pedagoške probleme. Strokovno-pedagoške funkcije ravnatelja in učiteljskih zborov so se premešale s »samoupravnimi« funkcijami, predvsem pa je zaradi

tega trpela strokovnost dela na šolah.

Tudi zakon o svobodni menjava dela na področju vzgoje in izobraževanja je s svojo »normativno filozofijo« nenehno ustvarjal iluzijo, da je z »drobljenjem« normativov in pravočasnim vnovčenjem tega mogoče zagotavljati ugodnejši gnotni položaj šolstva. V resnici pa je to pomnilo ekstenzivno širjenje, obenem pa droljenje programov, kar se je do skrajnosti razraslo v visokem šolstvu, širjenje mreže šol in intenzivno zaposlovanje, predvsem nepedagoških delavcev. Tako tudi večja družbena sredstva za to področje niso dajala pričakovane.

V vzgoji in izobraževanju so že začeli odpravljati nekatere programske pomanjkljivosti, slabosti in zablode usmerjenega izobraževanja. Tako so sprejeli ali pa že imajo predloge za ponovno uvedbo gimnazijskega programa, ločitev tehniškega od poklicnega izobraževanja, maturo kot splošni kvalifikacijski izpit za vstop v visoko šolstvo, stalno strokovno izobraževanje učiteljev in njihovo napredovanje v nazive, odpravo predmetov samoupravljanje s temelji marksizma in obramba in zaščita, druga faza prenove srednješolskih programov in projekt prenove osnovne šole. Nova zakonska ureditev področja bo odpravila še zadnje ovire, da bodo te spremembe začele dajati pričakovane rezultate.

Predlagane spremembe v organiziranosti šolstva uveljavljajo nov družbeno-ekonomski status izobraževalnih organizacij. To seveda zahteva spremenjen način ustanavljanja, upravljanja in formalno nov način financiranja. Dejavnost vzgoje in izobraževanja je z novim zakonom ali njegovim osnutkom oprede-

ljena kot neprofitna. Šole bodo javni zavodi, ustanovljale pa jih bodo občine oziroma mesto in republika. V skladu z načelom enakopravnosti vseh oblik lastnine bodo lahko izobraževalne in študijske programe z javno veljavnostjo – pod določenimi pogoji – izvajali tudi drugi izobraževalni zavodi.

Pojem javna služba zajema poleg zavodov, na katerih se pridobi javno veljavno izobrazbo, tudi dejavnost vrtcev, glasbenih šol, zavodov za uposabljanje otrok z motnjami v razvoju, domov za učence in raziskovalno delo v visokem šolstvu. Javno službo se financira iz proračuna, tako da se udeležencem izobraževanja na vseh ravneh zagotavlja uresničevanje zakonskih pravic do izobraževanja.

Javne zavode bodo upravljali ravnatelji oziroma dekani in svet zavoda. Najpomembnejšo vlogo bo imel ravnatelj oziroma dekan. Po javnem razpisu bo ravnatelja imenoval izvršni svet ustanovitelja, dekana pa kot doslej svet šole. Svet javnega zakona, ki bo sestavljen iz predstavnikov ustanovitelja, staršev, pedagoških in strokovnih delavcev ter učencev v srednji šoli in domu za učence, v višjih šolah pa študentov, bo sprejemal delovni načrt in statut. Pri sklepanju delovnih razmerij bo imel glavno besedo ravnatelj, posebnost pa bo sistemizacija delovnih mest, h kateri bo dajal soglasje ustanovitelj. Za financiranje javne službe bo republiška skupščina sprejela nacionalni program, v katerem bodo uvrščeni programi vseh ravni vzgoje in izobraževanja.

Osnutek zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja predvideva tudi vrsto podrobnejših opredelitev, ki jih bomo poskušali še predstaviti. Igor Žitnik

Slovenski kulturni zbor

SPOMENICA O KULTURI

Če je kulturna identiteta, potem je tudi vse drugo: suverenost, državnost, Evropa. Marjan Rožanc

vpis: UH

Zavedajoč se pomena kulture za duhovno prostost Slovencev in nezadovoljni s sedanjim položajem in vrednotenjem kulture na Slovenskem, smo kulturniki, zbrani kot posamezniki civilne družbe v SLOVENSKEM KULTURNEM ZBORU, na javni tribuni »Negotovost kulture pod demokracijo« 25. oktobra 1990 v Cankarjevem domu v Ljubljani

predlagali vrsto sprememb za ustvarjanje ustreznih pogojev in možnosti za preživetje kulture in njeno rast.

Na zakonodajni ravni:

- vrnitev prispevne stopnje za kulturo na že doseženo raven in prizadevanje za dosego Unescovih standardov pri odmeri državnega proračuna za kulturo;
- davčne olajšave za sponzorje kulturnih programov in manifestacij;
- zakon o javnih in zasebnih fondacijah ter tujih in domačih mešanih skladih, ki bodo financirali kulturne dejavnosti;
- ustanovitev sklada in ustanov za promocijo slovenske umetnosti v tujini (po vzoru British Council, Goethejevega inštituta in podobnih);
- ustanovitev sklada za pomoč kulturnim ustanovam in programom Slovencev v zamejstvu in po svetu;
- skrb za ohranitev in razvijanje kulturne identitete manjšin, ki živijo na ozemlju Slovenije;
- formiranje nacionalnih množičnih občil v prvenstveno javne kulturne ustanove in ustanovitev posebnega sklada za sofinanciranje njihovih umetniških programov;
- preoblikovanje šolskih programov z večjim poudarkom na kulturni in umetniški vzgoji;
- zmanjšanje prispevne stopnje za zdravstveno in pokojninsko zavarovanje samostojnih kulturnih delavcev;
- ustanavljanje konkurenčnih pokojninskih skladov in zavarovalnic z možnostjo lastne izbire naslova za plačevanje tovrstnih prispevkov;
- specificiranje dejavnosti znotraj svobodnih poklicev (nevzdržno je izenačevanje obrtnikov z nepridobitniškimi poklici!);
- zaščito (s pomočjo posebnih skladov) za socialno ogrožene, začetnike in ostarele svobodne kulturne ustvarjalce;
- ustanovitev in zaščito slovenskih distribucijskih in proizvodnih podjetij za video in film in zakonsko ureditev nacionalne filmske kinematografije;
- ureditev statusa umetniških ateljejev in drugih prostorov namenjenih ustvarjanju, ki ne morejo biti obravnavani kot prostori za obrtne storitve;
- zakonske možnosti za naselitev določenih prostorov (npr. vojašnice na Metelkovi) s kulturnimi dejavnostmi;

– podpiranje tistih kulturnih dejavnosti in ustvarjalcev, ki delujejo zunaj institucionalnega okvira;

SLOVENSKI KULTURNI ZBOR opozarja, da naj se pri oblikovanju kulturne organiziranosti in kulturne politike izhaja iz že doseženega (tudi pozitivnih izkušenj kulturnih skupnosti) in preoblikuje sedanji centralistični kulturni model, ko se sprejemajo ključne odločitve na enem mestu. Vzpostavimo naj se strokovni organi z javno imenovanimi strokovnjaki, ki bodo oblikovali kulturno politiko.

Ker si kulturniki prizadevamo, da bi državne ustanove postale servis za uresničevanje javnih kulturnih interesov, predlagamo strokovnim društvom in združenjem, da prispevajo k oblikovanju kulturnih programov in k vzpostavitvi boljših pogojev za kulturno snovanje. Interesna združenja naj z merili kvalitete oblikujejo za svoja področja nacionalne programe in jih posredujejo strokovnim odborom v ustreznih državnih in družbenih ustanovah. Za sprotno javno informiranje o predlogih in sprejetih kulturnih programih naj ustrezne službe Republike Slovenije vzpostavijo **informativni center in javno glasilo**, ki bosta spodbujala, organizirala in oblikovala slovenski kulturni prostor.

Posamezne kulturne ustanove, društva in združenja naj sooblikujejo kulturno politiko:

- z javnimi natečaji in tekmovanji
- s štipendiranjem nadarjenih ustvarjalcev in poustvarjalcev
- s strokovnim izpopolnjevanjem in srečanji
- s tiskanjem in predvajanjem najvrednejših del s posameznega področja
- s pritiskom na založbe in kulturne ustanove, da bodo načrtno gojile neprofitne umetniške in druge kulturne dejavnosti itd.

Posamezniki in društva naj oblikujejo skupne projekte, ki bodo omogočali ustrezno primerjalno vrednotenje in uveljavljanje. S samoorganizacijo in iz lastnih sredstev naj si zagotovijo lastno odvetniško pisarno, ki bo zastopala interese kulturnih delavcev tako pri oblikovanju zakonskih aktov kot pri zaščiti drugih interesov. Vzpostavimo si menažersko službo, ki bo delovala na tržišču, saj se kulturni zbor zavzema predvsem za financiranje projektov, ne pa zgolj kulturnih ustanov in njihovih uslužbencev. Samoorganizacija je potrebna tudi za oblikovanje cenikov storitev in njihovo upoštevanje pri sklepanju pogodb.

To spomenico pošiljamo vsem strankam, vladnim organom, prek množičnih občil pa tudi posameznikom, ustanovam, društvom in združenjem.

Pooblaščamo Odbor za kulturo Skupščine R. Slovenije, da te predloge uvrsti na dnevni red Skupščine in v njej zastopa naše interese.

Pred izidom

Tone Peršak

Nova knjižica iz zbirke Aktualne teme

SLOVENSKI USTAVNI MNOGOBOJ

Slovenski pisatelj, poslanec in podpredsednik družbenopolitičnega zbora skupščine republike Slovenije objavlja svoja razmišljanja, objavljene članke in ocene o smiselnosti samo slovenske ustave kot ustave suverene in samostojne države.

Cena: 70 dinarjev

Naročila pošljite na naslov: ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4 telefon 321-255, 310-033

Naročilnica

Pri ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo _____ izvodov

knjižice Toneta Peršaka **Slovenski ustavni mnogoboj**. Naročeno pošljite

na naslov _____

Ulica, poštna št., kraj _____

Naročeno dne: _____ Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

Borza dela

Republiški sekretariat za delo
Republiški zavod za zaposlovanje

Informacije o objavljenih delovnih mestih dobite v podjetjih oziroma v organizacijah, ki so navedene v časopisu. Prijavitelj vas bo informiral tudi o roku prijave, delovnem času, drugih pogojih za zasedbo in komu pošljite vašo prijavo. Za informacije o objavljenem delovnem mestu odgovarja prijavitelj.

Enota Ljubljana

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Bolniška strežnica	5.019	Dom starejših občanov Lj.-Vič-Rudnik, Cesta na Bokalce 51
Avtomehaničar pripravnik	3.500	Avto-Moto zveza Slovenije, Lj., Titova 138
Elektr. energetik pripravnik	2.600	Energetika Lj., Tozd Komunalna energetika Lj., Verovškova 62
Zidar	6.000	Gradbeno podjetje Energoplan Ljubljana, Poljanska 15
Kuhar	6.000	Osnovna šola H. Smrekarja, Lj., Gorazdova 16
Vzgoj. pred. otrok	7.000	Vzgojno varstvena organizacija Rezke Dragarjeve Lj.-Šentvid, Ulica Pregnancev 3
Zobotehnik pripravnik	3.912	ZD Ljubljana, Tozd Osnovnega zdravstvenega varstva Vič-Rudnik, Miklošičeva 24
Ing. grafičarstva	7.000	Tiskarna Ljubljana, Tržaška 42
Vzgoj. pred. otrok	6.956	Vzgojnovarstvena organizacija Jelka, Lj., Glavarjeva 18
Učitelj raz. pouka	8.500	Osnovna šola II. grupe odredov Nove Fužine, Lj., Gašperšičeva 10
Ing. med. biokem.	6.809	ZD Ljubljana, Tozd Osnovnega zdravstvenega varstva Šiška, Miklošičeva 24, Lj.

Poklic	OD	Naziv delovne organizacije
Dipl. ing. strojništva	10.000	Energoingeniring d. d. Lj., Trg VII. kongresa ZKJ 1
Učitelj raz. pouka	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
PRU slov. jezika	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
PRU angl. jezika	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
PRU matematike	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
PRU zgodovine	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
PRU tehn. vzgoje	6.000	Osnovna šola Zbora odposlancev Kočevje Trg zbora odposlancev 28
Dipl. ing. tehnolog	7.000	KVM d.o.o., Ribnica, Vrvarska 3

Preklic objave

Republiški zavod za zaposlovanje Ljubljana preklicuje objavo v Borzi dela objavljeni v 46. št. Delavske enotnosti, in sicer: KTL Potiskana embalaža Ljubljana, Letališka cesta, poklic organizacija dela, strojni tehnik, ker navedeni tekst ni v skladu s prijaviteljevo potrebo po delavcu pod številko 2573510.

ATRIS

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 22

Borzna sporočila sprejema Atris - borza sindikalnega turizma Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon (061) 326-982, 322-975, na hišno centralo 310-033 in telefaks (061) 317-298.

A. POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI, KI JIH POTREBUJEMO

1. Planinske koč

Potrebujemo več planinskih koč s 4 do 6 ležišči na območju Pokljuke, Bohinja, Vogla, Kranjske Gore, Velike planine, Kravca ali Trente.

2. Počitniško stanovanje, apartma

z možnostjo priprave prehrane v Kranjski Gori, Bohinjski Bistrici pa tudi v drugih zimskih središčih.

Počitniški dom na obali

Potrebujemo počitniški dom na morju s približno 30 ležišči, ki lahko obratuje tudi v zimskih mesecih (ogrevanje) z možnostjo priprave prehrane. Lokacija od Kopra do Novega grada - za ta novoletni čas - 27. 12. do 1. 3. 1991.

4. Za poletje 1991 - počitniški dom

Iščemo možnosti za oddih v počitniškem domu s penzijsko ali polpenzijsko storitvijo od Ankarana do Pule, lahko pa tudi na otokih. Potrebujemo več objektov s 30 do 50 ležišči - skupno 200 ležišč.

B. POČITNIŠKE MOŽNOSTI, KI JIH NUDIMO

1. Počitniški dom Bohinj

Možnost krajšega oddiha v času od 25. 11. do 2. 12. 1990 za približno 20 oseb.

7-dnevni paket - polpenzioni 1600 din

3-dnevni paket - polpenzioni 720 din

Cene za otroke 3-dnevni paket 7-dnevni paket

do 2 let 70 din 70 din

do 7 let 360 din 800 din

do 10 let 500 din 1120 din

V ceno je všteto tudi eno plavanje v zimskem bazenu.

2. Dom na Kriški planini - Krvavec

Možnost za eno družino za 29. november - apartma za 4 osebe - 380 din na dan.

3. Počitniške hišice Čatež

Možnost za bivanje 5 oseb, cena v decembru 220 din na dan.

4. Novo leto v Izoli

Nudimo vam 4-dnevni paket v Izoli. Cene od 1390 do 1530 din.

C. SMUČANJE V TUJINI

Po novem letu smučanje na Slovaškem; 10-dnevni paket s smučarskimi vozovnicami 2700 din. Lasten prevoz. Informacije daje Atris - borza sindikalnega turizma.

D. PRODAMO

1. Počitniški dom pri Puli

Dom je opremljen za penzijske storitve za 50 oseb. Uporabna površina objekta je 450m², zemljišča pa je 470m². Plaža v neposredni bližini. Informacije daje Atris - borza sindikalnega turizma.

2. Počitniški dom na Murterju

Prodamo počitniški dom na Murterju pri Šibeniku. Dom ima 30 ležišč. Cena in prodajni pogoji po dogovoru. Informacije: Atris - borza sindikalnega turizma.

Tudi v prihodnje bomo z vami sodelovali:

Doro Hvalica

Irena Prusnik

Metod Zalar - vaš borzni agent

- bomo v šolstvo infiltrirali izginalce hudiča, iz znanosti pa nagnali zanikovalce boga;

- bomo obdavčili vse in vsakogar, imetje, zaslužek, število oken in vrat, javno prepevanje in tudi solidarnostno delo za poplavljenec;

- bomo imeli svojo vojsko zato, ker imamo zanjo ministra;

- bomo svojo klavstrofobičnost zdravili z denarjem davkoplačevalcev, z nenehnim gibanjem in potovanjem;

- se bomo ukvarjali z vsem, razen z gospodarstvom, ki se bo reprivatiziralo in obogatelo samo po sebi;

- stotisoči brezposelnih ne bodo naša skrb, saj so le dediščina vampirstva dosedanega komunističnega režima, ki si je domišljal, da imajo vsi pravico do dela.

Moja stranka bo prava uspešnica. Čez noč bo pobralo vse demokracije, od tiste navadne, do krščanske, socialne, prenovitvene in najnovejše liberalne.

Da ne? Da takšne samopašnosti ne marate? Da poznate manj strme poti? Pot nazaj, pravite? Da je to zaplankana samozaverovanost in čisto navaden inkubator umetno oplojenih narcis? O kakšni svobodi pa govorite, o kakšnih ljudeh, o kakšnih hlapcih? Da mi je le za mojo pomlad in ne za poletje vaših otrok? Da so me drugi prehiteli? Da nikoli ne boste volili takšnega brezumnja?

Zakaj, hudiča, pa smo potem volili Demos!?

Nekoliko robato iztisnjena jeza, pač.

Doro Hvalica

Ljudje na cesti

Ne računajte na kameleone

Računanje na ljudi ni nikoli sodilo med prijazna opravila človeškega uma in rodu. Ko podjetje zabrede v rdeče številke, se najprej po zvezah razbeže direktorji. S seboj odnašajo vse, kar je še moč raznesti. Delavci dobe le knjižice in grede na zavod. Ko stranka propade, zletijo na cesto tudi zaposleni v njenem aparatu. Kdor je imel kaj od starega režima, bo morda tisto obdržal tudi v novih časih, kdor se pa ni znašel, ko je bil za to še čas, bo še naprej ostal sam svoje sreče kovač.

Na ljudi, ki so na cesti, ne računa pri nas nobena stranka. Vodje starih in zdaj prenovljenih so morali poskrbeti predvsem zase, vodje novih pa so tako in tako gospodje. Gospodje pa se, kot vemo že od nekdanj ravnajo po ljudskem reku: najprej je bog sebi brado ustvaril.

In tako se je zgodilo, kar se je tudi meni moralo zgoditi: letos spomladi me je dala k sebi poklicati strankarska personalka in otožno rekla:

- Tone, sporočiti ti moram neprijetno novico...

- Ja?

- Tudi nate ne moremo več računati!

Zdaj, ko je to uradno srečanje le še neprijeten spomin, moram priznati, da nisem bil presenečen. Stranka že od nekdanj ni računala name. Kdaj pa kdaj že: takrat, ko se je bilo treba prekopavati skozi gore papirjev, da bi prišla do užitnega branja za svoje potrebe. Pohvale so bile redke. Kadar pa je ob kakšnem mojem izdelku kateri od visokih funkcionarjev namrščil čelo, ker so v njem tudi nanj letele kritične osti, je nižji funkcionar kot iz topa izstrelil:

- Tega materiala nisem delal jaz, spacial ga je aparat. Strankarski personalki nisem povedal, da pojutrišnjem praznujem pomemben jubilej: 40 let članstva, 24 let dela v aparatu. Molče sem vzel delavsko knjižico in odšel.

Bolj kot na svoje ljudi v aparatu pa je stranka računala na ljudi kameleonske narave. Danes zato v njenih vrstah ni več, sto tisoč članov, marveč le še trideset tisoč.

Eden takšnih primerkov je pri nas ves rdeč vzklikal:

- Naj živi proletarska revolucija! - To je kader, so kimali rdeči kadroviki in ga priporočali za vzpon. In se je vzpenjal. Vzpenjal in vzpenjal, hkrati pa pridno spreminjal barve. Danes je temno zelen. O, imeli smo veliko takih kadrov, stranka pa še vedno ne ve zakaj nanje danes ne more računati.

V »Evropi« sem prebral, da tudi naša in moja, ne računa na ljudi, če res niso resnično »naši«, bi moral vedeti že zdavnaj, pa sem bil na to premalo pozoren. Imel sem sošolca Jožeta, ki pri moji stranki ni bil dobro zapisan. V njegovi karakteristiki je v rubriki »oče« pisalo: domobranec. Ko je zaprosil za štipendijo, je mestni komite odločno rekel: NE! Pa smo se v študentskem klubu moji stranki postavili po robu in jaz sem kot predsednik kluba k podpisu na protestno besedilo in pod štampiljko pripisal še stavek:

- Sin v socializmu ne sme trpeti zaradi grehov svojega očeta!

Protest je zalegel; Jože je dobil štipendijo in danes je direktor ene izmed uglednih javnih ustanov. Meni pa so štipendijo ukinili.

- Vidim, da nate ne moremo računati, mi je jezno rekel mestni sekretar. In je komite za menoj v Ljubljano poslal še priporočilo, naj me tam, kamor sem se namenil, ne vzamejo v službo.

Zdaj, ko direktorji in drugi pomembni možje pridno lastnino družbeno lastnino in se kot pomočniki ali svetovalci skrivajo za hrbti svojih kameleonskih prijateljev, je treba vedeti le eno glavno: človek lahko v današnjih časih računa le nase. Ne na frak in ne na talar!

Še najmanj na kameleone in gospode.

Tone Pakar

Glosa

SPMBNGMDS

Ponovno sem prežvečil programe vseh slovenskih političnih strank. Nikjer se ne najdem. Vse je nekam togo, v lupinah, pa brez rumenjakov. Vsi obljublajo raj tu in onstran, vsi se hočejo žrtvovati za narodov blagor. Dolgčas, sama dobrota in poštenje, nikomur ni do vladanja.

Zato bom ustanovil svojo, pravo politično stranko, po novi podobi. Zanj bom novačil samo med poštenimi in neizprosni ljudmi, ki jim je do reda, discipline in trdnega vodstva. Temeljni vodili bosta zdravo katoliško reklo Šiba novo mašo poje in osrednje gibalno sodobne parlamentarne demokracije Davek upogiba koleno in hrbet.

Če imena niso rezervirani že socialdemokrati ali terminološki rokodelski diverzanti iz Kranja, se bo stranka s kratko imenovala SPMBNGMDS (Stranka poslušaj moje besede, ne glej mojih dejanj Slovenije).

Programska načela moje stranke bodo temeljila na antisocializmu. Ko pridemo na oblast:

- bomo razkrinkali partizane, ki so nas vseskozi zavajali, češ da so se borili proti okupatorju in izdajalcem, čeprav se ve, da okupatorji in državljanski vojni nimajo kaj iskati, kolaboracioni-

sti pa se torej niso imeli s kom pajdašiti, če okupatorjev sploh ni bilo;

- zatolkli bomo kulturnike, ker si bodo zagotovo domišljali, da imajo pravico do plačila za vlogo Zelenega Jurija v pretekli pomladi;

- bomo v nekaj mesecih zavzeli sredstva obvladovanja množic tako, da bomo svoj strankarski časopis krstili za neodvisen, drugim časopisom, radiu in televiziji pa neodvisnost odvzeli;

- bomo zanikali civilno družbo kot izmišljotino opozicije, ki ne bo hotela razumeti, da smo najboljše civilizacijske in intelektualne sokove posrkali že mi;

- bomo ustvarjali svojo vizijo demokracije kot dobro utečen (glasovalni) stroj;

- bomo z novo pir(n)atsko kadrovsko politiko počistili vse pomembne ustanove in podjetja, pri čemer bo pomembna samo predanost novih ljudi novemu redu;

- se bomo spajdašili z novimi domačimi kapitalisti in si tako zagotovili kapitalni vpliv tudi po prihodnjih volitvah;

- ne bomo nikoli priznali, da smo ustanovili svojo tajno policijo, saj je vendar tajna;

V novo smučarsko sezono tako kot doslej – nepripravljeni

Snežnih topov še vedno le za vzorec

Že tri zime zapored so prijateljem rekreacije na snegu obrnile hrbet. O tem, kje naj bi iskali vzroke za zelene zime, so mnenja zelo različna. Vzrokov torej ne poznamo oziroma jih le slutimo, posledice pa so na dlani in vse prej kot spodbudne. Prav katastrofalne so. Tako za veliko množico slovenskih smučarjev, kot tudi za naše turistično gospodarstvo, še posebej za žičničarje.

Če smo imeli še pred nekaj leti nabito polne hotele in izkoriščene prav vse turistične zmogljivosti tako poleti ob morju kot tudi januarja in februarja v predelih, kjer je škripalo pod nogami, je danes slika povsem drugačna. Povpraševanja po naši turistični ponudbi je namreč vse manj, saj gostje, tudi tisti, ki jim ni potrebno ravno varčevati, zelo pozorno spremljajo kakovost vsega, kar kupujejo. Mačka v žaklju se že davno ne grede več. Ko se odločijo za dopust in zanj tvegajo nekaj svojega dragocenega časa, hočejo zelo natančno vedeti, kaj bodo v času počitnic lahko počeli, kako se bodo zabavali in koliko jih bo vse skupaj stalo. Počitnice namreč niso več »izlet v neznanost«, temveč programirano aktivno preživljanje prostega časa. Zato se podajamo na dopust tja, kjer ni nobene dvoma o tem, da bomo lahko delali natančno to kar hočemo in si želimo. To so prave počitnice. Aktivne in programirane, vsestransko dejavne in izvirne. Poležavanje in dremanje sta stvar preteklosti. Danes, preprosto povedano, nimamo več toliko časa, da bi ga tako zlahka zapravljali. Je preveč dragocen.

No, ko smo se včasih pozimi odpravljali na smučarstvo in je bilo snega le za vzorec ali pa ga sploh ni bilo, smo dobro vedeli, da bo že ponoči ali najkasneje jutri snežilo. In tako je tudi bilo. Zim brez snega ni bilo. Saj jo je včasih zagodla nenadna močna odjuga, ki pa ji je prav kmalu sledila nova snežna odeja. Zato se zlepa ni zgodilo, da se na zimskih počitni-

cah ne bi dobobra naužili snega. Tveganja v tem pogledu pravzaprav nismo poznali.

Ob blagih zadnjih treh zimah smo se seveda nad vse resno zamislili. Zakaj bi človek vlagal v sila drago opremo, zakaj bi si kupil letno smučarsko vozovnico, če pa ni snega. V naših smučarskih centrih, če jih lahko tako imenujemo, namreč niti približno niso pripravljani na zelene zime in je zato vse še vedno v glavnem odvisno »od boga«. Če zapade debela snežna odeja, je v glavnem vse v redu, poudarjamo v glavnem, v nasprotnem primeru pa pride do prave katastrofe. Hotelirji morajo svoje razočarane goste, ki so jim obljubili veselje na snegu, vsak dan voziti na smučišča v sosednji Avstriji, kar je sila drago in v vsakem primeru presneto slaba reši-

tev. Tako za naše turistično gospodarstvo kot tudi opeharjene goste.

Seveda zelene zime ne pestijo le Slovenije in niso nikakršna lokalna posebnost. Vendar so se v krajih onkraj meje, kjer so odvisni od zimskega turizma, že davno zavarovali pred presenečenji. Pa ne le zato, da bi ustregli svojim gostom, temveč ker hočejo preživeti in si ne puste vzeti svojega kosa kruha. Da bi imeli sneg tudi takrat, ko je vse naokoli zeleno in da bi podaljšali zimo ter začeli s sezono prej kot tisti, ki so odvisni od naravnega snega, so si omislili snežne topove. Umetni sneg sicer ni enakovreden naravnemu, v vsakem primeru pa omogoča – smučanje. In to je bistveno.

No, snežne topove poznamo tudi v Sloveniji. Imajo jih

v Kranjski gori, na Pohorju, Mojstrani, Podkorenu, na Golteh, Bledu..., vendar povsod bistveno premalo. O tem, da bi lahko vsaj za silo nadomestili naravni sneg in omogočili množicam naših smučarjev prijetno rekreacijo, žal ni govora. In tako, kot je bilo lani, bo tudi letos. Če ne bo snega, doma ne bomo imeli kaj početi. Iz napovedi, da bomo postavili sto in sto nepotrebnih snežnih topov, se ni, vsaj zaenkrat, še ničesar izcimilo. Ja, kje pa bodo naši žičničarji vzeli denar za te naložbe, ko pa nimajo denarja niti za golo preživetje, kaj šele za naložbe?

Nekateri sicer zagotavljajo, da letos bo zima, da bo spet sneg. No, bomo videli. Kljub spodbudnim napovedim, ki seveda slone zgolj na upanju in ne na bolj prijemljivih stvareh, pa bomo znova v vsakem primeru odvisni predvsem oziroma v celoti od spleta okoliščin visoko nad našimi glavami. Na »presenečenja« namreč nismo pripravljani. Zelene zime nas prav ničesar niso naučile.

Zato smo pričakali novo smučarsko sezono spet povsem nepripravljeni. Spet smo vse prepustili »višjim silam«. To pa z drugimi besedami pomeni, da naših dilc že četrto sezono ne bomo potegnili na svetlo. Pa bi lahko vzeli stvari v svoje roke. Če bi le zares hoteli in imeli interes.

Andrej Ulaga

Na umetnem snegu sicer ni tako prijetno kot na puhastem pršiču (na posnetku), je pa moč lepo smučati. In če ni pravega snega, si je treba pač pomagati z umetnim. Seveda, če si sploh hočemo pomagati...

Smučarska kartica '90

Splača se!

Da se ljudje včlanjujejo v glavnem le v tiste organizacije, od katerih pričakujejo kaj otipljivega, ni nobena skrivnost. Tega se že dolgo zavedajo tudi v Smučarski zvezi Slovenije, zato si že vrsto let prizadevajo, da bi članstvu pripravili tudi nekaj ugodnosti. V letošnji sezoni se jim je to še zlasti posrečilo, saj so za partnerje znova pridobili Slovenijašport, nekatere servise, pa žičničarje in prireditelje največjih smučarskih tekmovanj na naših tleh. Okrepili so tudi organizacijska prizadevanja ter akcijo povezali s klubi, zaradi česar pričakujejo, da bo imetnikov smučarske izkaznice v prihodnje več kot lani (8.000).

In kako je zamišljena akcija? Kot je na posebni tiskovni konferenci na nedavnem sejmu Ski-expo '90 povedal generalni sekretar SZS Janez Bukovnik, znaša osnovna cena smučarske kartice 30 dinarjev, klubi pa jo bodo lahko »podražili«, če bodo svojemu članstvu ponudili še dodatne ugodnosti. Včlanjevati se je zato mogoče neposredno pri klubih; pripravljajo pa tudi možnost, da bi to opravili tudi pri tistih, ki sodelujejo v akciji. »A že brez tega je smučarska kartica nedvomno mikavna, saj zagotavlja 10-odstotni popust pri nakupu zimskošportnih artiklov v vseh prodajalnah Slovenijašporta,« je dodal direktor njegovega marketinga Tomaž Lenič in naštel nekaj artiklov: smuči, palice, čevlje in rokavice znamke Rossignol, čevlje Alpina, vezi Tyrolia, termo oblačila Toper, Univerzale in Elkroj, zimске jakne, obutev za trekking in trenirke Adidas itd. »Skratka, že z enim samim nakupom se članarina v SZS – povrne.« Pomembno je omeniti, da bodo te artikle prodajali s popustom do 31. 1. 1991. Desetodstotni popust pri servisiranju smuči in montaži vezi bodo imetnikom smučarske izkaznice nudili tile servisi: Igor sport (Ljubljana), Strel (Ljubljana, Skofja Loka), Edo Spindler (Maribor), Pletikos & Hafner (Koper, Piran), Lo-Lo (Lokve) in Smuk (Sežana); 10-odstotni popust pri nakupu dnevni vozovnic pa velja na vseh glavnih slovenskih žičnicah. Organizacijski odbori tekem za svetovni pokal v Kranjski Gori, na Pohorju in v Planici zagotavljajo članom SZS brezplačen ogled tekem.

Pa še to: če želite izvedeti za vaš najbližji smučarski klub, ali če potrebujete kakršna koli druga pojasnila, pokličite na SZS (061) 313-443 med 7. in 15. uro. Splača se...

D. K.

Golf je (in ostaja) le za izbrance. Denar še ni dovolj.

Veliko skomin, zato pa zelo malo možnosti

Golf, ki mnogim prijateljem športne rekreacije vzbuja hude skomine, je še vedno presneto draga zabava. Zato lahko velika večina navadnih smrtnikov le sanja o tem zapepljenem konjičku petičnežev. Ja, ponekod pa tudi to ni dovolj, da ne veš, kam bi z denarjem. Če želiš igrati golf, moraš imeti poleg cvenka še pravo – barvo kože.

Zdi pa se, da bo tej »rasni čistosti članstva« v golf klubih kmalu odklenkalo. O vsem, tudi o dolgoletnih ustaljenih običajih in morebitnih spremembah le-teh, namreč odločajo tisti, ki sedijo na največjih kupih denarja. In ti gospodje, ki nikoli nimajo niti za hip pred očmi drugega kot posel in dobiček, bodo namreč tudi pri rasni čistosti zamižali na eno oko, če bodo od tega kaj imeli.

V Združenih državah se je pred dnevi znašel v središču pozornosti Louis J. Willie, ugleden poslovnež iz Birminghama v Alabami, ki je temeljito pretresel življenje v ameriških golf klubih. Zasluga Louisa J. Williija je pravzaprav le v tem, da je bil kot temnopolti človek takoj pripravljen žrtvovati 35.000 dolarjev, kolikor znaša vpisnina za elitni klub Shoal Creek. Pri tem se je znašel v hudi zadregi član kluba Hal Thompson, ki se je še letos poleti v intervjuju za Birmingham Post Herald bahal, da

črnci nimajo vstopa v Shoal Creek. Seveda je njegova nestrpna izjava zbudila ogorčenje med temnopoltim prebivalstvom Alabame in botrovala različnim črnskim gibanjem. Protestom se je pridružil tudi temnopolti župan Birminghama, ki je ameriško javnost opozoril na rasistično vedenje v skoraj vseh klubih v Združenih državah. No, v borih nekaj dneh se je v ameriškem golfu vse obrnilo na glavo. Televizijska družba ABC, ki je doslej prenašala velike turnirje, je zagrozila z bojkotom, spoštovanja vredni sponzorji, kot so IBM, Toyota, Honda in podobni pa so napovedali umik reklam, če bo ostal golf rezerviran le za belce.

»Beli« golf klubi, ki so imeli doslej v svojih rokah več kot polovico turnirjev, zdaj v boju za sponzorje in dolarje na vrat na nos spreminjajo svoje pravilnike. Celo sloviti klub Augusta iz Georgije, organizator znanega turnirja Masters, je naznanil, da bo od letošnje jeseni prejemal člane vseh narodnosti in ras. Kljub temu se navala na omenjeni klub ni pretirano bati, saj je treba odriniti za vpisnino pravo bogastvo – 70.000 dolarjev.

Pri nas tako visokih vpisnin seveda ne poznamo, tudi rasna čistost nam je tuja, pa kljub temu ostaja golf le za redke izbrance. Če smo neko-

liko bolj natančni: za zelo redke izbrance. Zakaj? Razlogov je več. Med najpomembnejšimi je bržčas ta, da premoremo Slovence eno samo pravo »igrišče« za to igro, to je na Bledu, pa še eno polovično v Lipici. Pa to še ni vse. Če hočeš igrati golf, moraš biti član kluba. To pa lahko postaneš le, če uspešno opraviš sprejemni izpit, in brez tega tudi pri nas ne gre, če imaš – dovolj pod palcem. Ja, tudi pri nas golf ni za vsakega. Zato ga igra lahko le malokdo, medtem ko druge le draži in jim zbuja skomine. Hude, zares hude skomine.

Če vas zanima, kdo igra golf, se lahko saj malce pozanimate po tej poti, da si ogledate parkirišče pred igriščem za to mikavno igro. Naprej od parkirišča, na samo igrišče, namreč ne boste prišli. Zato pač, ker niste predstavnik »ta prave« družine, ker niste član kluba. No, na omenjeno parkirišče pa le malce poškilite, da boste videli, kako in s čim se prevažajo tisti, ki so zaljubljeni v golf.

Kdor hoče postati član Golf kluba Bled, mora za začetek oddati prošnjo za članstvo. O primernosti oziroma usodi prošnje potem odloča upravni odbor. Kdor je sprejet, mora odriniti 350 mark za pristopnino in 40 za letno članarino. Kljub temu še ne smeš na igrišče. Najprej moraš še v šolo za golf in na koncu

uspešno opraviti izpit. Če premostiš vse omenjene ovire, s čimer pa se lahko pohvalijo le sila redki izbranci, moraš plačati še 450 mark za letno karto, medtem ko moraš za vsako igro posebej odriniti še 45 mark. Ja, to ni kar tako Golf je golf. Zato tudi oprema za to zabavo ni poceni. Za kakovostno palico je treba plačati 1000 mark, za igro pa ne potrebuješ le ene, temveč 14 različnih.

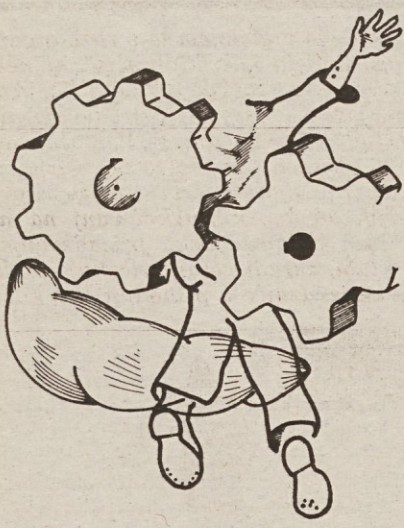
Na golf, to drago in malokomu dostopno zabavo, lahko gledamo iz različnih zornih kotov. Vedno pa pridemo do zaključka, da se naložbe v igrišča za golf dobro obrestujejo. Na Bledu, na primer, kjer nameravajo zgraditi še dve igrišči, že sedaj prodajo na leto okrog 16.000 kart. Pa bi jih lahko še več, če bi imeli več igrišč.

O tem, kako vse drugače bi lahko bilo, ko bi zgradili igrišče za golf, premišljuje tudi kolektiv Arboretuma v Volčjem potoku. Denarja za vzdrževanje parka je premalo. Ker pa se tej kulturni in naravni znamenitosti ne moremo kar tako odreči, bo potrebno denar za vzdrževanje parka pač zaslužiti. Naložbe v igrišče za golf bi se prav gotovo lepo obrestovale, sporno pa je, če je ta, sicer razmeroma velik dohodek toliko vreden, kot je visoka cena za okrnjeno kulturno dediščino.

A. U.

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

(26)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarnice in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z uganjanim in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Ne, zares ni imel več kaj iskati v Jelju, tja je bolj sodil Janez, sam je bil le preveč otrok mesta. Tudi v Jelju ni bilo vse tako, kot bi moralo biti, čeprav je bila sprememba še kako dobrodošla. Janeza so vaščani takoj vzeli za svojega, a njega ne bi nikoli povsem sprejeli. Jelje je bila dobra izkušnja, če se bo lahko ponovno vživel v mestni ritem. Da, skušal bo napisati, kar se je zgodilo. Moral bo biti pošten, predvsem do svoje vloge. Zaenkrat ima še čas. Počakal bo, kako se bo stvar razpletla.

Na vhodna vrata garsonjere je nekdo potrkal, v temi hodnika očitno ni videl stikala za zvonec. Zdaj, ko mu je zaradi popite tekočine iz steklenice na mizi že malo šumelo v glavi, res ni nikogar potreboval.

Nerad je vstal in odprl vrata. Na pragu je stal Milan Ravnik. Peter ni pozabil, kako ga je poslal k vragu. Še bolj nerad, kot je odprl vrata, ga je spustil naprej. Ponudil mu je žganje in Milan ga ni odklonil.

Podobno kot Peter je dogodke v Jelju premleval tudi Milan. Hotel je slišati še Petrovo verzijo, ki pa se ni razlikovala od njegove. Saj se tudi ni mogla! Po daljšem pogovoru in ko se je opravičil zaradi grobosti prejšnjega dne, je Milan šele razkril pravi namen obiska.

»Peter, na vsak način moram doseči, da elektrarna še kak mesec ne začne obratovati. Medtem bom videl, kaj lahko še storim,« je rekel Milan.

»Ne vem, kako bi bilo to mogoče, je rekel Peter.

»Samo en način je in samo ti lahko pomagaš, ker se najbolj razumeš na elektrarno. Bi mi pomagal? Ne bom ti ostal dolžan. Pravzaprav so tebe prav tako izigrali kot mene. Peter, samo mesec dni potrebujem! Bi mi pomagal?« je skoraj prosil Milan. Poznalo se mu je že, da je zvrnil nekaj kozarčkov domačega žganja iz Jelja.

Peter je bil bolj vajejen pijače kot Milan, kljub rahli omotici je še vedno lahko presojal. Da, tudi sam bi jo rad vsaj malo zagodel Jeljanom, ki so se ga tako na hitro odkrižali. Navsezadnje je bila elektrarna sad Milanovega dela, tako rekoč njegova, zato lahko naredi z njo, kar hoče. Največja težava bo, kako priti do strojnice. Tja ne bi šel za noben denar. Prav nič ni dvomil, da je tisti Tone, ki je zaradi svoje slavne preteklosti zaščiten kot kočevski medved in ki vse probleme rešuje na prav nič priljuden način, postavil stražo, saj ničesar ne prepušča naključju in ne verjame v človeško dobrotto. Nemogoče bi bilo karkoli storiti od transformatorja do strojnice.

»Kaj pa cevovod? Baj je pod visokim pritiskom. Nenadna nasilna prekinitev bi ga od štiridesetih atmosfer pritiska dobrega zveržila. Več kot za mesec dni dela! je predlagal Milan. Očitno je že vse premislil.

»Diverzija bi bila izvedljiva brez večjega tveganja. Do cevovoda je mogoče priti po stezi, prav od ceste pred Jeljem. Tam bi nekdo počakal z avtom...« se je Peter že pridružil Milanovemu načrtu.

»Greva!« je rekel Milan.

»Kaj? Nisem še pristal!« se je Peter ustrašil lastnih misli.

»Kaj hočeš, kaj potrebuješ? Govori!« Milan je bil trdno odločen, ker druge izbire ni imel. Bolj se je bal maščevanja nesojenih partnerjev, kot pa si je želel delovno mesto načelnika. Tako močan in vpliven prijatelj ni bil kar tako, tega se je Peter dobro zavedal. Imel je zveze v združenem delu, kjer se je dalo dobiti denar za različne stvari. Njegove bodoče samozaložbe ne bi bile več odvisne od prosjačenja, a velik del knjig bi lahko prodal sindikatom. Da, zdaj je imel priliko in ne bo je izpustil. K vragu z Jeljani in njihovo elektrarno! Tudi sam hoče imeti nekaj od nje. Naj teče zgodba še malo naprej. Preveč lepo bi bilo, če bi se kon-

čala s srečno poroko Jasne in Janeza ob svečani otvoritvi nove vaške pridobitve in govoru predsednika vaške krajevne skupnosti Ferda Podrekarja.

»Me potem ne boš spet poslal k vragu?« se je Peter hotel zavarovati.

»Pri svojih otrocih, da ne bom! Končno pa smo doslej res preveč zanemarjali kulturo, naše združeno delo ji ni tako pomagalo, kot bi lahko,« je svečano obljubil Milan.

»Dobro, greva, danes je res najprimernejše, ker v Jelju verjetno še proslavljajo in načrtujejo. Janez je že popoldne oddirjal nazaj. Kako je opravil pri vas? Je sprejel delo?« je zanimalo Petra.

»Zdaj je vzel dopust. Zaradi odločbe se ni pritožil.«

»Ja, kako pa bova razdejala tisto trdno cev?« se je spomnil Peter. »Pojdiva, spotoma ti razložim. Ti skrivna pot do cevovoda ne bo povzročala težav?« je še enkrat vprašal Milan.

»Ne bo in zdaj je še polna luna. Tam gori ni megle in se bo dobro videlo, pa še kakšno baterijo bova potrebovala,« je odvrnil Peter in zaklenil vrata.

Sedla sta v Milanov avto in se odpeljala do upravne zgradbe gradbenega podjetja. Tam je Milan vzdel neke ključke. Pojasnil je, da so vsi razervni ključki shranjeni pri glavnem vratarju in ni nič nenavadnega, če jih vzame.

»Kakšni ključki so to?« je zanimalo Petra.

»Ven iz mesta je kamnolom. Tam je shranjen eksploziv. Znam ravnati z njim. Pripravila bova dve čudoviti eksploziji na dveh stikih cevi. Ena bi bila sicer dovolj, a z dvema zagotovo ne bo spodletelo. Včasih zažigalna vrstica zataji. Dve naenkrat ne bosta. Razumeš?«

Peter je prikimal in si mislil, da s takim človekom kot je Milan, resnično ni dobro zobati česenj.

Pred kamnolomom je Peter počakal v avtu. Milan se je kmalu vrnil z avtikom pod pazduho in odpeljala sta se naprej proti Jelju. Bolj ko sta se vzpenjala, bolj se je megla redčila in kmalu popolnoma izginila. Nad meglo je bila noč s polno luno. Peter je imel prav.

»Tukaj zapelji v gozd,« je Peter pokazal na nekem ovinku malo pod Jeljem na kolovoz, ki se je izgubljal med črnimi debli.

Milan je zapeljal med prva drevesa, ustavil avto, ugasnil motor in rekel.

»Tako, zdaj ti bom pokazal, kako se ravna z eksplozivom.«

Odvil je zavitek in vzel v roke eno od dveh okroglih patron. Na koncu je imela luknjo, v katero je bilo potrebno vtakniti detonator z vžigalno vrstico. Vžigalni vrstici sta bili različno dolgi in daljšo je bilo potrebno prižgati najprej. Vse skupaj naj bi gorelo približno deset minut, preden bo nastala eksplozija. Predvsem je pomembno, da se eksploziv dobro zagozdi pod cev in po možnosti zadela z ilovico ali kamenjem.

»Zakaj mi to razlagaš?« Peter ni razumel, čemu brez potrebe tratita čas.

»Kako, zakaj? Da boš vendar znal pravilno ravnati,« prav tako ni razumel Milan.

»Sam ne grem?« se je posvetilo Petru. »Tako se pa nisva zmenila!«

»Seveda boš šel sam, jaz te bom počakal tu. Saj sploh nimam obutve in obleke za v gozd!«

»Ne, sam ne grem! je bil odločen Peter. Milanu ni preveč zaupal, lahko bi ga pustil na cedilo, ko bi videl, da je opravil delo in bi mogoče postalo nevarno.

»Kaj pa je zdaj to? Si se ustrašil?« je bil presenečen Milan. Res je mislil, da bo Peter sam opravil, ker se sam ni hotel preveč izpostavljati.

»Nič se nisem ustrašil, a za tako delo sta potrebna dva in tu v Jelju sem se naučil, da nikoli ne sme v samotno en sam človek! Dovolj je, da si zviješ ali zlomiš nogo, kdo te bo potem našel, zlasti še, če si neprijetna priča!« je Peter kar naravnost izrazil svoj dvom. »Ne grem sam, pa amen,« je še zardil.

Milan je trenutek premišljal in uvidel, da Petra ne bo prepričal z nobeno obljubo. Ni mu preostalo drugega, kot da gre z njim.

»Pa je strmo do tja?« je vprašal, ker še nikoli ni pešal dlje kot od barak do centrale.

»Ni posebne strmine, začne se šele precej nad centralo, a tako daleč nama ne bo treba,« je odvrnil Peter.

»Prav, pa pojdiva, če ne gre drugače. Tu imaš baterijo in zavitek. Vžigalice, detonatorja in vžigalno vrstico bom sam dal v žep,« se je vdal Milan, si odvezal kravato in jo vrgel na zadnji sedež.

Koračila sta vedno globje v gozd. Kolovoz se je kmalu spremenil v stezo, ki se je vse bolj vzpenjala. Nekje na levi se je zaslislal visok šelesteč zvok. Milana je stisnilo pri srcu. Njegova centrala je delala brezhibno. Niso je ustavili, torej je bilo vse v redu. Danes bi bil lahko na konju, več kot preskrbljen. Prekleti Jeljani, prekleta Jasna, ta rdeča lisica! Ne, zdaj ni ničesar drugega več čutil do nje kot sovraštvo.

Pa res ne? Preklete, takoj bi zamenjal s tistim na pol norim Janezom, ki ne more doumeti, da si vsi ljudje nikoli ne bomo enaki, da je nekdo bolj priden, drugi pa bolj nadarjen, pameten, iznajdljiv. Vraga, kaj pa če se samo dela tako naivnega, saj si je pridobil več, kot si je lahko mislil. Poznal je take ljudi, več jih je poznal... »Hudiča!« je zaklel, ker je s konico čevlja boleče zadel v korenino.

»Pssst!« ga je opozoril Peter.

Kako si je samo predstavljal ta dan! Zdaj bi nekje pil šampanjec v krogu sebi enakih in vsi bi ga trepljali po rami. A ne, namesto tega korači z zapitimi pesnikom po stezi, gozdna vlaga mu že prodira v lahke salonske čevlje, skozi katere čuti vsako malo večjo vzboklino na stezi, da o kamenjih niti ne govori. Skozi visoko drevje sem pa tja pokuka blede lunin obraz in pesnik pred njim, če je pravi, si gotovo romantično vpija to noč v spomin, ali pa celo zлага rime. Njemu se zdi tista bleda lunina okroglina bolj podobna veliki zadnjici, v katero je nedvomno zlezel in se mu zdaj še posmehuje. Poleg tega korači v to divjino, zato da bi uničil del nečesa, kar je sam tako skrbno načrtoval.

Nadaljevanje prihodnjič

NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 47

Rešitev nagradne križanke pošljite do 28. novembra 1990 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 47. Nagrade so: 500, 300 in 100 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 45

AMERIČANI, TOMO, SIMON GREGORČIČ, TROHA, EZOP, IRI, RANAR, TAROK, NS, OMEČITEV, RABAT, NICE, EJEKTOR, OH, KAR, SEUL, LK, MED, LAST, NISAN, ILOVICA, PINIJA, JIRASEK, OSINKA, AČ, TARO, ETT, AK

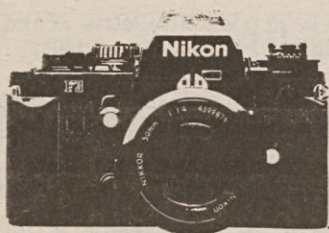
Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 45

1. Franc Družemerič, Valjavčeva 9, 64000 Kranj,
 2. Andrej Smolič, VVZ »Čebelica«, 61330 Kočevje
 3. Rudi Gobec, Dalmatinska 15, 62000 Maribor
- Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

- List je bil ustanovljen 20. novembra 1942.
- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
 - Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
 - Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
 - Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciri Brajer (reportaže in samoupravni oddelki), Marija Frančeskin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomske odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžek (tajnica) telefon 311-956, H.c. 310-033
 - Naročnina: 321-255
 - Posamezna številka Delavske enotnosti 12 dinarjev
 - Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
 - Poštnina plačana v gotovini
 - Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
 - Žiro račun: 50101-603-46834
 - Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grlic, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Pekar in Nada Serajnik

	Delavska enotnost	ŠKATLICA ZA DRAGOCENOSTI	VELIKO PINSKO JEZERO	PRIPRAVNIŠKO OBDOBJE	Delavska enotnost	REMIC IZTOK	ITALIJ. NAFTNI KONCERN	SPISEK LISTA	PODROČJE POKLICNEGA UDEJSTVOVANJA	ANGL. VSEUČILNIŠKO MESTO	KRLEŽEVA DRAMA
	OBŽALOVANJE				IZUMITELJ LADUSKEGA VIJAKA						
	FRANCOSKO ZEN. IME										
	REKA V POSARJU NAJMOČN. FIGURA PRI SAHU					IZRODEK DIRKALIŠČE FORMULE 1 BLIZU MADRIDA					
Delavska enotnost	VRSTA IGLAVCA	BOKSAR PARLOV AM. JAZZ GLASBENIK HAMPTON		IZUMRLA ORJAŠKA PTICA	ANTIČNO RAČUNALO UVOZ					FRANC. LIKA OB LOARI	GLASBENE VAJE
OMLAČENA ŽITNA STEBLA				DVOREC PRI TRSTU MOLZNE ŽIVALI							
PISATELJICA MIHELČEVA								ROMUNSKI TENISAČ NASTASE		GORA V SVICI	
SKUPINA ČEBEL										ZLATO NEM. MEŠČ. FILOZOF (GEORG)	
MATEMAT. IZRAZ ZA ENAKOST DVEH KOLIČIN					AM. MESTO V ZALIVU SAN FRANCISCO ERBU						
MITOL. BITJE, POL ČLOVEK POL KONJ										REKA V FRANC. PREDITOK OISE	
SOVJET. SAHISTKA KUŠNIR					ŠPANSKI SLIKAR (JOSE MARIA)					AVTOR KRIŽANKE R. NOČ	LIK PRI ČETVORKI

fotokronika

Ljubljanski župan Jože Strgar predsedniku vlade Marjanu Vidmarju: »Če že imaš alternativno čiščenje Ljubljane, razmisli tudi o alternativni vladi.«

Predsednik LDS Slovenije Jože Školjč (zaupno) Viki Potočnik: »Saj sem ti rekel, da bomo bitko z Grosom izgubili!«

Dr. Alojzij Šuštar, Ingo Paš, minister za turizem in predsednik ljubljanske vlade Marjan Vidmar: »Poceni se ne damo!«

Delavci ljubljanske Snage: »Kakšno alternativo nam ponuja Vidmar?«

Dovolj »božje masti«

Ob vseh pričakovanjih, da bodo kolektivne pogodbe uredile predvsem gmotni položaj delavcev, je sedaj na dlani, da podpisovanje teh pogodb na panožni in podjetniški ravni kasni, poročajo Primorske novice. Ker je med vzroki za zamudo tudi nepoznavanje teh opravil pri obeh podpisnikih – sindikatih in poslovnih delavcih – ne preseneča, da se bosta v Kopru ta teden zvrstila dva posveta, ki naj bi razčistila nejasnosti pri podpisovanju kolektivnih pogodb. Seminar za člane odborov dejavnosti bo pripravil obalni sindikat, ki je k sodelovanju povabil tudi predstavnika sindikalne organizacije CGIL iz Trsta, posvet o kolektivni pogodbi s poslovnimi delavci pa bo organizirala medobčinska gospodarska zbornica.

Predvsem obalni sindikati očitno čutijo potrebo po čim hitrejšem podpisu kolektivnih pogodb, saj ugotavljajo, da poslovodstva v podjetjih dostavljajo delavskim svetom v sprejem nove pravilnike o nagrajevanju, pri tem pa poskušajo obiti sindikat. Sprejem takšnih nadomestkov za kolektivno pogodbo obalni sindikat obsoja in ugotavlja, da v takšnih primerih ne more zagotavljati socialnega miru.

Po novem pač tudi potrpljenje ni več, kar je bilo – božja mast...

Priloga: Damjan Križnik

med nami

BODITE SAMOKRITIČNI. Kdor ve, kaj ne zmore, ta dela manj napak. Pomembno je pometati pred svojim pragom. Kdor si upa biti kritičen do sebe, ta bo odkril tudi svoje šibke strani in možnosti, da jih odpravi.

VZEMITE SI POSOJILO. Poskušajte dobiti posojilo pri podjetju, kjer delate. Noben delodajalec nerad odpusti delavca, ki mu je dolžan. Res pa je tudi to: če vas nekdo želi odpustiti, vam kredita ne bo dal.

PRILAGODITE SE. Nasvet sicer ni spodbuden, vendar pa... Najbolje se delavec zavaruje, če sprejme stališče delodajalcev, da so gospodarji v hiši.

Mali oglas

Namesto Murphyja pa tokrat za konec tale »mali oglas« iz zbirke šal, ki jih objavlja hrastniški Steklar:

Izgubil sem veselje do dela. Poštenega najditelja prosim,

da mi vrne veselje, delo pa lahko za nagrado kar obdrži.

Regiment na rajžo gre...

Marsičemu na tem svetu pravimo, da je železno. Toda še železo samo sne rja, železna lady je močno načeta, naši nekoč železni možje pa so tako ali tako postali le kupčki rjavega prahu...

Nekaj pa vendarle upravičeno nosi to simbolno ime trdnosti, neomajnosti, večnosti skorajda. Železni zakon birokracije! Še takšnega humanista in miroljubneža imenuj za ministra vojske, pa bo brž ugotovil, da je vojska še kako potrebna zadevščina. Saj če bi brez nje lahko upravičil ministrstvo, svoj aparat, denar in vse statusne simbole, bi verjetno še šlo. Toda to velja menda le za ministre brez listnice. Minister za vojsko brez vojske? Nak, to pač ne gre!

Takšni logiki, ki je očitno močno objektivna stvar, mora potemtakem nasesti tudi

skupščinska komisija za obrambo. Ko je ta teden obravnavala osnutek slovenske ustave, se je odločila, da suverena slovenska država brez armade ne bo mogla – čeprav se je strinjala, da mora biti dolgoročni cilj slovenske države demilitarizacija!

Naivnost? Cinizem? Slepomišljenje? Težko je najti pravniki vzdevek za takšna pletenčenja. Denimo: »Člani komisije so v razpravi menili, da je dilema slovenska vojska da ali ne v tem trenutku lažna. V položaju, v kakršnem je zdaj Slovenija, je slovenska vojska nujnost...«

Še so rekli, da zvezna vojska naših tal ne bo kar tako zapustila, to bo treba urediti, mladi Slovenci se za šolanje za armado ne zanimajo in Primož Rode tako predlaga, naj bi jih pošiljali na vojaške akademije v tujino...

Za bruhat. Pri vsem tem mlatenju prazne slame namreč nihče ne pojasni, zakaj se bomo brez svoje armade, pod okupacijsko celo (tako pravijo zdaj JLA), lahko osamosvojili, postali suverena država – potem pa kar naenkrat ne bomo več mogli vzdržati brez lastne armade?! Morda pa Janez Janša, Primož Rode in podobni menijo, da bodo najprej v tujih in potem v slovenski vojaški akademiji izšolani kadri delali le za to, kar nam podtikajo kot »demilitarizacija, dolgoročni cilj slovenske države!«

Ciril Brajer

Novi časi

Ste res prepričani, gospod šef, da tudi to piše v kolektivni pogodbi?

Bolje drži ga kot lovi ga

Pred nekaj leti se je število brezposelnih v ZRN povzpelo na tri milijone; trije od štirih delavcev so bili v strahu za delovno mesto. Kako ne izgubiti službe? Sindikat je bil konkreten: »Uporabite komolce!« Bonski inštitut za gospodarske raziskave je menil: »Ni ga recepta proti brezposelnosti...« Neka nemška revija pa je vendarle objavila nekaj receptov, kako si ohraniti delovno mesto. Nekateri med njimi je v zadnji številki povzelo Vezilo, glasilo delavcev metliške Beti.

BODITE ZANESLJIVI. Zanesljivost je vedno »prodajni argument« vsakega delavca. Podjetje ni igrišče.

PRAVKAR IZŠLO!

Priročnik za sindikalne zaupnike in strokovne službe podjetij

Kako uveljaviti splošno kolektivno pogodbo v praksi

Vsebina:

- Gregor Miklič: Uveljavljanje normativnega dela splošne kolektivne pogodbe – delovnopравни del
- Brane Mišič: Delitveni del normativnega dela splošne kolektivne pogodbe
- Mag. Janez Zeni: Podjetniško zasnovan sistem delitve osebnih dohodkov (na osnovi splošne kolektivne pogodbe za gospodarstvo)
- Dr. Stane Uhan: Uveljavljanje tarifnega dela kolektivnih pogodb
- Priloga: Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo

Cena 170 din

Naročila pošljite na naslov ČZP Enotnost, Ljubljana, Dalmatinova 4, telefon: 321-255, 310-033

NAROČILNICA

Pri ČZP Enotnosti, Ljubljana, Dalmatinova 4, nepreklicno naročamo

_____ izvodov priročnika KAKO UVELJAVITI SPLOŠNO KOLEKTIVNO POGODBO

V PRAKSI po ceni 170 din. Naročeno pošljite na naslov: _____

Ulica, poštna št., kraj: _____

Naročeno dne: _____

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

Žig

Podpis naročnika

LIPE SVEDER: JOJ, KAM BI DEL?

